

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Dynamika agrárního obchodu mezi Evropskou unií a zeměmi v regionu západní Afrika

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Ing. Ivo Zdráhal, Ph.D.

Vypracovala:

Bc. Rea Křížová

Brno 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci na téma „*Dynamika agrárního obchodu mezi Evropskou unií a zeměmi v regionu západní Afrika*“ vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby má práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na mou práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla dle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne

Podpis studenta

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především svému vedoucímu diplomové práce, Ing. Ivu Zdráhalovi, Ph. D, za jeho odborné rady, názory, čas i trpělivost, a především za jeho lidský přístup a obrovskou ochotu v řešení veškerých výzev, které s sebou téma závěrečné práce přinášelo. Také bych ráda poděkovala svému příteli za jeho korekturu, pomoc a neskonale trpělivost i optimismus. V neposlední řadě také rodině, přátelům a všem, kteří byli ohleduplní a podporovali mne v dokončení této diplomové práce.

Abstrakt

KŘÍŽOVÁ, R. Dynamika agrárního obchodu mezi Evropskou unií a zeměmi v regionu západní Afrika. Diplomová práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017.

Diplomová práce má za cíl identifikovat a následně zanalyzovat problematiku dynamiky agrárního zahraničního obchodu mezi Evropskou unií a zeměmi západní Afriky. Veškerá data jsou monitorována za období posledních dvou dekad a ukazují vývojové tendence agrárního sektoru ve vztahu EU 28 a západní Afriky jako celku, následně jsou autorkou detailněji rozpracovány vybrané země západní Afriky. První část práce představuje základní východiska pro další analytickou práci s daty a je zpracována formou rešerše, zahrnuje teoretické náhledy na mezinárodní obchod a jeho vývoj, poukazuje na vliv globalizace a regionalizace a jejich dopady na fungování agrárního obchodu. Vlastní práce se v první fázi věnuje teritoriální a zbožové struktuře obchodu, kde je definován vývoj a pozice Evropské unie ve vztahu k zemím západní Afriky, dále jsou identifikovány stěžejní produktové skupiny, které jsou zhodnoceny z hlediska vybraných atributů. Analýzy jsou provedeny jak na úrovni západní Afriky jako globálního partnera pro zahraniční obchod, tak i pro konkrétní zvolené země regionu západní Afriky. Retrospektivní zhodnocení ukazuje význam probíhající liberalizace trhu a důležitost Evropské unie jako obchodního partnera pro zkoumanou oblast. V závěru jsou analyzovány možnosti českého zahraničního obchodu v kontextu spolupráce se zeměmi západní Afriky.

Klíčová slova

Agrárně zahraniční obchod, západní Afrika, Evropská unie, obchod, dynamika obchodu, export, import.

Abstract

KŘÍŽOVÁ, R. Dynamics of agrarian trade between the European Union and the countries of West African region. Thesis. Mendel university in Brno, 2017.

This thesis aims to identify and subsequently analyse the agrarian foreign trade dynamics between the European Union and the countries of West Africa. All data are monitored over the last two decades and show the development trends of the agrarian sector in the relationship between EU 28 and West Africa as a whole; the author subsequently described selected countries of West Africa in detail. The first part of the thesis presents basic starting points for further analytical work. It is presented in the form of a literature review and includes theoretical insights into international trade and its development, points out the influence of globalisation and regionalisation and their impact on the agrarian trade. The first phase of the practical part deals with the territorial and commodity structure of trade where the development and position of the European Union in relation to the countries of West Africa is defined. The key product groups are identified and are evaluated in terms of selected attributes. Both the West Africa as whole and individual countries of the West African region were analysed from the point of view of being a global partner in the foreign trade. A retrospective assessment shows the importance of ongoing market liberalisation and the importance of the European Union as a trading partner for the area in question. In the last part, the possibilities of Czech foreign trade were analysed in the context of cooperation with the West African countries.

Key words

Agrarian Foreign Trade, West Africa, European Union, trade, business dynamics, export, import.

Obsah

Obsah	7
1. Úvod.....	10
2. Cíl a metodika práce	11
3. Teorie mezinárodního obchodu	20
3.1. Teorie protekcionismu	21
3.2. Merkantilismus	22
3.3. Klasické teorie mezinárodního obchodu.....	23
3.3.1. Teorie komparativní výhody.....	24
3.4. Neoklasické teorie mezinárodního obchodu.....	24
3.5. Alternativní a nová teorie mezinárodního obchodu.....	25
4. Proces regionalizace a globalizace mezinárodního obchodu.....	27
4.1. Efekty globalizace na agrární obchod.....	31
5. Společná obchodní politika Evropské unie.....	35
5.1. Historické a legislativní formování Společné obchodní politiky EU	36
5.2. Rozhodovací proces Společné obchodní politiky EU.....	39
5.3. Nástroje Společné obchodní politiky EU.....	40
5.4. Světové postavení EU v oblasti agrárně potravinářského obchodu.....	41
6. Obchodní a hospodářská politika zemí západní Afriky	42
6.1. Obchodní politika zemí západní Afriky.....	42
6.2. Agrárně potravinářský obchod západní Afriky	43
6.3. Integrační uskupení západní Afriky.....	45
6.3.1. Integrační uskupení ECOWAS	46
6.3.2. Západoafrická ekonomická a měnová unie	47

7. Vztahy mezi EU28 a zeměmi západní Afriky	48
7.1. Dohoda z Cotonou	49
7.2. Společná strategie Afrika – EU a rozvojová spolupráce	50
7.3. Everything but Arms.....	51
7.4. Dohody o hospodářském partnerství (EPAs).....	52
8. Dynamika agrárně potravinářského obchodu mezi Evropskou unií a zeměmi západní Afriky	57
8.1. Představená celkové dynamiky agrárně zahraničního obchodu mezi EU28 a zeměmi západní Afriky.....	58
8.1.1. Základní přehled	59
8.1.2. Zbožová struktura agrárně zahraničního obchodu mezi EU28 a zeměmi západní Afriky	62
8.1.3. Vývoj teritoriální struktury agrárně zahraničního obchodu mezi EU28 a zeměmi západní Afriky.....	64
8.1.4. Změna role EU jako obchodního partnera zemí západní Afriky	64
8.1.5. Podíl agrárně zahraničního exportu a importu mezi zeměmi západní Afriky a EU28.....	66
8.1.6. Vývoj agrárně zahraničního obchodu dle míry zpracované produkce ...	70
8.1.7. Dílčí závěry.....	73
8.2. Vývoj agrárního obchodu mezi vybranými zeměmi západní Afriky a EU28	76
8.2.1. Vývoj agrárně zahraničního obchodu mezi Nigérií a EU28 (1995-2015)..	76
8.2.2. Vývoj agrárně zahraničního obchodu mezi Pobřežím slonoviny a EU28 (1995-2015)	80
8.2.3. Vývoj agrárně zahraničního obchodu mezi Ghanou a EU28 (1995-2015).	85

8.2.4. Vývoj agrárně zahraničního obchodu mezi Beninem a EU28 (1995-2015)	89
8.2.5. Dílčí závěry	94
8.3. Vyhodnocená atributů exportní struktury	95
8.3.1. Hodnocená výsledků matice BCG na úrovni celkového exportu zemí západní Afriky do zemí EU28	96
8.3.2. Hodnocení výsledků matice BCG na úrovni celkového importu zemí západní Afriky ze zemí EU28	98
8.3.3. Hodnocení výsledků matice BCG na úrovni celkového exportu vybraných zemí západní Afriky do zemí EU28	99
8.4. Dynamika celkového a agrárně zahraničního obchodu mezi Českou republikou a zeměmi západní Afriky	105
9. Diskuze a závěry	107
Seznam použité literatury	112
Seznam tabulek, obrázků a grafů	123
Seznam zkratk	125
Seznam příloh	126

1. Úvod

Globální obchod prošel v posledních dvou dekádách mnoha změnami, které jsou navázány především na systémové transformace v rozvinutých oblastech a liberalizaci trhu v regionech rozvojových. Touto proměnou prošly i vztahy mezi Evropskou unií a zeměmi západní Afriky (Svatoš a kolektiv, 2009, s. 35-37). Dynamika agrárního sektoru se v průběhu posledních 20 let výrazně měnila. Dlouhodobě je možné zhodnotit vývojové trendy v oblasti obchodní spolupráce a zanalyzovat dynamiku agrárního sektoru v rámci obchodní spolupráce západní Afriky a Evropské unie.

Pro země západní Afriky je Evropská unie již tradičním obchodním partnerem a historicky jsou na sebe tyto regiony navázány. Spolupráce zde funguje na mnoha úrovních a je podpořena několika smlouvami, strategiemi i dodatkovými dohodami. Pro Evropskou unii je oblast západní Afriky zajímavým partnerem v oblasti obchodovatelných surovin a komodit určených pro další zpracování. Země západní Afriky jsou již konvenčním partnerem pro import koncových či jinak zpracovaných produktových skupin (Evropská rada, 2016).

Tato diplomová práce se zabývá změnami obchodní spolupráce Evropské unie a západní Afriky. Analyzuje změny v importních a exportních preferencích za uplynulých dvacet let. Je zde ukázána teritoriální a zbožová struktura obchodu a definovány změny v prohlubování či úpadku obchodního partnerství mezi zkoumanými hospodářskými subjekty. Mezi další části analýzy patří i identifikace stěžejních produktových skupin v rámci společného agrárního obchodu a zhodnocení jejich vzájemné kooperace. Provedené analýzy taktéž akcentují sektorovou komplexnost. Pro podrobnější přehled o situaci v oblasti agrárního obchodu byly zhodnoceny vybrané země západní Afriky. Závěry z těchto hodnocení jsou interpretovány samostatně, ale i v komparaci s ostatními zeměmi a západní Afrikou jako uceleným regionem. Retrospektivní zhodnocení posledních dvou dekád vývoje agrárního obchodu západní Afriky a Evropské unie je nejen důležité z hlediska hodnocení probíhající liberalizace trhů, ale může taktéž poskytnout důležité informace pro rozhodování českých subjektů agrobiznisu z hlediska jejich potenciálního zapojení do agrárního obchodu se zeměmi západní Afriky.

2. Cíl a metodika práce

Cílem diplomové práce identifikovat a vyhodnotit základní vývojové tendence agrárního zahraničního obchodu mezi Evropskou unií (a partikulárně i Českou republikou) a zeměmi v regionu západní Afriky v posledních dvou dekadách.

Na základě tohoto komplexního cíle byly zvoleny dílčí podcíle:

- obecně vymežit tendence a efekty globalizace a regionalizace na dynamiku agrárně zahraničního obchodu,
- charakterizovat institucionální rámec vnějších ekonomických vztahů mezi EU a zeměmi západní Afriky,
- charakterizovat základní teoretické koncepty zahraničního obchodu a stanovit metodický přístup k analýze agrárního obchodu mezi EU a zeměmi západní Afriky,
- aplikovat zvolený metodický postup, analyzovat a vyhodnotit úroveň, strukturu a tendence agrárně zahraničního obchodu Evropské unie a zemí západní Afriky,
- interpretovat získané poznatky a formulovat celkové závěry diplomové práce.

Struktura práce je definována cíli práce a její řešení má postupný charakter. Obecná stanoviska a charakteristika celkové problematiky obchodu, a k tomu přidružených témat, jsou autorkou popisována v první části diplomové práce, která je zpracována formou literární rešerše. Zdroje, které byly použity pro vytvoření základních konceptů a teoretických rámců vychází z literárních či internetových pramenů a jsou uvedeny v závěrečných citacích. Pro sumarizaci teoretických východisek byla použita především deskriptivní metoda zpracování dat, autorka tyto poznatky následně strukturovala a sloučila v jednotný koncept.

Analýza vývoje dynamiky agrárního obchodu mezi Evropskou unií a zeměmi západní Afriky byla vytvořena na základě práce s daty United Nations Conference on Trade and

Development (UNCTAD). Časová řada analýzy je koncipována na poslední dvě sledované dekády, což je období v letech 1995–2015.

Autorka pro zpracování dat vychází z několika předpokladů. Řešená problematika je analyzována na agregované úrovni a zkoumá celkový zahraniční a následně i agrárně zahraniční obchod mezi Evropskou unií a zeměmi západní Afriky.

Za země Evropské unie jsou v práci považovány ty, které v současnosti tvoří Evropskou unii. Konkrétně se jedná o Německo, Francii, Belgie, Dánsko, Estonsko, Finsko, Irsko, Itálii, Kypr, Litvu, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Maltu, Českou republiku, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Velkou Británii, Bulharsko, Rumunsko a Chorvatsko. Tyto země tedy nemusely v průběhu sledovaného období být členem EU, nicméně je o nich uvažováno jako o členských zemích.

Za země západní Afriky jsou v práci uvažovány následující země: Benin, Burkina Faso, Kapverdy, Ghana, Gambie, Guinea, Guinea–Bissau, Pobřeží slonoviny, Libérie, Mali, Mauritanie, Niger, Nigérie, Senegal, Sierra Leone a Togo.

Ve druhé rovině se diplomová práce zabývá detailnějším rozbohem agrárně zahraničního obchodu vybraných zemí západní Afriky a EU 28. Ve sledovaném období dvaceti let (1995–2015) autorka zahrnuje do analýzy všech 28 zemí Evropské unie i přes dostupení některých členských zemí až v průběhu sledovaného roku 1995. Země západní Afriky byly analyzovány obdobným způsobem, data byla brána za všech 16 zemí regionu západní Afriky a nebyla agregována na vyšší integrační uskupení. Pro zhodnocení vývoje dynamiky agrárního zahraničního obchodu mezi zeměmi západní Afriky a EU 28 a jejich vzájemného obchodního postavení bylo zvoleno několik analytických metod a postupů.

Veškeré údaje pro tvorbu dílčích i závěrečných analýz vychází z klasifikace SITC (Standard International Trade Classification) nebo z klasifikace BEC (Broad Economic Categories) poskytovaných databázích UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). Tyto databáze byly použity pro získání dat, a to pouze pro některé body standardizované klasifikace (Reis, J. G. A Farole, Thomas, 2012, s. 10-11). Přehled produktových skupin obou použitých klasifikací je součástí přílohových materiálů

diplomové práce. Všechny měny, se kterými je v této práci kalkulováno měly v průběhu sledovaných let vůči USD kolísavý charakter a nezachycují tak stabilní směnný kurz ve vztahu k USD.

Pro analýzy zahraničního obchodu mezi EU 28 i partnerského regionu západní Afriky byly zpracovány hodnoty pro celkový obrat zahraničního obchodu, exportu i importu a následně obchodní bilance. Další statistickou metodou pro tvorbu uceleného náhledu na zahraniční obchod se stal výpočet průměrného indexu růstu a bazického indexu. Pro účely výpočtu průměrného tempa růstu byl využit geometrický průměr, jehož hodnoty ukazují růst či pokles sledovaných ukazatelů (export, import, obrat) a vzorec pro tuto statistickou metodu je následující:

$$G = \sqrt[n]{X_1 \times X_2 \cdots \times X_n}$$

Pro dílčí výpočty byly použity i bazický index:

$$b_T = \frac{x_T}{x_0}, b_T = r_1 r_2 r_3 \cdots r_i$$

Bazický index demonstruje analytické šetření v čase, které je porovnáváno k jednomu bazickému období. V případě této diplomové práce se jedná o komparaci základního roku 1995 a na něj navazující roky do konce sledovaného období, tedy roku 2015. Tato data byla využita ke zjišťování nárůstu či poklesu exportu, importu i obratu, a to jak pro celkový zahraniční obchod, tak pro sektor agrárního obchodu (Minařík, 2013, s. 242-243).

Pro zhodnocení relativní interní výhody na zahraničních trzích byl využit TC index (Trade Coverage index), hodnoty tohoto indexu ukazují konkurenceschopnost v komparaci sledovaných trhu (v tomto případě zemí západní Afriky a Evropské unie). V autorkou sledovaném kontextu práce tento index reprezentuje především konkurenční výhodu konkrétního trhu. Ukazatel nebere v potaz kvalitativní kritéria pro zahraniční obchod a nezohledňuje obchodní bariéry, které se mohou při exportu a importu vyskytnout. TC index zde charakterizuje konkurenceschopnost v rámci konkrétního obchodního a politického prostředí a nebere v úvahu externí deformace trhu.

Obecné vyjádření vzorce pro výpočet indexu je:

$$TC_{ij} = \frac{X_{ij}}{M_{ij}} \times 100$$

V souvislostech diplomové práce zde:

TC_{ij} ... představuje Trade Coverage

i ... obchodovatelný produkt či produktová skupina

j ... konkrétní země či integrační uskupení

X_{ij} ... obecná hodnota exportu

i ... obchodovatelný produkt či produktová skupina

j ... export

M_{ij} ... obecná hodnota importu

i ... obchodovatelný produkt či produktová skupina

j ... import

V případě řešené práce představuje indexace i konkrétní vybrané produktové skupiny agrárního sektoru (46 položek) a j představuje export Evropské unie do zemí západní Afriky, a naopak import EU 28 do regionu západní Afriky. Hodnoty, které přesahují 100 %, ukazují tržní převahu u zkoumané země či integračního uskupení a poukazují tak na vyšší konkurenceschopnost a relativní vnitřní výhodu zkoumané země v komparaci s ostatními obchodními partnery na trhu. Pokud hodnoty zkoumaných produktových skupin nedosahují hodnoty 100 %, jsou tržně méně konkurenceschopné a ztrácí svoji relativní interní výhodu (World Bank, 2010).

Analýzy teritoriální struktury a komoditní struktury agrárně zahraničního obchodu jsou v rámci diplomové práce řešeny pomocí SITC (Standard International Trade Classification) klasifikace Revision 3. Při tvorbě celkových obchodních toků mezi

Evropskou unií a zeměmi západní Afriky byly využity všechny produktové skupiny (All allocated products). Tato skupina zahrnuje veškerý obchodní tok komodit a je označována jako: SITC 0 až 8 + 961 + 971. V případě práce se sektorovými daty došlo k filtraci produktových skupin a byly vybrány pouze oblasti týkající se agrárního obchodu. Tato data jsou k nalezení pod kódem na úrovni 3 míst. Dle WTO jsou tyto skupiny definovány jako All food items a v rámci zpracovávané databáze jsou značeny jako SITC 0 + 1 + 22 + 4. V součtu se jedná o 46 vybraných produktových skupin agrárně zahraničního obchodu. Veškerá obchodní výměna na úrovni zahraničních toků komodit je vedena v aktuálních cenách USD (United Nations Statistics Division, 2016).

Analýza teritoriální struktury byla vytvořena na dvou úrovních. V první fázi došlo k prezentaci výsledků zahraničního obchodu zemí západní Afriky, tento vývoj ukazují hodnoty vnitřní kooperace tzv. „intra group“ a jejich posun směrem dovnitř k regionální integraci a vývoji zahraničního obchodu v regionu západní Afriky. V druhé úrovni došlo ke komparaci Evropské unie s ostatními trhy, které aktivně vstupují do obchodní interakce s oblastí západní Afriky. Spolupráce byla vyčleněna do skupiny „extra group“ a odráží sílu obchodní pozice Evropské unie ve srovnání s ostatními, vybranými trhy. Ekonomické subjekty, které zde nebyly podrobněji rozebrány, byly zaneseny do skupiny „ostatní“ a reprezentují zbytek zahraničního obchodu. Tato úroveň analýzy již podrobněji nastiňuje tendence, kterými se ubírá vývoj zahraničního obchodu v kontextu západní Afriky a dynamiku spolupráce s Evropskou unií.

Pro vytvoření analýzy zabývající se strukturou exportu a importu zemí západní Afriky ve vztahu k Evropské unii byla využita data klasifikace BEC (Broad Economic Categories) Revision 4, kde bylo použito pouze prvního bodu ze 7 základních kategorií. BEC kategorizace je užívána jako zjednodušená forma standardní klasifikace obchodu SITC, jedná se o třímístnou klasifikaci, ve které jsou komodity seskupeny na základě primární účelnosti. Pro potřeby analýzy řešené v této diplomové práci byla využita pouze první produktová skupina a její dílčí kategorie, tedy primárně potraviny a nápoje (United Nations International Trade Statistics, 2016).

Na základě zhodnocení exportního a importního podílu na úrovni agrárního obchodu západní Afriky byly vyhodnoceny země s největší procentuální participací na agrárně

zahraničním obchodu. Pro další zkoumání a analytický rozbor byly vybrány země s nejdůležitějším a největším podílem exportu i importu. Mezi vybrané země pro podrobnou analýzu patří: Pobřeží slonoviny, Nigerie a Ghana. Specificky zvolenou zemí je následně Benin, který doplňuje část práce detailněji zaměřenou na konkrétní ekonomiky vybraných zemí západní Afriky. Tato země byla zvolena na základě výrazně nesouměrné diferenciaci v oblasti dovozu a vývozu komodit. Benin je zemí, která svým importním podílem agrárně zahraniční produkce dosahuje 4. místa v rámci všech zemí západní Afriky, exportně ovšem spadá do podprůměrných hodnot a její vývoz agrárních komodit zdaleka nedosahuje hodnot importních. Benin zde reprezentuje LDC země (Least Developed Countries) západní Afriky a poukazuje tak na nevyvážený zahraniční obchod u nejméně rozvinutých oblastí světa. Všechny 4 země vybrané pro důkladnou analýzu tvoří dohromady více než 70 % podílu na celkovém agrárně zahraničním obchodu.

Dílčí analýzy vytvořené pro globální náhled na celkový i agrární obchod zemí západní Afriky byly použity i pro individuální zkoumání vybraných zemí. Vývoj agrárně zahraničního obchodu Pobřeží Slonoviny, Nigerie, Ghany i Beninu byl řešen na úrovni obratu obchodu, bilance a exportu s importem za sledované období dvou posledních dekád. Opět zde byl využit bazický index i TC index, a to jak na úrovni celkového zahraničního obchodu, tak pro konkrétní sektor agrárního obchodu. Pro podrobnější analýzu byl zvolen HHI index. V této práci je HHI aplikováno dvojím způsobem, v první rovině slouží jako ukazatel koncentrace trhu pro celkový zahraniční obchod mezi EU a zeměmi západní Afriky. V druhé rovině ukazuje koncentraci pro jednotlivé komodity ve struktuře agrárního obchodu. Tržní podíl je měřen jako export či import dané komodity dělený součtem všech exportních a importních komodit v rámci agrárně zahraničního obchodu. Teoretické hodnoty indexu se nacházejí v rozsahu od 0 do 10 000 bodů. V případě, kdy index dosahuje hodnoty 0, jsou tržní podíly jednotlivých komodit téměř 0 %, v opačném případě, kdy se na trhu nachází velký počet produktů, index dosahuje hodnoty 10 000, čímž tržní podíl získává 100 %. HHI bylo použito pro měření koncentrace trhu zemí západní Afriky v rámci zahraničního obchodu s Evropskou unií

a následně bylo aplikováno pro hodnocení tržní koncentrace konkrétních komodit agrárně zahraničního obchodu ve vztahu EU 28 a vybraných zemí západní Afriky (ČNB, 2016).

Vzorec pro výpočet HHI je následující:

$$HHI = \sum_{i=1}^n S_i^2 = S_1^2 + S_2^2 + \dots + S_n^2$$

Kde S_i značí podíl na trhu i -té komodity a n určuje počet komodit v odvětví v rámci zahraničního obchodu.

V diplomové práci byl dále vyjádřen význam podílu na exportu a importu celkového i agrárně zahraničního obchodu pro každou detailně analyzovanou zemi. Pro identifikaci vývoje pozice Evropské unie jako obchodního partnera byla opět zvolena forma srovnání podílů na agrárně zahraničním exportu a importu, úrovně interního obchodu západní Afriky a následně srovnání na úrovni zahraničního obchodu ve vztahu k aktivně obchodujícím zemím s regionem západní Afriky. Tento typ analýzy byl pro vybrané země západní Afriky obohacen o vyhodnocení nejvýznamnějších zemí Evropské unie z hlediska podílu na importu a exportu a následně okomentován z hlediska kontextu zahraničního obchodu. Pro tvorbu komoditní struktury byla pro každou zemi využita klasifikace BEC a na základě tohoto ukazatele zhodnocena důležitost konkrétních produktových skupin, které jsou do zemí Pobřeží Slonoviny, Nigerie, Ghany a Beninu dováženy či vyváženy. Klasifikace SITC byla použita pro zjištění komoditní struktury na úrovni podílu zahraničního obchodu exportované či importované agrární produkce analyzovaných zemí. Následně index HHI u těchto komodit ukázal vývoj jejich koncentrace v exportní i importní produktové struktuře v uplynulých dvou dekadách. Stejně analytické postupy byly uplatněny i při sledování vývoje agrárního obchodu zemí západní Afriky a České republiky, kde byly zohledněny jen některé ukazatele, které byly následně interpretovány do závěrečných výsledků práce z pozice potenciálních možností pro agrárně zahraniční obchod.

Poslední provedenou analýzou na úrovni celkového agrárně zahraničního obchodu mezi zeměmi západní Afriky a Evropskou unií, a dále i na úrovni zkoumaných zemí regionu

západní Afriky, se stala modifikovaná matice BCG¹ (Boston Consulting Group), která hodnotí vývoj komoditní struktury na základě dat klasifikace SITC pro agrárně zahraniční obchod. Modifikovaná BCG matice zobrazuje dynamiku vývoje komoditní struktury pro agrární export analyzovaných regionů za sledované období let 1995–2015. Výsledky BCG modifikované matice jsou znázorněny pro jednotlivá období². Modifikovaná matice BCG je primárně zpracována pro celkovou komoditní strukturu agrárního exportu zemí západní Afriky ve vazbě na Evropskou unii. Kvadranty BCG matice vždy reprezentují určitou produktovou skupinu, které náleží konkrétní charakteristika. Pro komodity, které tvoří v rámci exportu ze zemí západní Afriky či vybrané země tohoto regionu vysoký podíl na celkové hodnotě agrárního obchodu a zároveň mají vysoké tempo vlastního růstu, jsou řazeny do kvadrantu; hvězda. V opačném případě, tedy produktová skupina nedosahuje vysokého podílu na celkové hodnotě agrárního obchodu a vlastní tempo růstu taktéž podprůměrné, je přiřazena do kvadrantu bídný pes. Produktová skupina, která je typická výrazným tempem vlastního růstu, ale na celkovém agrárním obchodu není vidět výrazný podíl je identifikována s kvadrantem problémové dítě a posledním kvadrantem je dojná kráva, ta se vyznačuje vysokým podílem hodnoty na agrárním trhu, ale podprůměrným tempem vlastního růstu (Smutka, Belova, 2011, s. 24-25). Všechny tyto kvadranty sumarizují vývoj produktových skupin vybrané klasifikace SITC a ukazují jejich dynamiku ve sledovaném období 20 let. Pro dílčí výpočty byl využit řetězový index, který je charakterizován jako podíl běžné hodnoty a hodnoty předcházející (Minařík, 2013). V případě analýzy řešené v této diplomové práci se jedná o období let 1995–2015.

¹ Původní forma matice BCG vychází z koncepce Bostonské konzultační skupiny (Boston Consulting Group's Growth-Share Matrix – BCG), která byla aplikována v marketingových strategiích a podrobněji ji popisuje Machková (2009, s.65) v publikaci zabývající se Mezinárodním marketingem.

² V rámci BCG modifikované matice bylo využito více rovin výsledků. Na úrovni 1 došlo k rozřazení produktových skupin do kvadrantů, které představují konkrétní části BCG matice, prezentující podíl produktové skupiny na celkovém exportu agrárně zahraničního obchodu (v autorkou hodnoceném prostředí se jedná o 46 produktových skupin, což vytváří 2,17%), dalším prvkem je také hodnota průměrného tempa růstu agrárního obchodu sledovaného regionu. Podstatným měřítkem druhé roviny je průměrné tempo růstu agrárního zahraničního obchodu zemí analyzované oblasti v rámci Evropské unie (Smutka, Belova, 2011, s.24).

Obecný vzorec pro řetězový index je charakterizován jako:

$$K_i = X_i/X_{i-l}$$

Jedná se o indexové vyjádření s pohyblivým základem.

Modifikovanou matici BCG autorka využila ke komparaci vývoje dynamiky produktových skupin v posledních 20 letech. Na základě výsledků v jednotlivých kvadrantech došlo k interpretaci hodnot pro celkový export a import mezi zeměmi západní Afriky a EU 28. Následně byly tyto výsledky srovnány i na úrovni detailnějšího prostředí vybraných zemí západní Afriky.

Pro každou dílčí část diplomové práce byly zpracovány jednotlivé závěry, které vedou k sumarizaci veškerých analýz. Výsledky práce tak slouží k interpretaci obecných závěrů, jejich verifikaci s původními cíli práce a navazující diskuzi.

Diplomová práce se potýká i se svými limity. Data a poznatky uplatněné do analytických postupů nezahrnují individuální vazby zemí západní Afriky na konkrétní země Evropské unie a nereflektují tak specifické vztahy, které mohou být navázány na bilaterální úrovni obchodní spolupráce. Číselné hodnoty v oblasti exportu a importu neodráží oscilace směnných kurzů a výkyvy konkrétních národních měn či EURA vůči USD.

3. Teorie mezinárodního obchodu

Mezinárodní obchod je definován jako souhra poptávky a nabídky, která je tvořena a realizována na konkrétním trhu, ať se jedná o globální rovinu obchodování, či regionální formu směny. Pro úroveň mezinárodního obchodu je podstatná míra liberalizace trhu a množství restriktivních opatření. Mezi nejčastější nástroje pro regulaci obchodu patří: cla a obchodní kvóty. Naopak výrazně podporujícím prvkem jsou ekonomické subvence (Mankiw, 1999).

Podstatou mezinárodního obchodu je výměna v podobě komodit či služeb, může se ovšem jednat i o nákup a prodej aktiv v rámci finančních trhů. Mezinárodní obchod je řazen k velmi podstatným složkám národního hospodářství. Systém směny funguje na úrovni exportu a importu a tvoří důležitou součást HDP každé země či integrovaného uskupení. Mezinárodní obchod je ovlivněn mnoha faktory, mezi nejdůležitější patří: ekonomické, politické a sociální vlivy (Mankiw, 1999).

Výhodnost spolupráce a kooperace na úrovni regionálního či světového obchodu spočívá především v rozdílných podmínkách pro výrobu statků, které nejsou v rámci celého světa srovnatelné, tudíž nákup komodit může být oproti výrobě výrazně efektivnější. Na základě snížení výroby v méně efektivních a produktivních odvětvích, dochází i ke snížení nákladů s nimi spojenými. Zároveň je možné obsáhnout vyšší diverzifikace statků vyskytujících se na trhu a pokrýt tak spotřebitelské potřeby (Samuelson, 1995).

Teorie mezinárodního obchodu diskutuje základní náhledy na tokovou výměnu zboží a služeb. Mezi primární východiska v rámci teorie mezinárodního obchodu patří:

- Existence a identifikace výhod a přínosů mezinárodního obchodu
- Nalezení ideálního konstruktů pro mezinárodní obchod
- Míra volnosti mezinárodního obchodu
- Platební bilance jako kritérium pro mezinárodní obchod
- Určení směnného kurzu
- Koordinace mezinárodní politiky
- Pohyby mezinárodního kapitálového trhu

Tyto body tvoří primární koncepty pro vývoj teorií mezinárodního obchodu (Krugman, Obstfeld a Melitz, 2012, s. 4-8).

Teorie mezinárodního obchodu vznikaly vždy za konkrétních okolností. Modely, které se v čase vyvíjí, mohou být i protichůdné a jsou vždy výrazně ovlivněny konkrétním historickým kontextem doby, úrovní společenského rozvoje a dalšími externími vlivy, které proměňovaly celkové vnímání mezinárodního obchodu. Nejvýraznějším prvkem ovlivňujícím globální náhled na strukturu a formu mezinárodního obchodu byly vždy války a období hospodářské nejistoty či ekonomických propadů. Tyto okolnosti často vedly k umírněnějším názorům ohledně zahraničního obchodu a podporovaly společenský skepticismus vedoucí k pochybám o vzájemné obchodní spolupráci na celosvětové úrovni.

Základní myšlenkou, která je protkána všemi modely mezinárodního obchodu, je směnný mechanismus zboží a služeb, který bude ekonomicky výhodný a přinese kýženou maximalizaci zisku pro obě zúčastněné strany (Economy Watch, 2010).

3.1. Teorie protekcionismu

Protekcionismus je směr, který se snaží ochránit národní komodity, služby a zájmy vůči konkurenčním trhům ze zahraničí. Tento směr má vysoce ochrannářský charakter a pečlivě hlídá exportní a importní politiku země či ekonomického subjektu. Protekcionismus je velmi diskutovaným problémem mezinárodního obchodu a poukazuje na hranici mezi efektivní spoluprací a využíváním zdrojů ve srovnání s ochrannou politikou země, která hájí vlastní maximalizaci užitku (Stiglitz, 2000).

I přes možný ekonomický úbytek země, je protekcionismus jednou z využívaných politik, která ochraňuje trh před vysokou zahraniční konkurencí. Mezi základní argumentaci, která hovoří ve prospěch protekcionismu, jsou řazeny názory, které tvrdí, že pro zachování sociálních cílů je nutné podporovat ekonomické restriktce a omezit tak blahobyt spotřebitele. Mnoho myšlenkových proudů, které podporují protekcionistické vnímání ekonomie a mezinárodního obchodu jsou pouze krátkozrakými reakcemi na konkrétní

problém³ (cla pro konkrétní zájmová uskupení, odvetná cla aj.) a jejich ekonomický pohled stojí na zcela chybných předpokladech (Mankiw, 1999).

Pro využití protekcionismu jako způsobu vedení mezinárodního obchodu by mělo dle Samuelsona (1995) docházet pouze ve výjimečných případech. Aplikace metod tohoto směru je oprávněná pouze v případě dočasné celní ochrany pro nová odvětví, se kterými země ještě nemá dlouholeté zkušenosti a mají větší potenciál než efektivitu. Dále v otázkách národní bezpečnosti, restrikce vedou k pozitivnímu dopadu na směnný obchod země, omezení nekalé konkurence či k politickým diskusím v rámci kterých je hájeno národní blaho a užitek. Sporným bodem je nezaměstnanost, kde existují názorové proudy tvrdící, že nezaměstnanost se díky protekcionismu nesnižuje, naopak, odstříhnutí zahraničních vazeb vede ke stagnaci odvětví a vyšší nezaměstnanosti. Zastánci protekcionismu naopak tvrdí, že díky orientaci na vnitřní trh dojde k podpoře vlastní výroby a nastartuje se tak ekonomika, čímž dojde k vytvoření nových pracovních pozic.

Mezi hlavní efekty protekcionismu patří jednoznačně ochranářský efekt, který posiluje domácí produkci a eliminuje vstup zahraničních subjektů na trh. Na ochranářský efekt navazuje související efekt spotřebitelský, ten je příčinou snížení poptávky na trhu, což je dáno především zvýšením cen v rámci domácí produkce. Dále se jedná o efekt zvýšení daní, obchodní efekt, přerozdělovací efekt, efekt společenského blahobytu, důchodový, konkurenční či kvalitativní efekt a také například efekt intenzivnější protekce. Protekcionismus se velmi často využívá v agrárním sektoru, kde dochází k obchodování s citlivými komoditami, které přímo souvisí s potravinovou bezpečností každé země či integračního uskupení (Svatoš a kol., 2000).

3.2. Merkantilismus

Merkantilismus je prvním směrem, který změnil vnímání ekonomiky a obchodu na základě nacionálních představ o maximalizaci zisku země. Jeho kořeny sahají k 17. a 18. století a tento směr významně změnil pohled na zahraniční obchod. Velmi

³ Podrobněji o kritice protekcionismu v myšlenkovém proudu merkantilismu pojednává Adam Smith, *The wealth of Nations* (Smutka, Belova, 2011).

charakteristické pro tento myšlenkový proud je ekonomické smýšlení vysoce tržního typu a zvyšování bohatství země na základě zvětšování zásob drahých kovů. Merkantilisté vnímají peníze jako transparentně uchovatelnou hodnotu a jejich kumulace by měla pomoci zemi k ekonomickému růstu. Merkantilismus přišel i s myšlenkou aktivní obchodní bilance, kterou doprovázely přísné státní restriktce a regulace. Zároveň ovšem docházelo k podpoře interní výroby, která vedla k lepší mechanizaci a technologickému pokroku. Merkantilismus je možné rozdělit do období rané, které trvalo zhruba do poloviny 16. století a následně na druhou fázi merkantilismu, trvající do poloviny 18. století. Typickými charakteristikami pro obě navazující období je kumulace primárních, nezpracovaných komodit a export koncového zboží s přidanou hodnotou. Vysoká orientace na národní průmysl a eliminace importu spotřební produkce (Fuchs, Lisý, 2007, s. 13-14).

Mezi zástupce raných merkantilistů je řazen například W. Stafford nebo A. Montchretien. Období těchto představitelů přicházelo s obrovskými objevy v oblasti zámořských objevů a svůj rozmach zažila i lodní doprava, která zpřístupnila novou dimenzi zahraničního obchodu. K představitelům rozvinutého období merkantilismu patří Thomas Mun, který byl velmi významným stoupencem tohoto směru a průkopníkem v oblasti přidané vývozní hodnoty zlata nebo také prosazováním názorů ohledně dovozu primárních komodit pro další zpracování (E-learning Mendelu, 2017).

3.3. Klasické teorie mezinárodního obchodu

Klasické teorie přichází po vlně merkantilismu s novým pohledem na zahraniční obchod. Poukazují na možnost zvyšování produktivity na základě diverzifikace činností. Tyto teorie nabízejí myšlenkový proud, který využívá jednotlivé přednosti každé země s předpokladem lepšího uplatnění na trhu a zvyšování konkurenceschopnosti. Je zde kladen důraz na efektivitu a podporu mezinárodní směny. Přichází tendence uvolňovat trh směrem ven a prodávat více komodit, liberalizovat tok produkce. Představují opačné vnímání peněz oproti merkantilistům a vyzdvihují důležitost kooperace s ostatními

národy. Mezi nejvýznamnější představitele patří ekonom Adam Smith⁴, který přišel s teorií absolutních výhod⁵ (E-learning Mendelu, 2017).

3.3.1. Teorie komparativní výhody

Autorem teorie komparativních výhod je David Ricardo, který využil modelu absolutních výhod Adama Smitha a rozšířil jej o další dimenzi. Tato teorie přináší do mezinárodního obchodu nové možnosti z hlediska výroby statků. Pokud se každá země zaměřuje na export a výrobu komodit, u kterých jsou její náklady relativně nízké (je konkurenceschopná v komparaci s ostatními zeměmi) a zároveň je schopná importovat statky, jejichž výrobní náklady by pro ni byly vysoké, potom využívá komparativní výhody v rámci mezinárodního obchodu. Tímto způsobem jsou země schopny využít svého výrobního potenciálu a zároveň se nezabývat výrobou statků, pro jejichž výrobu nemají ideální podmínky (Makroekonomie, 2009, s. 276-277).

3.4. Neoklasické teorie mezinárodního obchodu

Neoklasické teorie se v rámci mezinárodního obchodu již neomezují pouze na jeden výrobní faktor, jak tomu bývalo u klasických teorií. Principem neoklasického vnímání modelů pro mezinárodní obchod je především přítomnost více faktorů. Pro výrobu různých statků je potřeba různý počet vstupních, výrobních faktorů (práce, půda, kapitál) a každá země nemusí disponovat stejnou základnou výrobních faktorů.

Zachovává model komparativní výhody s exportem komodit výhodných pro konkrétní zemi. K neoklasickým teoriím je řazen tradiční přístup Heckscherova a Ohlina modelu (H-O-model), který je následně rozšířen o teorém⁶ (E-learning Mendelu, 2017). Tento model pracuje se základním rozdělením výrobků, a to na kapitálově náročné a pracovně

⁴ Adam Smith (1723–1790) patří k nejvýraznějším ekonomům své doby a řadí se k předním propagátorům aktivní zahraniční politiky a k jeho stěžejním dílům patří: *“Pojednání o podstatě a původu bohatství národů”* (E-learning Mendelu, 2017).

⁵ Teorie absolutních výhod kalkuluje s minimálními náklady v absolutních hodnotách oproti zahraničním trhům, čímž subjekt (firma) získává tržní převahu a je schopen vyrobit více produkce (Makroekonomie, 2009, s.275).

⁶ Tvůrci modelu jsou Eli Heckscher a Bertil Ohlin, oba působili na stockholmské Vysoké škole ekonomické. Více o jejich modelu k naleznutí v publikaci „Trade Theory“ z roku 1991.

náročné, dále reflektuje vysokou odlišnost výrobních faktorů. Na základě převahy výrobků kapitálově náročných či pracovně náročných, by se měla země nebo integrační uskupení rozhodnout, který způsob výroby je pro ni méně nákladný a tuto variantu realizovat. Heckscher-Ohlinův model nereflektuje odlišnou technologickou základnu a počítá se stejnými výchozími výrobními technologiemi, tak stejně nezvažuje vysoký pohyb výrobních faktorů mezi zeměmi. H-O teorém je již zasazen do prostředí mezinárodního obchodu a pojednává o vlivu na ceny výrobních faktorů. Tento teorém v kontextu mezinárodního obchodu poukazuje na provázanost zvyšování cen. Pokud se zvýší cena kapitálově náročného výrobku, úměrně se zvýší i cena samotného kapitálu. Tento model ovšem zahrnuje i tzv. Leontiefův paradox, který zjistil, že existují i případy, kdy země dovážely výrobky s vysokou náročností na zapojení kapitálů, ale zároveň vyvážely statky náročné na pracovní kapitál. Tento paradox byl ověřován Wassilyem Leontiefem⁷ na více než dvou stech odlišných odvětví ekonomiky USA (Neumann, P. a kol., 2010, s. 23-26).

3.5. Alternativní a nová teorie mezinárodního obchodu

Alternativní teorie přicházejí s novým pohledem na mezinárodní obchod, popírající některé dřívější předpoklady. Přichází s konceptem obchodování na úrovni podobných odvětvových principů. Směnný tok statků je dle tohoto výkladu jednodušší, pokud jsou ekonomiky podobné a nikoliv rozdílné. Alternativní teorie nachází mnoho pozitivních důvodů pro mezinárodní obchod, pomíjí zde strach z bariér, a naopak dochází ke strategickému volení partnerů pro obchodní směnu (E-learning Mendelu, 2017). Patří sem například teorie dětských odvětví Friedricha Lista⁸, která hovoří o zapojení do mezinárodního obchodu ve fázi plné průmyslové vyspělosti. Dále je sem řazena teorie zbídačujícího růstu, která upozorňuje na vysoce nerovnou obchodní směnu rozvojových zemí. Méně rozvinuté regiony při tlaku na celosvětově nízké ceny vyrábí více a dostávají se tak do tíživé situace, která je nutí neustále produkovat více a více statků, které ovšem nejsou adekvátně ohodnoceny a vzhledem k vysoké konkurenci se nároky na snížení cen

⁷ Wassily Leontief (1906-1999) byl významným ekonomem a nositelem Ceny Švédské říšské banky.

⁸ Německý ekonom a podporovatel východního protekcionismu pro ochranu interní produkce.

stále zvyšují. Tato situace nepřispívá k rozvoji, a naopak zemi vrhá do horších podmínek pro rovné obchodování na světových trzích. Tuto teorii zachytil indický ekonom Jagdish Bhagwati⁹ (Neumann, P. a kol., 2010 s. 26-29).

Zásadním počinem z hlediska alternativních přístupů k mezinárodnímu obchodu je také teorie Raula Prebise¹⁰, ten se zabývá problematikou periferní ekonomiky. Upozorňuje na rozvírající se nůžky ve vyspělosti jádra a periferie. Vyšší poptávka je po stále se inovující výrobě, která je pokroková, tato výroba je typická pro centra, naopak periferie zaostává a není schopna konkurovat rychle se měnící poptávce spotřebitele. Klasické i neoklasické pojetí počítá pouze s konstantním výnosem z rozsahu, který se nijak nemění, ovšem výnos z rozsahu se může i několikrát zvětšit, a to v závislosti na počtu vstupů, které jsou na začátku výrobního procesu (E-learning Mendelu, 2017). Dle Soukupa (2007) je tento způsob velmi výhodný pro velké firmy, které díky technologickému zázemí a vysoké specializaci jsou schopny vytvořit výrazné úspory. Tento přístup ovšem velmi znesnadňuje vstup méně rozvinutých zemí na celosvětový trh, poněvadž korporátní firmy jsou schopny vyrábět statky a prodávat služby za úplně jiné ceny.

Nové teorie obchodu přichází s novými pohledy na vývoj mezinárodního trhu, a to až ke konci 20. století. Základní makroekonomická hlediska již nebyla dostačující pro vysvětlení tržního vývoje a dynamiky mezinárodního obchodu. Autorem nové teorie je Paul Krugman¹¹, který zahrnuje do svého pohledu i mikroekonomické aspekty výroby. Zavádí tzv. standardní model obchodu¹², pracuje s indifferenčními křivkami, vývojem relativní ceny nebo hranicemi výrobních možností. Definuje vývoj v rámci mezinárodního obchodu, jako přesun ke snaze zvýšit úspory z rozsahu a zvyšování specializace. Firmy se snaží na trhu profilovat na základě schopnosti vyrobit co nejvíce statků, za co nejnižší náklady, úspora z rozsahu je tedy jasným cílem každé firmy. Vysoká

⁹ Významný indicko-americký ekonom zabývající se problematikou globalizace a obhajující volný trh pro mezinárodní obchod.

¹⁰ Ekonom pocházející z Argentiny, zabývající se strukturální ekonomikou a problematikou jádra a periferií

¹¹ Nositel Nobelovy ceny (2007), americký ekonom a analytik.

¹² Standardní model obchodu je založen na vztahů mezi výrobními možnostmi a relativní nabídkou a mezi relativní cenou a relativní poptávkou. Na globální úrovni se jedná o stejný vztah ovšem ve světovém měřítku a posledním bodem, na kterém je model založen je efekt obchodu na národní bohatství (Neumann, P., 2010).

míra specializace napomáhá k vyšší konkurenceschopnosti a rychlejšímu pokroku. Nová teorie obchodu ukazuje jiné přesahy v oblasti zahraničního obchodu. Zabývá se např. prostorovými aspekty obchodu, dopravními náklady anebo migrační problematikou (Neumann, P. a kol., 2010 s. 30-33).

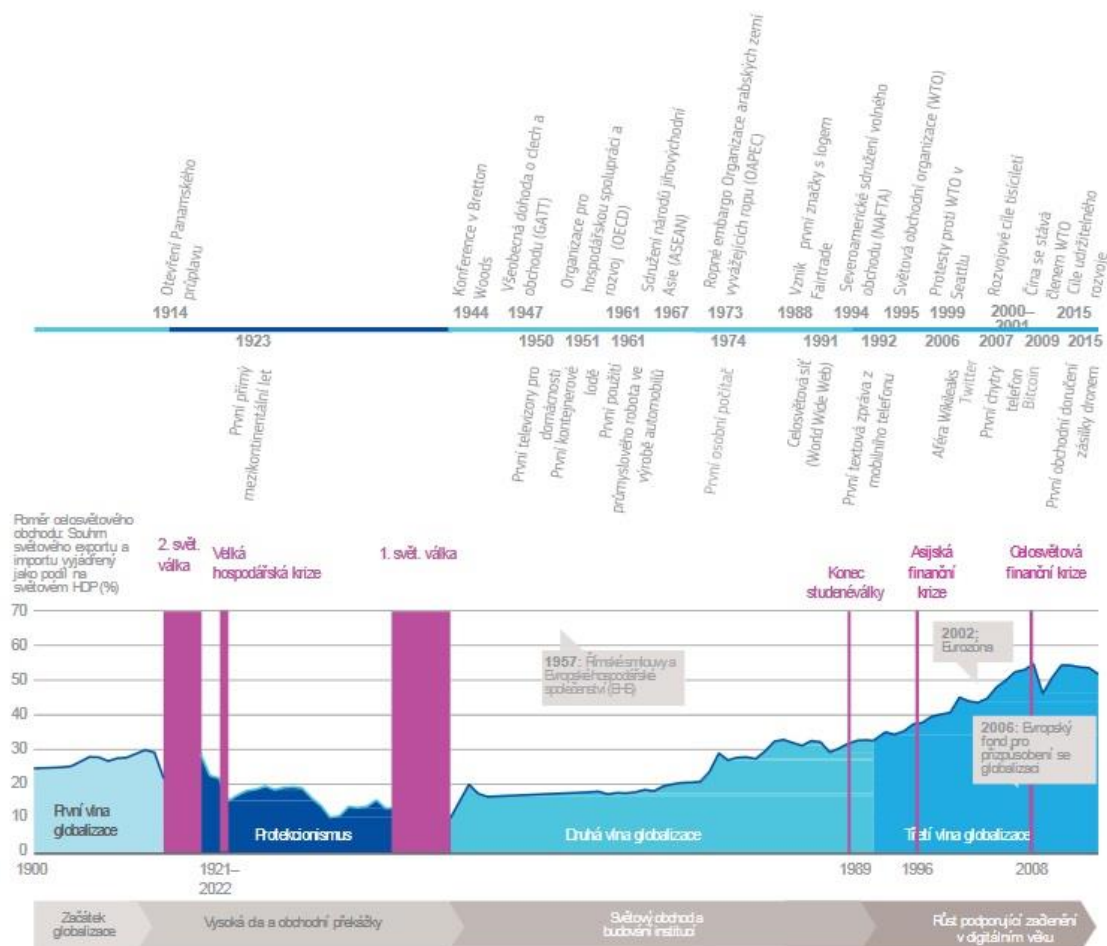
4. Proces regionalizace a globalizace mezinárodního obchodu

Proces globalizace a regionalizace je širokým pojmem, který reflektuje ekonomické, politické a sociální změny. OECD (2017) interpretuje proces globalizace jako termín obecně popisující narůstající internacionalizaci trhů zboží a služeb, výrobních faktorů, finančních systémů, hospodářské soutěže, korporací, technologií a průmyslových odvětví. Dochází k mobilitě kapitálu, rychlým technologickým inovacím a rostoucí závislosti vnitrostátních trhů.

Časově se globalizační procesy datují k 80. letům 20. století. V tomto období došlo k investičním pobídkám USA vůči poválečné Evropě, změně řádu mezinárodního obchodu na základě zrušení Brettonwoodských dohod a následně globalizaci urychlila i ekonomická či ropná krize konce 20. století (E-learning Mendelu, 2017).

Role mezinárodního obchodu je v tomto ekonomickém rozmachu velmi významná. V posledních letech došlo k obrovským změnám ve směřování, dynamice i objemu a struktuře mezinárodního obchodu. Původní klasické pojetí, které odráželo pouze jednoduchý model zahraničního obchodu směňující koncové zboží, se během několika desítek let diametrálně proměnilo. Zvýšil se objem obchodu služeb, produkční řetězec obchodu se fragmentoval a významně se zvětšil obchod s meziprodukty. Globalizace posunula formu obchodu na novou úroveň a výrazně tomu přispívají i nadnárodní korporace, jejichž dynamice pomáhají přímé zahraniční investice (Rojíček, 2012).

Na níže uvedeném obrázku jsou detailněji popsány vývojové fáze globalizace, které přicházely ve vlnách a přinášely s sebou vždy nové uspořádání mezinárodního obchodu, a to i v závislosti na technologickém pokroku či ekonomické a politické situaci světa. Sumarizuje důležité události pro globální rozvoj.

Obrázek 1 Vývojové fáze globalizace

Zdroj: Evropská komise, 2017

Celosvětová produkce se velmi rychle zvýšila a obchod výrazně expanduje. V rámci globalizačních procesů je možné rozlišit několik oblastí, ve kterých dochází ke globalizačním změnám, jedná se o globalizaci ekonomickou, do které spadají vazby mezinárodního obchodu, dále globalizaci sociální, kulturní, politickou a globalizaci životního prostředí (E-learning Mendelu, 2017).

Globalizace v ekonomické sféře je pokračujícím prvkem internacionalizace světového hospodářství¹³. Nejdůležitějšími body ekonomické globalizace jsou:

- Integrace národních ekonomik v rámci globálního systému
- Tvorba regionálních uskupení
- Podpora služeb a rozvoj znalostní ekonomiky
- Změny uspořádání světa a podpora ekonomického vyrovnávání region

Důležitým pojmem pro globalizovaný, mezinárodní obchod jsou globální produkční sítě jako aktér a zprostředkovatel směnných toků. Představují formu propojenosti mezi výrobními složkami a nejvýhodnější skladbu výrobních fází z hlediska maximalizace zisku a co největšího snížení nákladů. Globální produkční sítě mění lokality výroby, soustřeďují se na logistické podmínky, diverzifikovanost pracovníků, levnou pracovní sílu, technologie a propojují stále větší počet oblastí do jednotné globalizované, produkční sítě. Firmy a korporace budují svoje obchody se snahou o co nejnižší bariéry, pohyb kapitálu, zboží a služeb. Obchodní tendence směřují k tzv. „volnému obchodu“¹⁴, který je významným aspektem globalizace a zprostředkovává využití nových technologií. Liberalizace trhu a změny v technologiích podpořily pohyb volného kapitálu (E-learning Mendelu, 2017).

Mezinárodní obchod byl vnímán z mnoha úhlů pohledu a popsán mnoha teoriemi, od nejjednodušších modelů, po sofistikovanější, vícefaktorové teorie. Doba globalizace a globalizačních procesů s sebou přinesla nový způsob přemýšlení o zahraničním obchodu. Do popředí vstupují korporátní firmy, jejichž řízení obchodu má diametrálně odlišný charakter. Mezinárodní obchod nabývá vertikálních vztahů, tedy není podstatná geografická vzdálenost mezi distributorem a kupujícím. Firmy vytváří diverzifikované

¹³ Internacionalizace světového hospodářství spočívá v celkovém sblížení národních ekonomik a propojování vazeb, které jsou vytvořené napříč celým světem bez geografického omezení. Dochází k eliminaci obchodních bariér a podpoře vědecké činnosti či technických inovací (Jeníček, 2002 s. 14-19).

¹⁴ Volný obchod značí bezregulační směnu, která je provedena dobrovolně mezi dvěma stranami v maximálně liberalizovaném prostředí (E-learning Mendelu, 2017).

vazby na různé lokality a nevyrábí pouze koncové produkty, nýbrž cílí svoji výrobu na meziprodukty (Rojíček, 2012).

Vzhledem k výrazné změně, kterou prošel proces zahraniční směny, byly na konci 20. století a začátku 21. století zformulovány nové teorie globalizovaného mezinárodního obchodu, jedná se o:

- Globální komoditní řetězce
- Globální hodnotové řetězce
- Globální produkční síť

Dle Blažka a Uhlíře (2011) lze tedy říci, že pro vytvoření výsledného produktu či služby je nutná spolupráce více subjektů, kdy každý přináší do výroby jiný faktor (práce, kapitál, surovina aj.). O výrobě je nutné uvažovat jako o kooperaci několika na sebe navazujících článků v globálním měřítku. Firmy fungují ve vertikálních vazbách, které jsou geograficky rozložené, a jsou na sebe často přeshraničně napojené pouze virtuální formou spolupráce.

Proces regionalizace souvisí velmi úzce s problematikou globalizace. Na rozdíl od globalizace, jejímž primárním cílem je unitarizace a univerzalizace ekonomických, politických, společenských aj. aspektů světa, regionalizace se soustřeďuje na menší oblasti a sdružuje drobnější, sjednocené celky. Regionalizace je chápána jako proces integračního typu, který vychází spíše z konkrétního vlivu trhu, investičních toků či politiky a není tolik vázána na národní a globální, politické či ekonomické procesy. Regionalizace vzniká postupným tlakem „odspodu“ a je více tržně orientovaným, neformálním směrem (Svatoš a kol., 2011).

Počátky regionalizace se datují od 50. let 20. století, kdy byla vymezena jako oblastní nebo územní fragmentace. Následně byla využívána v souvislosti s integračními uskupeními nebo procesy. Její forma může být použita jak v regionálně menším měřítku, tak se může jednat i o vyšší formu světové ekonomiky, zpravidla ovšem regionalizace zaštiťuje vznik regionu nebo oblasti se stejnými rysy ekonomického, politického i společenského charakteru.

Hlavní výhody a přínosy regionalizace jsou:

- Liberalizace obchodu na úrovni menších celků
- Snižování cen v rámci výrobních faktorů
- Příprava na globalizační procesy

Mezi nevýhody regionalizace patří především možnost regionálních rozbrojů na úrovni menších celků a následné konflikty ve schvalovacích procesech (Cihelková, E. A kol., 2001).

4.1. Efekty globalizace na agrární obchod

Efekty globalizace na sektor agrárního obchodu se projevují v mnoha různých rovinách. Důležitým bodem je proces transformace, který se kontinuálně vyvíjí a dynamika vztahů mezi státy, institucemi a producenty je v neustálém pohybu. V globalizované formě obchodu na mezinárodní úrovni, jsou veškerá rozhodnutí provázána a změny dopadají na všechny články, které figurují v obchodním řetězci. Globalizace s sebou přináší mnoho příležitostí, které jdou napříč regiony. Typicky se jedná o možnost kooperace mezi různými trhy, využívání nových technologií a rozvoj nových oblastí. Nejvýznamnější hrozbou globalizace, důležitou pro agrárně potravinářský sektor, je ztráta suverenity u výroby statků, menší konkurenceschopnost v komparaci s jinými, na trh vstupujícími, subjekty. Problematické může být i zapojení tradičních venkovských oblastí nebo kulturní diference. Výše zmíněné výhody i hrozby jsou vždy rozdílné dle oblasti, ve které jsou řešeny (Svatoš a kol., 2011 s. 16-18).

Dle Brydena (1998) patří mezi regionální dopady globalizace v agrárním sektoru především:

- Strukturální změny v zemědělství, pokles poptávky, snížení počtu zaměstnanců agrárního sektoru
- Vysoká konkurence na trhu, která ochromuje národní/regionální trhy
- Vytvoření vazeb mezi geograficky vzdálenými oblastmi
- Inovace, rozvoj technologií a rychlejší pokrok
- Mobilita obyvatelstva, stěhování za prací, vyšší přesuny obyvatel do jiných regionů
- Pohyb kapitálu do ekonomicky výhodnějších a konkurenceschopnějších oblastí

Ekonomické důsledky globalizace jsou především tržní podstaty. Bariéry, které opadávají z hlediska eliminace vzdálenosti, mohou mít dvojsečný charakter. Na jednu stranu pomáhají při tvorbě nových distribučních kanálů a hledání nových příležitostí, na druhou stranu ovšem nechrání domácí produkci a vliv konkurence může ochromit tradiční, oblastní producenty. Tlak na změny v řádu mezinárodního obchodu s sebou nese i rizika spojená se zhoršenou ochranou životního prostředí nebo nedodržování kvalitativních standardů práce (Evropská komise, 2009).

V souvislosti s procesem globalizace a agrárního obchodu je často skloňovaným termínem agrobiznys¹⁵, který reprezentuje skloubení zemědělství a modernizované výroby. Tento systém obchodu s potravinami je typický svým vysokým importem hotových produktů, které nebyly zpracovány v mateřské oblasti. Patří do něj jak zpracovaná produkce, tak základní komodity. Dlouhodobým efektem, který se projevuje na trhu s agrárními produkty, je především zvýšená kontrola trhu, menším počtem

¹⁵ Termín Raye Goldberga, který upozorňuje na změnu výroby agrárních produktů a silný vliv industrializace. Poukazuje na velký význam strojové výroby, logistického plánování, skladování aj.

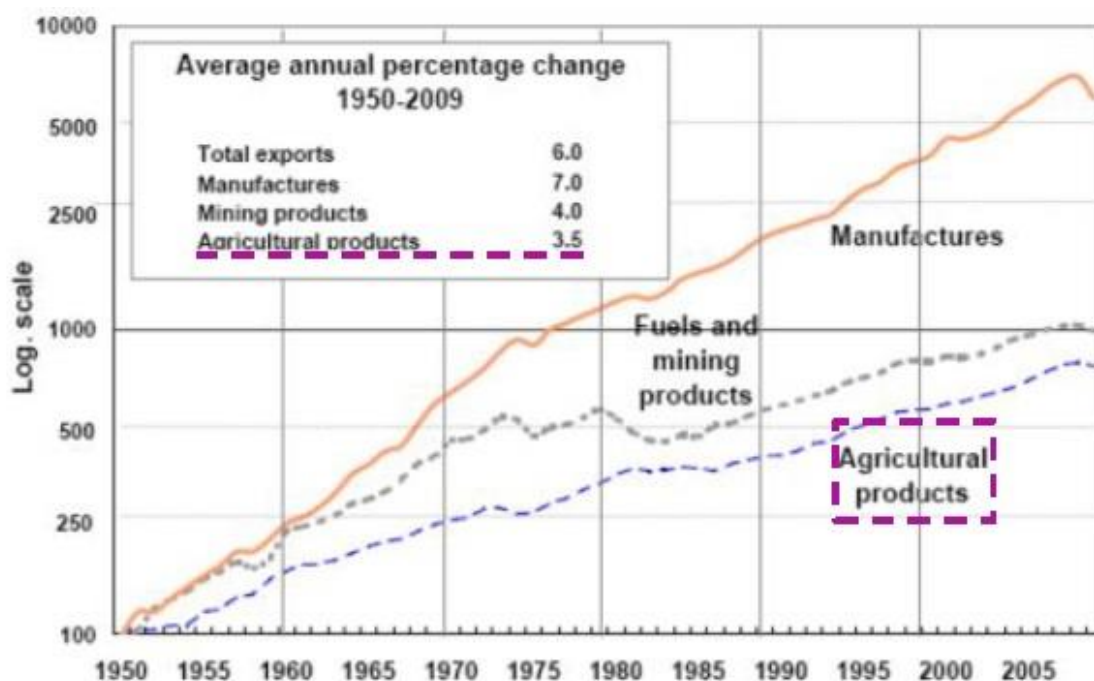
korporátních subjektů. Dle FAO je možné rozlišit několik typů integrací v agrárně potravinářské oblasti, které napomáhají globalizačním procesům, jedná se o integraci:

- Horizontální; výroba a zpracování jsou soustředěné na jednotnou produkci kontrolovanou malým počtem řídicích firem
- Konglomerátní; výroba a zpracování jsou soustředěné na diverzifikovanou produkci kontrolovanou malým počtem řídicích firem
- Vertikální; koncentrace a monitoring vlastní produkce, včetně výstupů a vstupů minimálním počtem firem
- Globální; k výše zmíněným procesům horizontálním, konglomerátním i vertikálním dochází napříč celým světem

Prostředí globalizovaného agrárního trhu s sebou nese mnoho změn, které mají jak pozitivní, tak negativní charakter a jejich projevy se mohou lišit z hlediska lokality, kulturního zázemí, politického smýšlení či ekonomické pozice dané oblasti. Vzhledem ke svobodnému rozhodnutí firmy o výrobních lokalitách, které bude užívat, je zde vysoký tlak na snižování ceny práce či daňové zátěže, ta následně může eskalovat k nezaměstnanosti dělníků vyspělých zemí a protežování pracovníků ze zemí s menšími nároky na pracovní ohodnocení či standardy. Z hlediska agrárního obchodu a zemědělské produkce je nutné hodnotit země separátně, či za menší regionální celky tak, aby výsledky globalizačních procesů odpovídaly realitě výroby konkrétní oblasti. Výrazným motorem globalizace je technologický pokrok a rozvoj, který je historicky nejrychlejším a nejvíce rostoucím odvětvím. Poptávka po zemědělské produkci a agrárních výrobcích stále roste a tento trend, vzhledem k celosvětovému populačnímu růstu, nebude v budoucnu jiný. Důležitým bodem tedy není samotná globalizace zemědělství a agrárního sektoru jako celku, nýbrž jednotlivých segmentů a jejich srovnání napříč trhem a světovými standardy. Uspokojení poptávky po agrárně potravinářských komoditách bude možné jen za předpokladu efektivního rozložení výrobních faktorů a šetrného využívání půdy. Důležitou otázkou pro budoucí vývoj a dynamiku agrárního sektoru je obnovitelnost zdrojů a společenský přístup k jejich využívání. Hlavní cíle budoucího směřování

agrárního sektoru v globalizovaném světě budou především: rozumná diverzifikace výroby, šetrné zacházení s obnovitelnými i neobnovitelnými zdroji, snižování sociálních a ekonomických disparit (bohatý Sever, chudý Jih¹⁶) a orientace na hledání alternativních zdrojů.

Na níže uvedeném obrázku je patrná změna ve vývoji světového obchodu se zbožím. Je zde zaznamenán pokles agrárně potravinářské produkce, a naopak výrazně se zvyšující podíl výroby. Změna důležitosti zboží na světových trzích se za posledních šedesát let obměnila a logaritmická stupnice poukazuje na vývoj světového obchodu v kontextu globalizačních procesů (Svatoš a kol., 2011 s. 26-27).

Obrázek 2 Světový obchod se zbožím dle hlavních produktových skupin (1950-2009; 1950 = 100)

Zdroj: WTO, 2017

¹⁶ Spojení užívané v kontextu bipolárního rozdělení světa vycházející z předpokladu, že většina chudších a méně rozvinutých zemí světa je rozložena na jižní straně polokoule, oproti tomu země rozvinutější a ekonomicky silnější jsou země bohatého Severu (Potter a kol., 2008, s. 346-347).

5. Společná obchodní politika Evropské unie

Základním pilířem společenství, které nazýváme Evropská unie, je uskupení 28 demokratických států, které dobrovolně přistoupily na stejné hodnoty, principy a východiska. Spolupracují spolu na úrovni politické, hospodářské i sociální. Země Evropské unie se vyznačují stejnými cíli i hodnotovým systémem, dlouhodobě pracují na společných vizích, které jsou především; mír, blahobyt, spolupráce, soudržnost, solidarita a politika bezpečnosti. Vznik Evropské unie je datován k období Maastrichtské smlouvy z roku 1993. Členské státy na základě vyšších cílů částečně unifikovaly své suverénní zájmy pro vytvoření silného a konkurenceschopného společenství. Rozhodovací pravomoce jsou často delegovány na sdílené instituce, které jednají v substituci za členské země a rozhodují v nejvyšším zájmu celé EU (European Communities, 2007).

Společná obchodní politika (SOP) v řazení základních tří pilířů Evropské unie; Evropské společenství, Společná zahraniční a bezpečnostní politika a Justice, policejní bezpečnost, spadá do oblasti prvního pilíře, tedy do oblasti Evropského společenství (WTO, 2015).

Na základě vytvoření celní unie a snahy o celkovou harmonizaci světového obchodu se Společná obchodní politika snaží o rozvoj a vytvoření dobrých podmínek pro mezinárodní obchod a zároveň o další investiční výzvy, které jsou možné díky eliminaci celních a jiných překážek. Společná obchodní politika vychází ze Smlouvy o Evropském společenství a její zásady se týkají problematiky celních sazebníků, exportní i importní politiky, obchodu se službami a produkty, zákonnými opatřeními proti ilegální činnosti na poli obchodu, investicemi i duševním vlastnictvím. Pracuje a stará se i o oblasti průmyslového i neprůmyslového produkce (Evropská unie, 2010).

Společná obchodní politika je rozdělena do tří základních dimenzí;

- multilaterální dimenze; oblast Světové obchodní organizace a světové organizace
- bilaterální dimenze; oblast volného obchodu a dohod regionálního charakteru
- autonomní dimenze; celní a bezpečnostní opatření všeobecného charakteru

Evropské unie klade vysoký důraz na dodržování obchodních pravidel, jak na úrovni vnitřního obchodu, tak v oblasti kooperace se třetími stranami, dodržuje liberální zásady celosvětového obchodu. Upřednostňuje vlastní celní politiku a ochranu obchodních pravidel. Bezpečnost vlastních zájmů je ošetřena přísnými postihy a sankcemi (BusinessInfo, 2012).

5.1. Historické a legislativní formování Společné obchodní politiky EU

Společná obchodní politika Evropského společenství (ES), později Evropské unie (EU), byla velmi specifickým počinem na poli celosvětového obchodu. V oblasti hospodářské a obchodní činnosti se jednalo vždy především o formu zóny volného obchodu, která udávala tempo při dovozních i vývozních podmínkách globálního obchodu. Integrační pojetí ES vykazovalo známky vysokých ekonomických i politických cílů (Hřích, 2001). Integrační teorie dle Bela Balassy (1966) poukazuje na zákonitosti, které identifikují celý proces vývoje ekonomické integrace. Dle tohoto způsobu rozdělení je možné vymezit mezinárodní integraci na základě stupně hospodářské vyspělosti a spolupráce na:

- **oblast volného obchodu** – základní forma integrace na úrovni ekonomické spolupráce, kooperativní země společně upraví bariéry vzájemného obchodu a nastaví obchodní i celní politiku vůči třetím partnerům,
- **celní unii** – jedná se o formu volného obchodu za podpory společné obchodní politiky vůči třetím partnerským státům, zanikají zde suverénní státní celní sazby,
- **společný trh** – oblast celní unie je rozvíjena o volný a nezávislý pohyb zboží, služeb, práce i kapitálu. Zůstávají zde nadále bariéry v oblastech daňových, technických a fyzických norem,
- **hospodářskou unii** – tento způsob kooperace již předpokládá společnou měnu a plnou politickou kooperaci

- **úplnou hospodářskou integraci** – společné instituce již kontrolují a řídí veškeré ekonomické i politické dění, může dojít k vytvoření nových forem státního zřízení např. federace

Tyto stupně integrace na sebe přímo nenasazují a není zde primární předpoklad, že se postupně transformují k nejvyšší možné podobě ekonomické integrace (Balassa, 1961, s. 17-18).

Pro vytvoření základních vazeb na úrovni integrační, obchodní spolupráce bylo zásadním smluvním počinem podepsání Římské smlouvy z roku 1957. Zde Francie, Německo, Belgie, Nizozemsko, Lucembursko a Itálie, jakožto zakládající země Evropského společenství, stvrdily budoucí spolupráci, a to především v oblasti „odstranění cel a kvantitativních omezení mezi členskými státy při dovozu a vývozu zboží, jakož i ostatních opatření se stejným účinkem“. Tato spolupráce měla znamenat nejen odstranění obchodních bariér a zlepšení hospodářské spolupráce, ale bylo zde počítáno i s politickou a sociální úrovní kooperace a vytvoření velmi úzkých vazeb (Hřích, 2001).

Na základě dohodnuté spolupráce byla dále členskými zeměmi ES podepsána Všeobecná dohoda o clech (GATT) a obchodu se Světovou obchodní organizací (WTO). Římská smlouva tvořila výstupní pozici pro dalších dvanáct let. V roce 1968 došlo k vytvoření celní unie a zavedení společného celního tarifu s cílem vybudovat společný trh. Politika společného celního tarifního systému vracela zisky zpět do systému, a to především z důvodu vytvoření kapitálu pro další integrační rozvoj. Celní unie je aktem supranacionálního přístupu a je nadřazena Společné obchodní politice, její zájmy jsou vyšší a rozhodovací kompetence mají orgány ES (Hřích, 2001).

V základních zásadách první části Smlouvy o založení Evropského společenství jsou dána primární kritéria týkající se přístupových práv a povinností na úrovni Společné obchodní politiky. Jedná se o:

- a) zákaz cel a množstevních omezení dovozu a vývozu zboží mezi členskými státy, jakož i všech ostatních opatření s rovnocenným účinkem,
- b) společnou obchodní politiku,

- c) vnitřní trh, který se vyznačuje odstraněním překážek volného pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu mezi členskými státy (Euroskop, 2016; Smlouva o založení ES, 1957 s. 3–4).

V rámci základních definicí týkajících se SOP jsou dále zaneseny specifické články; 131–134 Smlouvy o založení Evropského společenství, které se detailněji zabývají konkurenceschopností ekonomických subjektů členských zemí v oblasti obchodní politiky, úpravou a harmonizací vývozních podmínek pro partnerské třetí země. Společná obchodní politika je procesně zajištěná návrhem Komise a následně schválením Rady na základě článku 133 Smlouvy o založení ES. V plném znění: „Je-li třeba sjednat dohody s jedním nebo více státy nebo s mezinárodními organizacemi, podá Komise doporučení Radě. Rada zmocní Komisi, aby zahájila potřebná jednání. Rada a Komise odpovídají za to, že sjednané dohody jsou slučitelné s vnitřními politikami a předpisy Společenství. Komise při vedení těchto jednání konzultuje zvláštní výbor, který jmenuje Rada, aby jí v tomto úkolu napomáhal, a řídí se směrnicemi, které jí Rada může poskytnout. Komise podává zvláštnímu výboru pravidelně zprávy o stavu jednání“ (Euroskop, 2016; Smlouva o založení ES, 1957, s. 43).

Další smlouvy, a to konkrétně smlouva Maastrichtská z roku 1993 a smlouva Amsterdamská z roku 1997, jen usazují cíle a principy do kontextu a uhlazují jejich znění. Zároveň dávají nové podněty pro další inovace a pro strukturálně hlubší změny. Znění Smlouvy z Nice přináší obměnu v oblasti článku 133; Hlava VII, kde upřesňuje a podtrhuje důležitost kompatibilitosti s interní politikou a předpisy ES. Mimo výjimky dané odstavcem šest, jež jsou pravomocně překračující kompetence ES, se nově článek 133 vztahuje i na oblast služeb a duševního vlastnictví. Výjimky mohou být identifikovány šestým odstavcem jako služby audiovizuální, kulturní, sociální, vzdělávací nebo v oblasti dopravy či zdravotnictví. Nově je zde možnost rozlišení kompetencí a pravomocí mezi orgány ES a suverénní členské státy, které tímto krokem mohou spravovat konkrétní problematiky samy (Niceská smlouva; pozměňující Smlouvu o Evropské unii, 2001).

V roce 2007 přichází Lisabonská smlouva. Přináší nové změny v oblasti SOP. Nová definice je formulována jako: „SOP je nově zařazena do jedné oblasti se všemi vnějšími činnostmi EU, tedy se zahraniční a bezpečnostní politikou, mezinárodní environmentální politikou, rozvojovou pomocí a ekonomickou, finanční a technickou spoluprací se třetími zeměmi. Základní oblasti SOP byly rozšířeny o přímé zahraniční investice, o služby a obchodní aspekty práv k duševnímu vlastnictví“ (Štěrbová, 2010 s. 23–24).

Změny se nachází nově také v roli Evropského parlamentu, ten získává nové kompetence a musí být informován Komisí o probíhajících mezinárodních jednáních v oblasti SOP. Parlament také spolupracuje na verifikaci rozpočtu EU a zároveň musí mít souhlasný postoj k projednávaným dohodám či novelizovaným dohodám a dohodám přidruženým. Od konce roku 2009 přešly přímé zahraniční kompetence pod výlučnou kompetenci EU (Štěrbová, 2010 s. 26–30).

5.2. Rozhodovací proces Společné obchodní politiky EU

Jak vyplývá z článků 131–134 Smlouvy o založení Evropského společenství, iniciativním orgánem pro navrhování opatření, pozměňovací návrhy a další přidružené iniciativy, je Evropská komise. Na základě úprav Lisabonskou smlouvou z roku 2007 předává důležité informace Parlamentu a veškeré návrhy dále předává Radě. Po kladné evaluaci a odsouhlasení Radou je nadále realizačním prvkem procesu opět Komise. Rada primárně utváří směrnice neboli mandáty, tyto mandáty jsou považovány za akt souhlasu a následně na jejich popud přichází realizace konkrétního opatření. Zpětným opatřením a kontrolním orgánem je výbor, v němž jsou reprezentanti členských zemí. Tento výbor je jmenován Radou a kontroluje procesní činnost Komise. Poskytuje odborné konzultace a sleduje vývoj řízení z pozice kontrolního činitele (Fričová, 2017).

Při hlasování Rady je ke kladnému výsledku nutná kvalifikovaná většina. Výjimku tvoří případy definitivních postupů při „antidumpingových a vyrovnávacích opatřeních“, při těchto okolnostech je dovolena prostá většina. Na základě pozměněných kompetencí ze Smlouvy z Nice přechází veškerá problematika z oblasti služeb a obchodních práv k duševnímu vlastnictví pod jednání Společenství. I v těchto případech je postačující

kvalifikovaná většina na přijetí návrhů, výjimku tvoří speciální případy, ve kterých je nutné postoupit odsouhlasení jednomyslnému přijetí (Fričová, 2017).

Rozhodovací proces Společné obchodní politiky je výlučnou kompetencí EU a nelze jej vytvářet na úrovni členských států. Spolupráce mezi Radou a Komisí je velmi úzká. Kontrolní oblast v podobě výboru tvoří zástupci členských zemí. Ti se scházejí vždy za přítomnosti předsedy, který je momentálně v předsednictví Rady EU. S obchodním partnerem na mezinárodní úrovni je vždy v kontaktu Komise, která jedná ve jménu EU. Je povinna plně informovat o průběhu i stavu věcí jednání Radu EU i Parlament. Po následné procesní činnosti vždy připravuje písemnou formu dohody/smlouvy k ratifikaci Rada EU za podpory Parlamentu (European Commission, 2016).

Komise je povinována pravidelně informovat Parlament. K této činnosti jsou používány tzv. otázky komisařům. Tyto otázky mohou mít podobu psaných dotazníků či ústních dovysvětlení. Pro reakce na komentáře jsou využívány tzv. Úřední věštníky, popřípadě se může jednat o osobní komunikaci (Fričová, 2016).

5.3. Nástroje Společné obchodní politiky EU

Základním nástrojem a způsobem rozdělení Společné obchodní politiky je především rozlišení dvou primárních cílů:

1. implementace otevřeného, mnohostranného systému v oblasti obchodu
2. ochrana zájmů EU a členských zemí, eliminace nepříznivých dopadů na EU (Fričová, 2016)

Snaha o ochranu zájmů EU i členských zemí hlídá nekalé soutěžní praktiky a v substituci za mechanismy úřadů pro ochranu hospodářské soutěže podporuje harmonické a spravedlivé fungování SOP.

5.4. Světové postavení EU v oblasti agrárně potravinářského obchodu

Evropská unie je v jedné z nejlepších pozic pro globální obchod a zároveň největší ekonomikou na světě. Její HDP (oblast produktů a služeb) za rok 2015 tvořilo 14 600 miliard EUR a předstihla tak USA. Prostředí obchodu EU je integrované, předvídatelné a pro obchodní partnery dlouhodobě stabilní oblastí trhu. Evropa je největším vývozcem průmyslového zboží a služeb a sama o sobě tvoří největší exportní trh pro více než 80 zemí. Evropská unie i přes populační základnu pouhých 6,9 % dosahuje až 20 % celosvětového exportu a importu (European Commission, 2015).

Potenciál členských zemí je ovšem silně diverzifikován na základě specifických předpokladů a rozdílných příležitostí i podmínek konkrétních států EU. Celková populace Evropské unie činí k roku 2016 přes 510 mil. obyvatel a celkový dopad na HDP je 23,8 %. Zároveň se EU dlouhodobě snaží o celosvětovou liberalizaci obchodu a zlepšení regulace tržních podmínek (Euroskop, 2017).

6. Obchodní a hospodářská politika zemí západní Afriky

Země západní Afriky tvoří značně nejednotný region. Zahraniční obchod s oblastí západní Afriky může být brán z globálního pohledu na úrovni celku a následně může být i směřován k vazbám na konkrétní země. V případě této diplomové práce je uvažováno s konkrétními zeměmi (16), ve vazbě na Evropskou unii, mezi tyto země jsou řazeny: Benin, Burkina Faso, Kapverdy, Ghana, Gambie, Guinea, Guinea–Bissau, Pobřeží slonoviny, Libérie, Mali, Mauritánie, Niger, Nigérie, Senegal, Sierra Leone a Togo.

6.1. Obchodní politika zemí západní Afriky

Obchodní politika zemí západní Afriky jako celku je zprostředkovávána především pomocí integračních uskupení. Druhou rovinou obchodních politik zemí západní Afriky jsou konkrétní vazby zemí západní Afriky na jiné ekonomické trhy.

Trhy zemí západní Afriky se po dlouhém období kolonizace otevřely světu a započaly v 80. letech 20. století liberalizační procesy, které měly pomoci nastartovat hospodářský růst a podpořit zahraniční obchod. Vzhledem k nestabilní situaci v oblasti západní Afriky, častým politickým bojům a převratům, ekonomické nestabilitě a nejistotě v rámci potravinové bezpečnosti ovšem snahy o otevření trhů a uvolnění bariér neměly vždy pozitivní výsledky. Mezi nejvýznamnější sektory pro obchodování patří především zemědělství, které je, speciálně v určitých oblastech, hlavním obchodním motorem pro ekonomický růst, dále jsou to nerostné suroviny a těžba, která je další důležitou oblastí pro obchod a v poslední době to začíná být i segment služeb, který byl dříve výrazně podprůměrný (ECOWAS, 2016).

Obchod západní Afriky je možné rozdělit na interní obchodní směnu a na zahraniční obchod, který je realizován s ostatními ekonomickými subjekty. Politika obchodu vnitřního, tedy na úrovni přeshraniční komoditní směny, je velmi důležitou otázkou pro integrační uskupení regionu (UEMOA, ECOWAS), která si primárně dávají za cíl vytvoření a prohloubení vazeb zemí spadajících do oblasti západní Afriky. Zahraniční obchod států západní Afriky je možné klasifikovat na úrovni vazeb konkrétních zemí, které jsou navázány na své post-koloniální (či jiné) evropské velmoci, popřípadě i jiné

aktivní trhy nebo je možné hodnotit obchodní politiku integračních uskupení jako celek, který vystupuje za jednotný trh vůči dalším subjektům na trhu. Země západní Afriky prochází důležitým transformačním procesem, který s sebou nese mnoho rizik a problémů. V průběhu posledních třiceti let se povedly některé faktory ztěžující obchod snížit, patří mezi ně:

- pokračující politická stabilizace (snížení válečných konfliktů a bojů v oblasti západní Afriky)
- zvýšení objemu investic do infrastruktury
- zvýšení přímých zahraničních investic
- mírné zvýšení cen specifických komodit (primárně ve spolupráci s Čínou)
- zlepšení konkrétních makroekonomických ukazatelů (např. nižší inflace)

Všechny výše zmíněné body s sebou nesou i svá rizika a problematické oblasti, které je nutné reflektovat (UNDP, 2016).

Mezi nejvýznamnější oblasti, kterým musí obchodní politiky čelit je především změna strukturálního a reformního charakteru, jež upraví stávající obchodní pravidla zemí západní Afriky. Dále se jedná o podporu regionálního obchodu a diverzifikace v rámci vývozních komodit. Důležitým úkolem bude také zlepšení investičního prostředí, které je nutné podpořit reformou veřejných institucí a politickou stabilitou (African Economic Outlook, 2016).

6.2. Agrárně potravinářský obchod západní Afriky

Zemědělství a agrární sektor obecně, tvoří velmi důležitou oblast činností zemí západní Afriky. Vzhledem k rychle rostoucímu počtu obyvatel afrického kontinentu obecně, ale i přímo západní Afriky, bude do budoucna jedním ze stěžejních témat. Vzhledem k důležitosti zemědělské produkce se země západní Afriky stále snaží o restrukturační změny a proniknutí na trhy s více diverzifikovaným a zpracovaným

typem agrárně potravinářských komodit. Citlivé komodity agrární produkce jsou chápány velmi individuálním přístupem každé ze zemí západní Afriky zvláště. Agrární obchod má značně nestrukturovanou podobu a převládá monokulturní pěstitelský a zpracovatelský trend, který je orientován na exportně nejvíce žádané produkty. Přetrvávajícím prvkem je potom subsistenční zemědělství (Agritrade, 2016).

Mezi hlavní charakteristiky vystihující agrárně potravinářský obchod patří export velkého objemu komodit, které jsou méně diverzifikovány, a podíl zahraničního obchodu soustředěného do konkrétních, ekonomicky silnějších zemí regionu západní Afriky. Základní výzvy, kterým agrární obchod čelí, jsou formulovány jako:

- restrukturalizace veřejné správy a politiky
- sjednocení celní politiky a dodržování jejího regulačního rámce
- diverzifikace produkce pro exportní účely v rámci zahraniční spolupráce

Mezi stěžejní cíle patří nadále prohlubování integrace mezi zeměmi západní Afriky a zlepšení jednotného vystupování regionu vůči zahraničním partnerům (Agritrade, 2016).

FAO ve své studii z roku 2015 sumarizuje a definuje nejdůležitější fakta, která se týkají vývoje a dalšího růstu v oblasti zemědělství a agrárního obchodu. Uvádí, že země západní Afriky jsou uprostřed strukturální transformace. Jejich populační růst je více jak 2,6 % a pohyb obyvatel je směřován do měst. Rychlost urbanizace povede k obrovskému nárůstu osob ve městech, kde je počítáno do roku 2050 s více než polovinou obyvatelstva celého regionu západní Afriky. Celá oblast je vysoce nekonzistentní a nepodává stejné ekonomické výsledky, mezi nejvýznamnější exportéry zemědělské produkce patří pouze tři země z celkových šestnácti zkoumaných států, jedná se o Ghanu, Nigérii a Pobřeží slonoviny. V rámci počtu zemí a reálných ekonomických „tahounů“ je nutné pracovat na stírání ekonomických rozdílů mezi všemi zeměmi. Vysoká výtěžnost přírodních zdrojů vede k dlouhodobému přečerpávání a velkou otázkou pro region západní Afriky je udržitelnost a rozvoj v oblasti obnovitelných zdrojů a ochrany životního prostředí.

Integrační uskupení sdružující oblast západní Afriky mají před sebou velký úkol v podobě srovnávání ekonomických rozdílů a budování podmínek pro hospodářský růst méně rozvinutých států v regionu. Rozvoj zemědělství je zde výrazně závislý na přírodních podmínkách, které byly v posledních dekádách ovlivněny přírodními katastrofami a válečnými konflikty, ty dlouhodobě brzdily zemědělský rozvoj. Stagnace zemědělství je také zaznamenána u zemí, které jsou dlouholetými příjemci potravinové pomoci (např. Mali, Burkina Faso), tento fenomén také nepřispívá ke zlepšení situace v zemědělském odvětví. Doba globalizačních procesů přinesla do oblasti agrárního obchodu nové možnosti, posun v oblasti technologií a otevřenost novým trhům (FAO, 2015, s. 68-70).

6.3. Integrační uskupení západní Afriky

Západní Afrika je velmi specifickým a nestálým regionem, který byl ovlivněn mnoha politickými zvraty a ekonomickou nestabilitou. Země ležící v této oblasti jsou velmi nesourodé a nachází se zde jak ekonomicky prosperující státy (Ghana, Pobřeží slonoviny, Nigérie), tak země, které jsou dle OSN považovány za nejméně rozvinuté země světa (Mali, Benin, Burkina Faso). Častými jevy se v těchto oblastech staly i vnitřní boje na úrovni zemí či přeshraničních oblastí, tyto války měly charakter politických převratů či náboženských nebo etnických rozepří (World Bank, 2017).

Většina států byla účastna politických převratů či svržení vojenské diktatury, výjimku tvoří pouze Kapverdy a Senegal. Pro některé země je složité zapojit se do integračních procesů, poněvadž jsou limitovány přírodními podmínkami a polohou (Mali, Niger). Tyto země nejsou schopny být stejně aktivními obchodními partnery a dosahovat jednotného rozvoje. Mnoho států západní Afriky má velmi složitý byrokratický aparát, jejich veřejná správa a k ní přiléhající instituce čelí vysoké míře korupce (Kaplan, 2006, s. 82.).

Při zakládání a tvorbě regionálních integrací hrála významnou roli sounáležitost s kontinentem Afriky a podobný historický osud zemí. Zároveň státy, které dříve byly hlavními kolonizátory zemí západní Afriky, velmi silně podporovaly tvorbu územních integračních celků, a to i s přesahem a návazností na bývalé mocnosti těchto oblastí (Gandois, 2009, s. 67). I přes nepřiléhající jednoduchou povahu regionu západní Afriky se

podařilo vytvořit fungující integrační uskupení, která dlouhodobě sjednocují oblast zemí západní Afriky. Za krátkou dobu zde vzniklo hned několik různých vládních i nevládních aktivit, které se snaží oblast integrovat a podpořit tak vizi jednotné Afriky. Chrlení stále nových a nových uskupení podporujících oblast západní Afriky ovšem vedlo i k velmi kontraproduktivním rozhodnutím a v době 90. let, kdy v tomto regionu působilo přes 50 integračních organizací mezivládního typu, docházelo ke zpomalování projektů a celkovému snížení efektivity organizací (Kufuor, 2006, s. 28).

Podařilo se vytvořit i vlivná integrační uskupení, jejichž působení bylo pro fungování regionu západní Afriky důležité a jejichž činnost ovlivnila směřování této složité oblasti. Dvěma nejdůležitějšími uskupeními jsou: ECOWAS a UEMOA (World Bank, 2017).

6.3.1. Integrační uskupení ECOWAS

Integrační uskupení ECOWAS tvoří nejvýznamnější regionální sdružení, které je v oblasti západní Afriky funkční od roku 1975. Tvoří jej 15 stálých členských zemí a patří mezi ně: Benin, Burkina Faso, Pobřeží slonoviny, Gambie, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Mali, Niger, Nigérie, Libérie, Sierra Leone, Senegal a Togo a Kapverdy. ECOWAS je integrací, která se zasazuje především o témata spojená s politickou a hospodářskou situací v regionu, snaží se o utužení a prohloubení vztahů na integrační úrovni, řeší i ochranu životního prostředí a další společenská témata (ECOWAS, 2016).

Vznik ECOWASU je brán jako odpověď na frankofonní sdružování zemí bývalé francouzské kolonie a jednání před založením integračního uskupení tohoto rozměru trvala téměř 5 let. Nejvýznamnějším a nejdůležitějším motivem pro založení integračního uskupení byla především touha osvobodit se od post-koloniálních vazeb a vytvořit unikátní a nový formát integrace, který bude vycházet z podstaty africké kultury a historie. Ekonomickým důvodem se stala primárně jednota trhu a ekonomické posílení regionu (Ogbeidi, 2010, s. 480-486).

Hlavní cíle uskupení ECOWAS jsou definovány velmi jasně. Nejdůležitějším aspektem dosažení integrační harmonie je především snaha o stabilizaci ekonomiky a propojování vazeb mezi členskými zeměmi ECOWAS. Nejvyšší metou se stalo vytvoření jednotného společného trhu (ECOWAS, 2016).

I přes složitou pozici integračního uskupení se podařilo zajistit několik úspěšných kroků pro prohloubení spolupráce a upevnění pozice ECOWAS. Mezi důležité body posunu patří bezpečnostní politika, která přispěla k pozitivnímu vyřešení konfliktních situací napříč zeměmi regionu západní Afriky. Vytvoření skupiny ECOMOG¹⁷ výrazně podpořilo vyřešení situace v Libérii a dopomohlo tak k uklidnění situace v celé oblasti. Složitějším problémem je ekonomika a zlepšení v oblasti hospodářského růstu. Vzhledem k nechuti členských zemí liberalizovat své trhy pro potřeby vyšší formy integrace je plná otevřenost zatím pouze výhledovým cílem. ECOWAS dlouhodobě čelí mnoha výzvám, které budou formovat další fungování regionu z pohledu společného trhu (ECOWAS, 2016).

6.3.2. Západoafrická ekonomická a měnová unie

Vznik Západoafrické ekonomické a monetární unie (dále již UEMOA) je datován k roku 1994. Jedná se o fúzi dvou fungujících organizací, a to CEAO (Západoafrické a hospodářské společenství) a UMOA (Západoafrická monetární unie). Patří sem osm členských zemí, a to: Benin, Burkina Faso, Guinea-Bissau, Togo, Mali, Senegal, Niger a Pobřeží slonoviny. UEMOA má od roku 2000 celní unii a jejím hlavním posláním je vyrovnávání trhu zemí západní Afriky a podpora hospodářské stability. Jedná se o zavedenou a dobře fungující integraci, která je postavena nejen na vlastních hodnotových pilířích, ale zároveň je i silně podporována Francií, jakožto bývalým kolonizátorem členských zemí (Cihelková a kol., 2007, s. 167).

Dlouholetá návaznost na Francii je dána i členstvím UEMOA v zóně CFA franku¹⁸. Soudružnost frankofonních států vytváří integračně silnou skupinu, hospodářsky důležitějším uskupením je ovšem regionálně spíše ECOWAS, který je nejen ekonomicky aktivní, ale jeho členy jsou téměř všechny země západní Afriky (USTR, 2017).

¹⁷ ECOMOG; jedná se o monitorovací skupinu ECOWAS, která byla nasazena do oblasti Libérie v době občanské války a měla napomoci příměří (Arthur, 2017, s. 17).

¹⁸ Zóna CFA franku; jedná se o zónu post-koloniálních států, které dříve patřily do kolonií Francie nebo i Portugalska a Španělska. Tyto země společně tvořily měnovou unii. Jejich měna je pevně navázána na euro (IMF, 1997).

7. Vztahy mezi EU28 a zeměmi západní Afriky

Evropské země jsou již z období kolonizace na Afriku významně napojené a jejich vazby mají přetrvávající formu bez ohledu na integrační uskupení a smluvní charakter spolupráce. Ve druhé polovině 20. století, po období dekolonizace a získání nezávislosti pro většinu afrických zemí došlo k navázání první významnější kooperace na mezinárodní úrovni a byla podepsána první smlouva z Yaoundé¹⁹, jejíž platnost trvala v období let 1963-1969 a následně byla nahrazena zrevidovanou dohodou Yaoundé II²⁰, tato dohoda byla nejdůležitějším smluvním parametrem pro spolupráci až do roku 1974. Dalším důležitým projevem tvorby interní spolupráce se stala dohoda z Lomé, která prošla mnoha revizními úpravami (I-IV) a jejíž důležitost již byla z hlediska mezinárodní spolupráce velmi podstatnou. Dohody z Lomé v sobě obsahovaly pojem partnerství a režim asociačního obchodu a spolupráce byl nahrazen. Rychlým tempem se zvyšoval objem financí do oblastí infrastruktury, rozvoje integrace atd. Situace afrických zemí ovšem nemá zlepšující se tendenci, a to i přes revize smluv a podpory stabilizačními mechanismy (STABEX; SYSMIN²¹). Posledním výrazným aktem před dohodou z Cotonu se stala Maastrichtská smlouva, která z hlediska zemí západní Afriky a Afriky jako celku měla v roce 1992 dopad na rozvojovou politiku, potažmo obchodní politiku. Stanovuje cíle pro další spolupráci a vytváří koncept pro podporu oblasti Afriky (FORS, 2016).

Výše zmíněné politiky a vývoj v oblasti smluv sice nesouvisí přímo s obchodní spoluprací, nicméně dává základ pro tvorbu formálních vztahů, které jsou následně zakotveny v dalších smlouvách. Obchodní politika, speciálně potom oblast agrárně potravinářského sektoru, v rámci vztahu Evropské unie a zemí západní Afriky, byla vždy nastavena v kontextu rozvojové spolupráce a tyto dvě linie spolu úzce souvisí. Historický vývoj vycházející z kolonizačních, asociačních a partnerských procesů, které budovaly

¹⁹ Dohoda z Yaoundé I.; jedná se o asociační dohodu, která vyjadřovala vnímání afrických států jako formálního partnera pro kooperaci s EU a v této kooperaci šlo primárně o vytyčení oficiálních vztahů v rámci asociačního vztahu na smluvní úrovni a spolupráci v rámci odstraňování celních bariér a vznik společného obchodu v rovině rovnocenných partnerů (Rozvojovka, 2012).

²⁰ Dohoda z Yaoundé II.; jedná se o aktualizovanou verzi I. dohody z Yaoundé a lišila se pouze v otázkách cel a obchodu, jejichž formulace byly zpřesněny (Cihelková, 2003, s. 285).

²¹ STABEX, SYSMIN; jedná se o systém podpory vybraných komodit garantovanými cenami, který by měl vést ke stabilizaci této produkce na trhu.

obchodní vazby, má v kontextu spolupráce EU 28 a zemí západní Afriky svoje významné opodstatnění.

7.1. Dohoda z Cotonou

Důležitým aktem partnerství v rámci spolupráce mezi Evropskou unií a zeměmi západní Afriky se stala dohoda z Cotonou, která ve svém plném rozsahu hlavního dokumentu zní: *„Dohoda o partnerství 2000/483/ES mezi africkými, karibskými a tichomořskými státy na jedné straně a Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně druhé, podepsaná v Cotonou dne 23. června 2000.“* (EUR-Lex, 2016).

Dohoda z beninského Cotonou má velmi široký dosah a obsahuje mnoho cílových oblastí, které řeší. Ze sociálního úhlu pohledu se jedná o otázky snížení chudoby a snahu o potravinovou bezpečnost. Reflektuje problematiku hospodářského růstu, udržitelnost a také velmi důležitou problematiku zapojení zemí Afriky do světové ekonomiky. Klíčovými zásadami dohody jsou: rovnost partnerů, zapojení více složek v rámci partnerských zemí (občanská společnost, parlament, soukromý sektor aj.), politický dialog s přesahem diverzifikovaných témat (ochrana lidských práv, mírová politika, demokratizace atd.). Podstatným aspektem dohody z Cotonou jsou i přesahy do ekonomické a hospodářské oblasti, zde hraje podstatnou roli soustředění se na konkrétní odvětví průmyslu či zemědělství. Dále jsou to regionální aktivity, které se více zaměřují na zlepšení fungování menších oblastních celků a podpora rozvoje sociálních služeb. Dohoda je platná do konce roku 2020 a k jejímu zrevidování došlo v roce 2010, kdy byla obohacena o otázky zaměřené na změny klimatu, potravinovou bezpečnost, a především dosahování rozvojových cílů tisíciletí²² (EUR-Lex, 2016).

²² Rozvojové cíle tisíciletí tzv. MDGs jsou souborem 8 výzev, které se do roku 2015 zavázalo 191 členských států OSN splnit, po roce 2015 se cíle změnily a momentálně je jich 17 a jsou vedeny pod cíli udržitelného rozvoje (SDGs) (OSN, 2017).

7.2. Společná strategie Afrika – EU a rozvojová spolupráce

Společná strategie Afriky a Evropské unie je výsledkem dohod mezi zeměmi západní Afriky a zeměmi EU28 a zároveň konsensem mezi Africkou unií a Evropskou unií, jakožto společné cíle vyšších integračních uskupení. Strategie funguje od roku 2007 a byla přijata v Lisabonu. Cíle společné strategie jsou realizovány za pomoci akčních plánů, které jsou vytvořeny pro konkrétní období. Důležitým kanálem pro realizaci a koordinaci cílů Společné strategie Afriky a Evropské unie je tzv. Strategické partnerství Afriky a Evropské unie. Toto partnerství se opírá o tzv. akční plány, které sumarizují stěžejní, prioritní oblasti. Posledním plánovacím obdobím jsou léta 2014-2017.

Mezi hlavní oblasti spolupráce v rámci tohoto akčního plánu strategie Afrika a Evropská unie byla schválena tato pole působnosti:

- Bezpečnostní politika s ohledem na koncept mírového jednání
- Rozšiřování demokracie
- Podpora lidských práv
- Řešení globálních problémů lidstva
- Udržitelný a inkluzivní rozvoj

Tyto oblasti byly řešeny na summitu v Bruselu v roce 2014 (Evropská rada, 2016).

Velmi podstatnou rovinou pro obchodní vazby Evropské unie a zemí západní Afriky, potažmo Afriky jako celku, jsou rozvojové politiky a spolupráce. Evropská unie je největším poskytovatelem rozvojové pomoci, i přes svoji oslabující pozici v regionu, má v rámci rozvoje a finančních darů stále první místo. Nástrojem rozvojové politiky je především Evropský rozvojový fond (ERF), který se vztahuje na všechny země podepsané pod dohodou z Cotonou, kromě Jihoafrické republiky. Objem financí pro období 2014-2020 byl stanoven na více než 30,5 miliardy eur a ERF se tak řadí k jednomu z největších integračních zprostředkovatelů dotací. Pro výše zmíněné období let

2014-2020 bylo v rámci ERF vyčleněno téměř 845 milionů euro na Panafrický program²³. Rozvojová spolupráce a podpora obchodu a podnikatelské činnosti v rámci rozvoje regionu je jednou z nejdůležitějších činností a aktivit, které zde Evropská unie realizuje. Prostřednictvím těchto projektů a rozvojových programů je možné dosahovat průběžných i dlouholetých cílů a srovnávat tak disparity mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi (Evropský parlament, 2017).

7.3. Everything but Arms

Everything but Arms (EBA), v překladu Vše kromě zbraní, je programem Evropské unie, který uvolňuje celní bariéry pro 49 nejhudších zemí světa a umožňuje tak beztarifní vstup na její trh. V platnost vešel v roce 2001, ovšem některé komodity, kterých se týkal, byly celně uvolněné až v následujících letech. Kupříkladu celní zátěž na banány byla odstraněna až v roce 2006, pro cukr a rýži se jednalo o rok 2009. Primární snahou této iniciativy je zapojení LDC zemí do globální ekonomiky, bezkvótová a bezcelní úprava tohoto programu zahrnuje veškerou produkci těchto zemí s výjimkou zbraní. Jedná se o jednu z nejobecnějších a nejstřícnějších rozvojových politik Evropské unie, kdy její forma je téměř bezpreferenčního charakteru a pomáhá zemím nastartovat jejich hospodářský růst. Vstup do EBA je automatický a není časově ohraničený, tudíž není podpůrným systémem pro nastartování ekonomického růstu a obchodu na dobu určitou.

V roce 2014 byl program pro LDC země reformován a došlo k úpravám, které změnily počet zemí participujících na beztarifním zvýhodnění ve spolupráci se vstupem na evropský trh. OSN pečlivěji zkoumá míru rozvinutosti a byla nastavena nová pravidla pro definici „nejméně rozvinutá země světa“. LDC země musí dosahovat konkrétních kritérií, aby byla zařazena do EBA programu. Od roku 2015 se zvýšil HND na obyvatele, a to z 1035 USD na 1242 USD, dále je potřeba na základě vyhodnocení OSN dosahovat nízkých ukazatelů v oblasti podvýživy, zdraví a všeobecné gramotnosti. Posledním kritériem je ekonomická zranitelnost a nestabilita. Vzhledem ke zvýšení nároků na

²³ Panafrický program; více než 0,8 mld. Euro byla alokována prostřednictvím ERF na podporu partnerství EU28 a africkými zeměmi. Tento program řeší oblasti mírové a bezpečnostní politiky, ochrany životního prostředí, obchodu či vědeckého výzkumu (European commission, 2017).

získání bezcelních a bezkvótových výhod se snížil počet zemí, které dosahují označení LDC. Evropská unie a OSN tvrdí, že tímto způsobem dochází ke zkvalitnění pomoci těm nejchudším, otázkou ovšem zůstává, zdali se tímto způsobem uměle nevyvolává pocit snižování chudoby v globálním měřítku. Země, které jsou přeřazeny z kolonky LDC mohou využít tříletého období ochrany, a to především pro stabilizaci trhu a zmírnění obchodního šoku (European Commission, 2016).

Dle OSN patří mezi nejméně rozvinuté země z oblasti západní Afriky hned 12 států, které dosahují na EBA podporu. Jedná se o: Benin, Burkina Faso, Gambii, Guineu, Guineu-Bissau, Libérii, Mali, Mauritanii, Niger, Senegal, Sierra Leone a Togo. Tyto země tedy fungují ve zvýhodněném režimu bezcelního exportu do zemí EU 28 (OSN, 2016).

7.4. Dohody o hospodářském partnerství (EPAs)

Základním principem dohod o hospodářském partnerství (EPAs) je především vytvoření nových možností pro obchod a dlouhodobý rozvoj udržitelné spolupráce mezi zeměmi vybraných integračních uskupení a Evropskou unií. Mezi základní otázky dohod patří; integrace, ekonomická transformace, zachování suverenity, podpora v citlivých zemědělských otázkách, konkurenceschopnost či industrializace. Tato témata jsou klíčovými body pro uzavření dlouhodobých hospodářských kontraktů, které by měly sblížit ekonomiky evropských zemí a nevyrovnané, dlouhodobě nestabilizované ekonomiky rozvojových zemí a podpořit tak jejich růst. (Sicurelli, 2010 str. 83-92).

Celkový koncept hospodářského partnerství vychází ze Společné obchodní politiky EU28, která je primárně založena na článku 207 Smlouvy o fungování Evropské Unie (TFEU). Konkrétní ujednání smluv je dále tvořeno na základě článku 218 (TFEU) (European Council of the EU, 2016).

Západní Afrika je pro Evropskou unii významným obchodním partnerem. Jejich vztah ovšem nebyl z pohledu mezinárodního obchodu rovným.

Dohody EPA jsou dokumentem, který by měl vztah mezi Evropskou unií a zeměmi západní Afriky velmi posílit. Zohledňuje rozdíly úrovně vyspělosti obou regionů a snaží se eliminovat bariéry, které brání rovnému obchodu. Dle Evropské komise má podpis dohody pro země západní Afriky mnoho benefitů, patří mezi ně základních 10 definovaných přínosů, jsou to:

- Tvorba nových obchodních příležitostí; osvobození od exportních kvót a cel do zemí Evropské unie a podpora rozvoje průmyslu v podobě snížení cen za výrobní stroje a příslušenství
- Zatraktivnění oblasti pro investiční kapitál na základě neomezené platnosti dohod EPA, zajištění dlouhodobé stability regionu a podpora obchodních aktivit
- Vytváření nových pracovních míst v podmínkách srovnatelných s evropským standardem
- Ochrana domácích producentů, tvorba specifického celního sazebníku pro citlivé komodity, např. potraviny
- Snížení exportních a importních nákladů na základě poskytování „Aid for Trade“²⁴, snížení administrace pohybu komodit v rámci mezinárodního obchodu
- Podpora průmyslu a exportu komodit s přidanou hodnotou, možnost dovozu koncových či jinak zpracovaných produktů do zemí EU, pokud alespoň jeden z procesů výroby byl realizován v zemi, která má podepsanou dohodou EPA
- Snaha o podporu farmářů a zemědělství
- Užší spolupráce na úrovni regionů, tvorba regionálního hodnotového řetězce, a to bez omezení benefitu v podobě bezcelního přístupu na trh EU
- Podpora sdílených hodnot; pracovní standardy, ochrana životního prostředí, ochrana lidských práv a dodržování zásad good governance²⁵
- Společná kooperace řešení globálních výzev a rovnocenné partnerství

²⁴ Aid for Trade se zabývá pomocí pro rozvojové země v oblasti obchodu. Zapojuje nejméně rozvinuté země na mezinárodní trh a pomáhá jim odstraňovat bariéry, které brání ve spolupráci v rámci obchodu (WTO, 2017).

²⁵ Good governance se zabývá optimalizací systému a struktury vládnutí, tak aby byl co nejvíce vyvážený a směřoval k prosperitě ve všech ohledech vládnutí (Good Governance, 2017).

Všechny výše zmíněné body jsou formulovány v základních variantách, ty jsou následně specifikovány konkrétními podbody pro cílovou zemi, která uzavře partnerství v podobě EPA dohody (European Commission, 2016).

Výhody pro západoafrický trh spočívají především v dovozu levnějších technologií a získání nových exportních oblastí na základě bezcelní dohody. Tento koncept předpokládá zvýšený zájem o investice do afrického trhu a nastartování hospodářského růstu, sekundárně přináší nová pracovní místa a tím zprostředkovává lidem v oblasti západní Afriky nové možnosti pracovního uplatnění. Pro země, které se přidávají k EPA dohodě, by měl být otevřen i diverzifikovanější trh a tím zajištěny nižší ceny výrobků na trhu. V oblasti citlivých zemědělských potravin je jednou z priorit dohod EPA a pro její efektivní dosahování je zvolen Rozvojový program EPA (EPADP). Tento program je založený na dlouhodobém sledování potřeb a následnému přizpůsobení se konkrétní hospodářské oblasti, a to z hlediska ekonomického, sociálního, daňového aj.

Mezi nejdůležitější agrárně potravinářské komodity zemí západní Afriky, které budou na základě dohod EPA chráněny patří: kakao (primární i zpracovaná surovina), zelenina (brambory, rajčata, cibule aj.), dále káva nebo ovoce. Strategické potraviny jsou v rámci EPA dohod chráněny a v případě ohrožení potravinové bezpečnosti mají dodatečnou ochranu. EPA zajišťuje také výhodnější vstup meziproductů na západoafrický trh. Důležitou složkou spolupráce a společného obchodu je také harmonizace exportních a importních pravidel a eliminace technických překážek či poskytnutí dobrého informačního zázemí a podpory celním správám západní Afriky. Mezi nadstavbové cíle určené západní Africe patří především otázky globálních výzev a kooperace na úrovni rovnocenného partnera pro řešení klíčových vizí (European Commission, 2016).

Limitem se může stát složitá administrace a prokazování původu suroviny či výrobků, popřípadě výrobního procesu u zpracovaného produktu připraveného pro export do zemí Evropské unie. Byrokratické nároky na dosahování podpory pro bezcelní dovoz se tak mohou stát složitou operací a tento benefit nebude uplatnitelný pro menší a střední výrobce či pěstitele. Důležitým aspektem dohody bude tedy realizovatelnost výhod, které budou poskytnuty trhu západní Afriky, monitoring rovných příležitostí a následná evaluace procesů a obchodu.

I přes benefiitně definovaný přínos pro země západní Afriky odpůrci tvrdí, že tato kooperace není pro region západní Afriky zdaleka tak výhodná, jak je Evropskou unií předkládána. V roce 2000 probíhala první jednání ohledně dohod EPA. Původní nastavení obchodní spolupráce bylo vytvořeno pro zóny volného obchodu, a to do konce roku 2007. Požadavky Evropské unie pro nastartování dohod EPA byly nastaveny na reciprocitní formu obchodu a EU žádala 80 % otevření afrického trhu po dobu prvních 15 let, a to za 100 % přístup západoafrické produkce na trh evropský. Dle WTO a jejich interpretace obchodních pravidel ovšem Evropská unie, vzhledem k vysokým rozdílům v úrovni rozvoje obou regionů, nemusela požadovat takto velké otevření trhu, a to v 80 % rozsahu a státy západní Afriky tedy požadovaly pouze 60 % trhu pro EU28, a to po dobu 25 let. Evropská unie nebyla ochotna přistoupit na tento vyjednávací kompromis a k produktové složce pro volné zóny obchodu požadovala i začlenění služeb, investic a veřejných zakázek. Státy západní Afriky ovšem došly k závěru, že v rámci rozvojové politiky mají nárok na lepší podmínky, které budou více podporovat jejich vlastní odvětví, která si chtěli chránit před vnějšími vlivy a investicemi ze zahraničí. Západní Afrika argumentovala neschopností konkurovat na trhu, který bude přesycený evropskými obchodními konkurenty a požadovala změny v rámci základního nastavení EPA dohod. Tři čtvrtiny států západní Afriky spadají pod režim Everything But Arms a tyto země nemají zájem o dohodu EPA, poněvadž momentálně spadají pod volný přístup na trh Evropské unie, ovšem bez povinnosti k reciproční směně. Tyto podnětné důvody poukazují na neschopnost dojednání a podepsání dohody ke konci roku 2007. Evropská unie se v rámci realizace dohody EPA rozhodla cílit na země, které nepatří do LDC skupiny. V rámci pohrůžky ztráty volného přístupu na evropský trh podepsala prozatímní dohodu o hospodářském partnerství Ghana a Pobřeží slonoviny. Tlak Evropské unie se zvyšoval a v roce 2014 byla podepsána Dohoda o hospodářském partnerství, omezená na obchod s komoditami a platná pro celý region Západní Afriky. Dohoda zůstala formulována téměř v identickém původním znění a západoafrickým státům se nepodařilo dostat do závěrečných formulací svoje požadavky (CONCORD, 2015).

Podpis dohody EPA je momentálně na úrovni integračního odsouhlasení a podpisy členských zemí jsou stále v procesu realizace. Gambie, Mauretánie a například i Nigérie

ovšem odmítly v tomto znění na úrovni národního rozhodnutí o hospodářském směřování dohodu podepsat. Vyjednávací proces o podpisu a následné ratifikaci Hospodářského partnerství je v řešení a vyjednávání není uzavřeno (Evropský parlament, 2016).

Odpůrci dohod EPA tvrdí, že benefiční program pro rovnocennou spolupráci je pouze iluzorní představou a neodráží skutečnou realitu. Dle South Centra pouze 6 % celních produktů nabízí konkurenční výhodu oproti Evropské unii a jsou tedy schopny ubránit svoji pozici na trhu. Strach zemí západní Afriky tedy pramení především ze zhoršení situace na trhu a neschopnosti konkurovat v otevřeném, liberalizovaném prostředí (CONCORD, 2015).

8. Dynamika agrárně potravinářského obchodu mezi Evropskou unií a zeměmi západní Afriky

Dynamika vztahů agrárně potravinářského obchodu mezi Evropskou Unií a zeměmi regionu západní Afriky je řízena a koordinována především na základě dohody z Cotonou a Společné strategie Afrika – EU (JAES). V této spolupráci jsou zahrnuty aspekty hospodářské, sociální, rozvojové i politické. Celková podpora exportní a importní politiky využívá pravidel Světové obchodní organizace (WTO) (Evropský parlament, 2016).

Dohoda z Cotonou a následně bezcelní program Everything But Arms, umožňuje zemím západní Afriky dovážet předem smluvené komodity (zpravidla produkty s nízkou přidanou hodnotou) do zemí EU28 v bezcelním režimu. Společná strategie Afrika – EU se zabývá primárně cíli, které mají obchod a hospodářský růst zastřešovat. Jedná se o ekonomickou stabilitu a udržitelnost, prosperitu, migrační otázky či oblast posílení partnerství mezi zeměmi Afriky a Evropské unie. Dlouhodobá dynamika vývozu i dovozu agrárně potravinářských komodit do oblasti západní Afriky či v opačném principu EU28 je usměrňována globalizačními procesy, obchodní a zemědělskou politikou Evropské unie a je navázána i na konkrétní politickou a hospodářskou situaci v dané oblasti západní Afriky (Rozvojovka, 2016).

Oblast zemědělské produkce a vývozu je pro západní Afriku velmi důležitá, přispívá více než 35 % do celkového HDP a tvoří více než 15 % příjmů z vývozu. V regionu západní Afriky je cyklickým problémem především orientace na vývoz primárních surovin, kolísavost světového trhu, nedokonalosti ve vlastních fiskálních politikách, nepřipravenost na vysokou konkurenci a nejstěžejnějším úskalím agrárně zahraničního obchodu jsou vysoké regulace a celní bariéry, které dlouhodobě brzdí rozvoj exportní komoditní struktury pro země západní Afriky (Agritrade, 2011).

Evropská unie buduje vztah na úrovni agrárně zahraniční spolupráce integračními procesy, programy pro spolupráci a vytvářením dlouhodobého dialogu. Mezi nejdůležitější kooperační programy jsou řazeny tzv. Dohody o hospodářském partnerství (EPAs). Tyto dohody by měly výrazně omezit dovozní tarify, ochraňovat citlivou

zemědělskou produkci, diverzifikovat vývozní komodity, podpořit farmáře ve vlastním podnikání, podnítit hlubší spolupráci a nastavit vyrovnanější pravidla pro obchod mezi Evropskou unií a zeměmi západní Afriky. Primárním cílem této dohody je především podpora individuálních ekonomik a hospodářského růstu v oblasti západní Afriky a nastavení spravedlivějšího rozdělení exportních a importních pravidel a celkového obchodu (Evropská komise, 2015).

8.1. Představená celkové dynamiky agrárně zahraničního obchodu mezi EU28 a zeměmi západní Afriky

Pro utvoření komplexního náhledu na problematiku dynamiky agrárního obchodu mezi EU28 a zeměmi západní Afriky je nutná tvorba základních analýz. Tyto analýzy vedou k detailnějšímu nástinu konkrétních ekonomik z regionu západní Afriky a demonstrují tak hospodářský vývoj dané oblasti ve vybraném sektoru. Analýzy, které zde byly použity, vychází z metodiky práce a představují tak celou oblast zemí západní Afriky v ekonomických souvislostech. Všechny ukazatele jsou následně interpretovány a vysvětleny v souvisejících textech a komentářích. Základním cílem této části práce je představení regionu západní Afriky a poukázání na dlouhodobé tendence, vývoj a růst či pokles ve vybraných ekonomických ukazatelích.

Dynamika afrických zemí je zcela odlišná od vývojových tendencí zemí Evropské unie. Pro tuto práci je důležitý rozdíl v komoditních strukturách, exportních a importních principech a celkový vývoj agrárně zahraničního obchodu v kontextu politických a globalizačních procesů. V neposlední řadě je také důležitým identifikátorem konkurenceschopnost Evropské unie v komparaci s ostatními ekonomikami, které se aktivně podílejí na zahraničním obchodu se zeměmi západní Afriky. V závěrečné části je ukázána propojenost České republiky se zeměmi západní Afriky a jejich společné obchodní vazby.

8.1.1. Základní přehled

Globálně vzájemnou propojenost při výměně zemědělských a potravinářských produktů nazýváme zahraniční obchod. Ten v následující části bude prezentován z více odlišných pohledů. Pro vytvoření základní databáze, která je následně zpracována dle metodiky práce, byla využita klasifikace SITC (Standard International Trade Classification) neboli Standardní mezinárodní klasifikace obchodu. SITC je systémovou klasifikací Organizace spojených národů a využívá se především pro analytické účely. Seskupení produktových skupin v této klasifikaci odráží mnoho aspektů. Jedná se o zaměření na:

- Materiály použité ve výrobě
- Fázi zpracování
- Tržní situaci a následné použití produktu
- Celosvětový význam
- Technologické aspekty

Veškerá data klasifikace SITC jsou zaměřena na exportní a importní databáze a produktový přehled ve vztahu ke konkrétní ekonomice státu/integračního uskupení a partnerské ekonomiky. Základní rozdělení produktových skupin klasifikace SITC:

- Potraviny, nápoje a tabák (produktové skupiny 0 a 1 – včetně živých zvířat)
- Suroviny (produktové skupiny 2 a 4)
- Energetické produkty (produktová skupina 3)
- Chemikálie (produktová skupina 5)
- Stroje a dopravní prostředky (produktová skupina 7)
- Ostatní průmyslové výrobky (produktová skupina 8)
- Zboží rozdělené dle použitého materiálu (produktová skupina 6)
- Nezařazené zboží (produktová skupina 9)

Tyto skupiny jsou dále rozvětveny na základě detailnějšího popisu konkrétního produktu. Klasifikace SITC byla čtyřikrát revidována (Eurostat, 2013).

Pro potřeby diplomové práce byla využita data v totálních součtech všech produktových skupin; All allocated products (SITC 0 až 8 + 961 + 971) a v detailnějším zaměření byly zvoleny specifické celky týkající se agrárně zahraničního obchodu. Mezi skupiny využitelné pro užší profilaci agrárně zahraničního obchodu jsou řazeny produktové skupiny; All food items (SITC 0 + 1 + 22 + 4), včetně jejich podskupin. Na základě těchto dat byly tvořeny analýzy týkající se celkové kooperace na úrovni vývozu a dovozu všech zemí západní Afriky a EU 28.

Základní obchodní profilace je zaměřena na celkovou hodnotu obratu, která vzrostla od roku 1995 z 20,67 mld. USD na více než trojnásobek, a to až k 64,62 mld. USD pro rok 2015. I přes stabilní odbyt exportních komodit do zemí západní Afriky v letech 1995–2000, následný růst k 2015 je evidován téměř s 3,5krát větším nárůstem oproti původnímu roku 1995. Export EU28 dosáhl 33,5 mld. USD. Obchodní bilance dlouhodobě neudrží kladný trend, jsou zaznamenány výkyvy, ovšem k výslednému roku 2015 je možné hovořit o kladné obchodní bilanci s dobrým výhledem pro udržitelnost. TC index také dlouhodobě osciluje v rozdílných hodnotách, ovšem pro rok 2015 opět udržuje narůstající hodnotu. Celková liberalizace obchodu a dlouhodobé otevření trhu podpořilo tendenci obchodu s regionem západní Afriky, prosazení zemí této oblasti prozatím není vyrovnané a dlouhodobě je na obratových hodnotách více než 4krát menších, než jsou obraty trhu EU28. Níže uvedená tabulka ukazuje vybrané charakteristiky pro vzájemný obchod mezi zeměmi západní Afriky a EU28.

Tabulka 1 Celkový a agrárně zahraniční obchod mezi EU28 a zeměmi západní Afriky (WA)

rok	Zahraníční obchod celkem (SITC 0 až 8 + 961 + 971)					Agrárně zahraniční obchod (SITC 0 + 1 + 22 + 4)				
	Obrat	Export		Balance	TC (EU28)	Obrat	Export		Balance	TC (EU28)
		EU28	WA				EU28	WA		
	mld. USD					mld. USD				
					%					
1995	20,669	9,741	10,928	-1,19	89,14	4,998	1,414	3,584	-2,17	39,45
1996	22,373	9,544	12,829	-3,28	74,39	5,260	1,453	3,807	-2,35	38,17
1997	20,567	9,485	11,082	-1,60	85,59	4,980	1,498	3,482	-1,98	43,02
1998	21,460	11,821	9,639	2,18	122,65	5,709	1,762	3,947	-2,18	44,65
1999	18,813	9,975	8,838	1,14	112,86	5,244	1,691	3,553	-1,86	47,60
2000	22,222	11,263	10,959	0,30	102,78	4,247	1,553	2,693	-1,14	57,67
2001	22,227	11,276	10,951	0,33	102,97	4,751	1,895	2,856	-0,96	66,36
2002	22,306	11,592	10,714	0,88	108,19	5,759	1,988	3,771	-1,78	52,73
2003	26,666	12,837	13,829	-0,99	92,83	7,189	2,308	4,881	-2,57	47,28
2004	27,841	14,613	13,228	1,38	110,46	6,877	2,302	4,575	-2,27	50,32
2005	33,346	16,177	17,169	-0,99	94,22	6,459	2,318	4,141	-1,82	55,99
2006	40,305	18,776	21,529	-2,75	87,21	6,805	2,486	4,319	-1,83	57,56
2007	45,122	24,072	21,050	3,02	114,36	8,469	3,183	5,287	-2,10	60,20
2008	63,872	31,147	32,726	-1,58	95,17	9,891	3,764	6,127	-2,36	61,44
2009	49,080	25,347	23,733	1,61	106,80	9,478	3,092	6,386	-3,29	48,42
2010	58,050	28,717	29,334	-0,62	97,90	10,835	3,730	7,105	-3,37	52,50
2011	84,317	37,794	46,523	-8,73	81,24	13,531	5,334	8,197	-2,86	65,07
2012	87,418	35,069	52,348	-17,28	66,99	11,505	4,644	6,861	-2,22	67,69
2013	89,403	38,568	50,835	-12,27	75,87	12,239	5,169	7,070	-1,90	73,11
2014	88,658	39,958	48,700	-8,74	82,05	12,920	5,373	7,547	-2,17	71,19
2015	64,629	33,531	31,098	2,43	107,82	11,498	4,441	7,057	-2,62	62,93

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Agrárně potravinářský obchod představuje pro celkový obchod mezi EU a zeměmi západní Afriky významný segment, nicméně se nejedná o dlouhodobě rostoucí oblast, naopak zde dochází k výraznému poklesu spolupráce. Přetrvává zde obchodní strnulost, která je zapříčiněna dlouhými dialogy a celkově nižší snahou o dokončení změn v obchodních procesech, dohodách a vytvoření efektivnějšího partnerství. V roce 1995 tvořil podíl obchodu se zemědělskými a potravinářskými produkty necelých 25 % celkové hodnoty zahraniční kooperace, v roce 2015 se jednalo o podílovou část v řádu necelých 18 % celkové hodnoty zahraničního obrátu. Vyšší podíl primárních exportních

komodit agrárně potravinářského obchodu je očekáván spíše ve vývozních aktivitách zemí západní Afriky.

Na níže uvedené tabulce dynamiky celkového a agrárně zahraničního obchodu EU28 a zemí západní Afriky je vidět dvojitá indexace. Bazický index v čase (1995–2015) narostl až 3krát oproti původnímu roku 1995 a to v celkovém obratu zahraničního obchodu, oproti tomu tempo agrárně zahraničního obchodu je v celkovém obratu nižší.

Tabulka 2 Dynamika celkového a agrárně zahraničního obchodu EU28 a zemí západní Afriky(WA)

		Zahraněční obchod celkem (SITC 0 až 8 + 961 + 971)			Agrárně zahraniční obchod (SITC 0 + 1 + 22 + 4)		
	časové období	Obrat	Export		Obrat	Export	
			EU28	WA		EU28	WA
Průměrný index růstu	95-15	1,059	1,064	1,054	1,043	1,059	1,034
	95-00	1,015	1,029	1,001	1,015	1,019	0,944
	00-05	1,085	1,075	1,094	1,087	1,083	1,090
	05-10	1,117	1,122	1,113	1,109	1,100	1,114
	10-15	1,022	1,031	1,012	1,012	1,036	0,999
Bazický index	00/95	1,075	1,156	1,003	0,850	1,099	0,752
	05/95	1,613	1,661	1,571	1,292	1,640	1,155
	10/95	2,809	2,948	2,684	2,168	2,638	1,982
	15/95	3,127	3,442	2,846	2,301	3,141	1,969

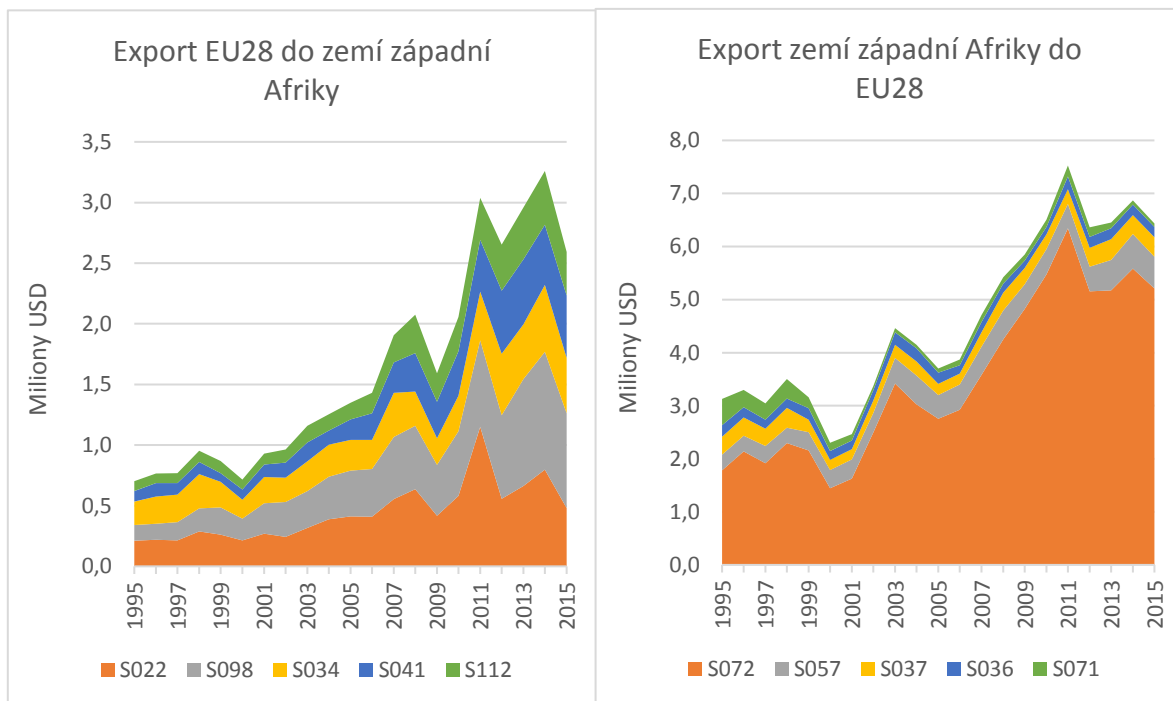
Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

8.1.2. Zbožová struktura agrárně zahraničního obchodu mezi EU28 a zeměmi západní Afriky

Na základě zbožové struktury agrárně zahraničního obchodu je možné pozorovat produktové skupiny, které se v rámci celku zdají být odvětvově nejdůležitějšími a stávají se tak strukturálně nejnositelnějšími pilíři v agrárně zahraničním obchodu. Zde byla analyzována data z období let 1995–2015, jedná se o dvě dekády, kdy se liberalizovaný obchod profiloval a utvářel tak svoje trendy ve struktuře vzájemného obchodu. Níže

uvedené grafy ukazují dlouhodobý vývoj exportu v produktových skupinách a jsou zde vybrána data pro nejvíce převažující exportní komodity ve skupině.

Graf 1 Zbožová struktura agrárně zahraničního obchodu, exportu a importu EU28 a zemí západní Afriky

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Při porovnání exportních komodit pro obě integrační uskupení zjistíme, že ve struktuře exportu zemí EU 28 do regionu západní Afriky se jedná především o produktové skupiny S022 (mléko, mléčné výrobky), S098 (přípravky a výrobky jedlé, tzn. omáčky, kečup aj. tovary), S034 (ryby, čerstvé, chlazené, mražené aj.), S041 (pšenice, včetně špaldy a sourež, nemleté) a nakonec o produktovou skupinu S112 (alkohol, alkoholické nápoje). Jejich podíl tvoří ve struktuře nejvýznamnější část exportního odběru a dlouhodobě nejvíce rostoucí produktovou skupinou je S041. Exportní komodity EU do zemí západní Afriky tvoří ve většině případů již hotové, zpracované produkty.

V opačném principu, tedy ve struktuře agrárního exportu zaměřeného na země západní Afriky a jejich vývozu do zemí EU 28 jsou nejvíce importovanými produktovými skupinami především tyto: S072 (kakao), S057 (ovoce, ořechy včetně olejů z ořechů, čerstvé i sušené), S037 (ryby, vodní bezobratlí, předpřipravené, uchované aj.), S036

(korýši, měkkýši, vodní bezobratlí) a v neposlední řadě produktová skupina S071 (káva, kávové náhražky). Stabilně nejvyváženějším produktem, ve většině případů surovou komoditou, je kakao, které se od roku 1995 do roku 2015 v exportní struktuře v rámci vývozu téměř ztrojnásobilo. Vývozními komoditami jsou především nezpracované suroviny.

8.1.3. Vývoj teritoriální struktury agrárně zahraničního obchodu mezi EU28 a zeměmi západní Afriky

Evropská unie je historicky jedním z nejstarších partnerů pro zahraniční obchod a kooperaci se zeměmi západní Afriky. Role v oblasti exportní a importní politiky je naprosto nezpochybnitelná. Důležitou otázkou pro zahraniční obchod je ovšem síla trhu, kterou v oblasti západní Afriky Evropská unie disponuje. Vzhledem k liberalizaci trhu a ekonomice, která je dlouhodobě otevřená pro nové investiční podněty, je nutné zakomponovat dynamiku partnerství v oblasti zahraničního obchodu jako měřítko exportní a importní síly v regionu. Vývoj teritoriální struktury agrárně zahraničního obchodu je analýza, která ukazuje pozici EU28 jako obchodního partnera v komparaci s ostatními trhy, které se podílejí na celkovém zahraničním obchodu v regionu západní Afriky.

8.1.4. Změna role EU jako obchodního partnera zemí západní Afriky

Evropská unie, jakožto obchodní partner, byla nejsilnějším exportním trhem v regionu západní Afriky v letech 1995-1996, kdy její exportní zisky z dovozu činily až 1,349 miliardy USD, což tvořilo více než 46 % celkového exportu. Kooperace států oblasti západní Afriky byla spíše nižší a interní agrárně zahraniční export tvořil pouze 6,5 %, což je vyčísleno částkou nižší než 269 mil. USD k roku 1995. Tento ukazatel ovšem v čase rostl a celkově je zaznamenán výrazný progres, který se udál v rámci interní spolupráce zemí západní Afriky v oblasti agrárně zahraničního obchodu. Vnitřní vývoz s agrárně zahraničními komoditami vzrostl z původních 269 mil. USD v roce 1995 na více než 1,9 mld. USD v roce 2015, což představuje více než 10,5 % z celkového exportu těchto zemí.

Role Evropské unie dlouhodobě ztrácí a v komparaci s ostatními trhy snižuje sílu své pozice. Výrazným hráčem v oblasti celkového exportu se stala Čína, která zvýšila svůj podíl na trhu za 20 let o více než 28 %, což lze kvantifikovat jako 22,7 miliardy USD. K výraznému snížení došlo ze strany dovozu komodit do Spojených států amerických, oproti roku 1995, kdy celkový objem vyexportované produkce ze zemí západní Afriky dosahoval až 31,3 %, což lze číselně vyjádřit jako více než 5 mld. USD, v roce 2015 již objem exportovaných produktů dosahoval pouze 4 % celkového exportu, podíl na agrárně zahraničním exportu se ovšem zvýšil o více než 3,5 %. Důležitým trhem se pro země západní Afriky stává Indie. Export regionu západní Afriky do oblasti Indie se v časovém úseku dvou dekád zvýšil o více než 13 %, v agrárně zahraničním sektoru se tento růst projevil o necelých 7 %. V celkovém pohledu na EU 28 jako na obchodního partnera výrazně poklesl vliv i význam hospodářského partnerství, a to jak v otázkách exportu a importu celkového, tak i v oblasti agrárně zahraničního obchodu. Celkově je možné zaznamenat liberalizaci trhu zemí západní Afriky jako krok k odstranění historických vazeb na Evropu a vytvoření nových partnerství, založených na zcela nových vztazích a propojenosti na úrovni vzdělávání, infrastruktury a dalších úrovních, které zahrnují i sociální a hospodářské aspekty partnerství.

Tabulka 3 Změna teritoriální struktury exportu a importu zemí západní Afriky, 1995-2015

Rok	Agrárně zahraniční export zemí západní Afriky (%)		Ostatní export zemí západní Afriky (%)		Agrárně zahraniční import zemí západní Afriky (%)		Ostatní import zemí západní Afriky (%)	
	1995	2015	1995	2015	1995	2015	1995	2015
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Intra group	6,5	12,9	11,2	10,5	5,4	11,8	9,6	8,9
Extra group	93,5	87,1	88,8	89,5	94,6	88,2	90,4	91,1
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU28	80,5	53,6	40,0	33,0	46,0	29,4	53,4	33,0
Čína	0,0	0,0	0,5	5,5	1,5	7,7	3,7	31,7
Indie	1,8	8,7	4,9	18,1	5,9	8,0	2,3	5,1
USA	5,6	9,3	31,3	4,0	11,9	7,1	9,1	7,1
Ost. Afrika	3,1	2,8	2,9	9,4	3,8	5,2	2,4	3,7
Ostatní	8,9	25,5	20,4	30,1	31,0	42,6	29,2	19,3

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

8.1.5. Podíl agrárně zahraničního exportu a importu mezi zeměmi západní Afriky a EU28

Země západní Afriky jsou i přes svoji výraznou ekonomickou sílu oproti zbytku afrických států stále nekonzistentní a je možné pozorovat výrazné ekonomické rozdíly, které během let vznikly. Země západní Afriky je možné dle World Bank rozdělit na dvě skupiny; nižší středně příjmové země a země s nízkým příjmem. Mezi země se středně nízkým příjmem jsou řazeny; Cabo Verde, Pobřeží slonoviny, Ghana, Mauritánie a Nigérie, oproti tomu zbylých 12 zemí jsou nízko-příjmovými zeměmi (World Bank, 2015).

Mnoho zemí dlouhé roky sužovaly regionální a občanské války či nepokoje. Tyto boje se negativně projeví na tvorbě hospodářské suverenity, či vytvoření konkurenceschopných trhů. I přes složité výchozí podmínky jsou země západní Afriky schopny produkovat základnu velmi kvalitních surovin či komodit.

Evropská unie je dlouhodobě stabilním partnerem pro zahraniční, potažmo agrárně zahraniční obchod. V rámci níže uvedené analýzy je možné identifikovat země západní Afriky, které disponují největším podílem na importním a exportním trhu ve vztahu k EU28. Mezi významné exportéry komodit agrárně zahraničního charakteru je řazeno Pobřeží slonoviny a také Ghana, s výrazně rostoucí tendencí. Jedná se především o export primárních surovin již dříve zmíněné zbožové struktury. U Ghany i Pobřeží slonoviny je to například s výraznou převahou produktová skupina S072 neboli kakao. Oproti tomu na první příčce importu z Evropské unie je v sektoru agrárně zahraničního obchodu Nigérie, která dlouhodobě nejvíce dováží mléčné produkty a také produktové skupiny S034 nebo S098, což jsou v prvním případě ryby (čerstvé, mrazené, chlazené, živé aj.) a potom to jsou hotové výrobky neboli koncový produkt. Vysoká závislost importu z Evropské unie je i u zemí jako Benin či Ghana, která má v rámci dovozu výraznou růstovou tendenci.

Na základě zpracovaných hodnot byly dále vybrány konkrétní případové země a data z oblasti agrárně zahraničního obchodu byla detailněji analyzována.

Tabulka 4 Podíl exportu a importu zemí západní Afriky a EU28

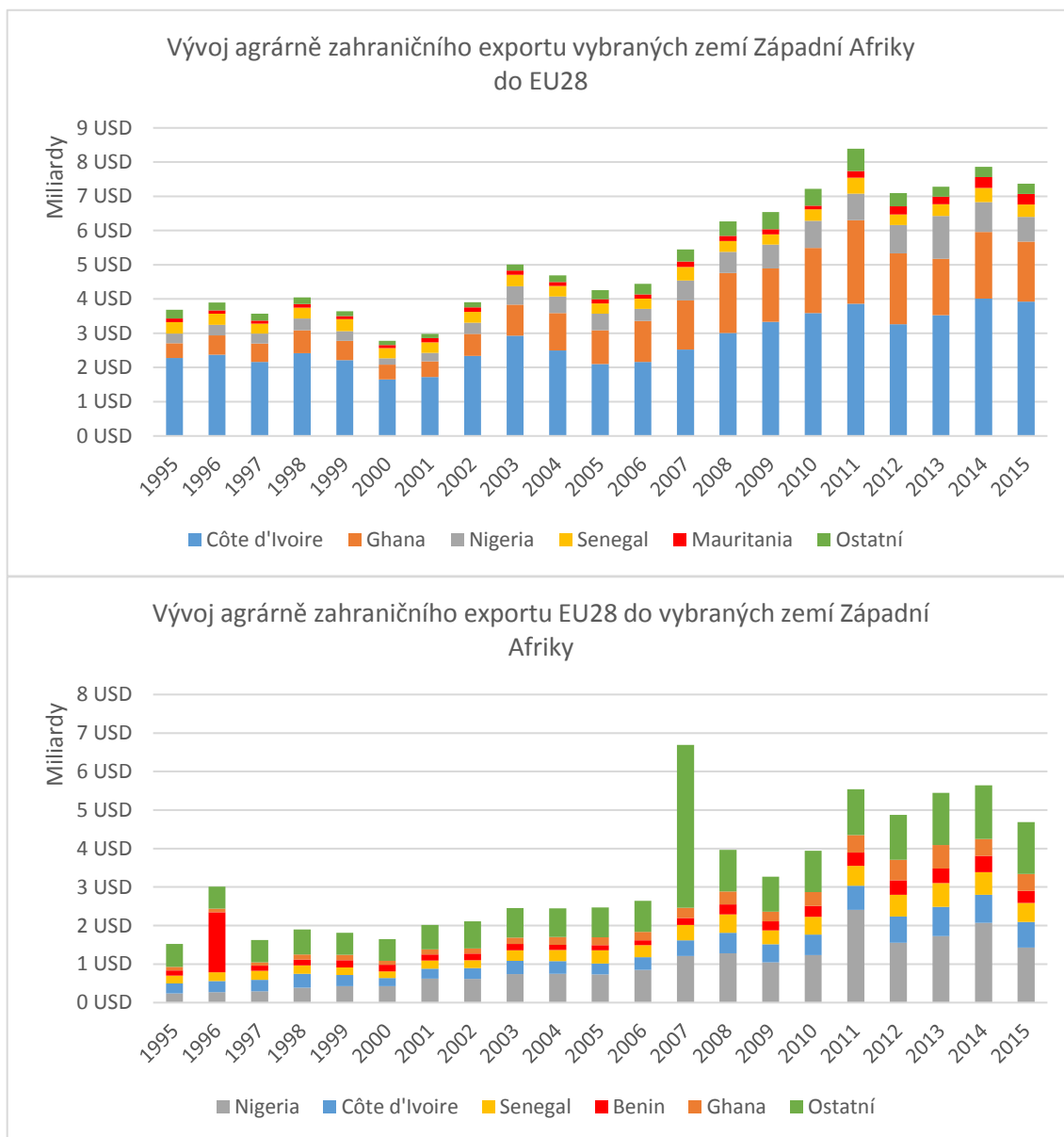
Podíl zemí západní Afriky na agrárně zahraničním exportu do EU28 (%)						Podíl agrárně zahraničního importu EU28 do zemí Západní Afriky (%)					
země / rok	1995	2000	2005	2010	2015	země / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Côte d'Ivoire	61,87	59,49	49,34	49,69	53,27	Nigeria	15,71	25,83	29,59	31,28	30,57
Ghana	11,67	15,25	23,04	26,47	23,77	Côte d'Ivoire	16,94	12,59	11,55	13,51	14,24
Nigeria	7,69	6,74	11,50	10,99	9,85	Senegal	13,28	10,49	13,85	11,61	10,45
Senegal	9,13	10,80	6,96	4,53	4,80	Benin	8,55	10,59	5,55	7,19	6,71
Mauritania	2,71	3,25	2,85	1,57	4,26	Ghana	6,37	6,32	8,27	9,10	9,26
Togo	1,10	1,18	2,61	3,91	0,86	Liberia	1,81	1,84	2,00	1,12	1,45
Guinea	1,59	1,17	1,55	0,52	0,61	Mauritania	7,43	6,00	6,14	5,47	5,22
Sierra Leone	1,15	0,32	0,49	0,69	0,34	Guinea	9,12	6,90	3,05	2,84	3,74
Cabo Verde	0,05	0,04	0,27	0,50	0,68	Mali	3,49	3,55	3,45	2,83	4,50
Burkina Faso	0,34	0,31	0,43	0,25	0,52	Togo	3,18	2,66	4,43	2,87	3,47
Benin	0,56	0,53	0,38	0,19	0,13	Cabo Verde	3,72	2,90	3,45	3,59	2,80
Gambia	0,46	0,37	0,16	0,29	0,24	Burkina Faso	2,04	2,47	2,62	2,41	2,70
Liberia	0,01	0,11	0,09	0,21	0,34	Niger	2,41	2,10	2,18	3,19	1,37
Mali	0,14	0,27	0,21	0,14	0,27	Gambia	2,79	2,73	1,80	1,22	1,20
Guinea-Bissau	1,47	0,09	0,07	0,02	0,02	Sierra Leone	2,05	1,91	1,15	0,88	1,46
Niger	0,05	0,07	0,05	0,03	0,04	Guinea-Bissau	1,11	1,11	0,91	0,88	0,88

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Podíl agrárně zahraničního exportu a importu ve vztahu Evropské unie a zemí západní Afriky se v rámci dvou dekad výrazně vyvinul a je možné sledovat prudký nárůst importní i exportní tendence u vybraných zemí regionu. Nejvýznamnějším exportérem se stalo Pobřeží slonoviny, které z původních 2,27 mld. USD vyrostlo až k necelým 4 miliardám USD v roce 2015. Výrazným růstem v exportním postavení v regionu západní Afriky prošla i Ghana, které během 20 let svůj export do EU 28 zečtyřnásobila. Evropská unie je nejen partnerem v oblasti dovozu, ale velké množství vlastních komodit na africký trh dováží. Dlouhodobě nejvýraznějším importérem je Nigérie, která oproti

roku 1995 zvýšila objem importu z EU28 téměř 6krát a v roce 2015 činila hodnota dovozu více než 1,4 miliardy USD. Mezi další stabilní importéry patří i Pobřeží slonoviny nebo Senegal a Benin. Zajímavou asymetrií je poměr exportu a importu Beninu, který zdaleka více produkce importuje, než exportuje a jeho agrárně zahraniční politika ve vztahu k EU28 je výrazně nevyvážená.

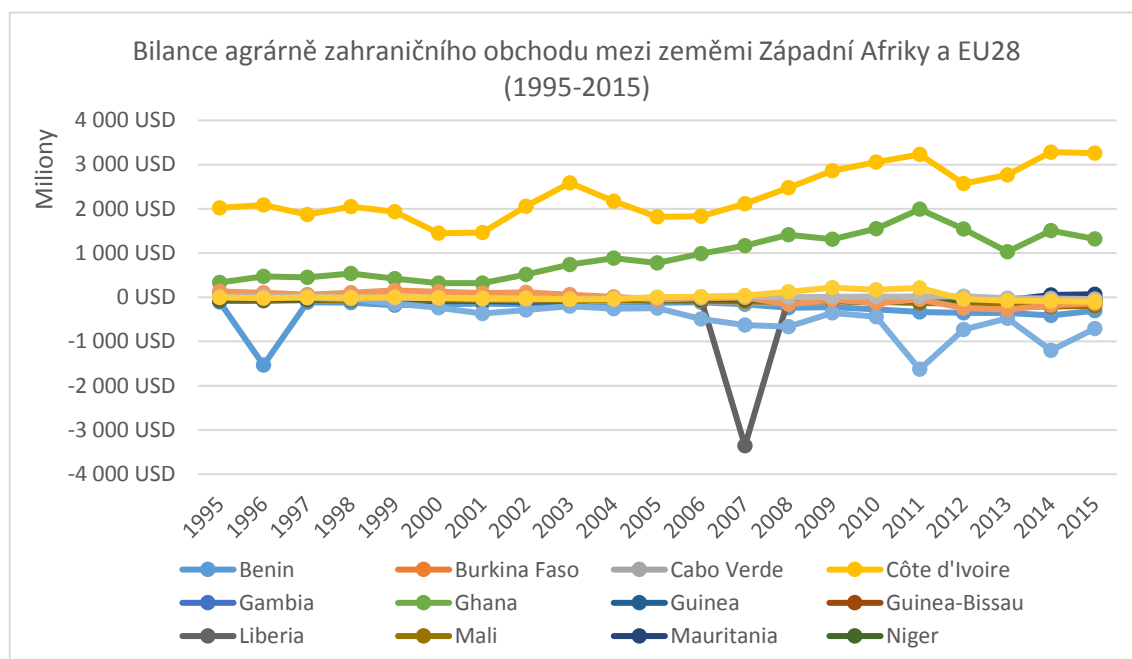
Graf 2 Vývoj agrárně zahraničního exportu a importu vybraných zemí západní Afriky a EU28

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Na základě exportních a importních dat je možné zanalyzovat vývoj bilance agrárně zahraničního obchodu ve vztahu zemí západní Afriky a Evropské unie. Tato data jsou interpretována za období dvou dekád a u vybraných zemí je možné pozorovat velmi výrazné změny. Dlouhodobě stabilní zemí v bilanci agrárně zahraničního obchodu je Pobřeží slonoviny, které se během 20 let nedostalo do záporných čísel, a import nepřesáhl exportní hodnoty. Výrazným propadem prošla Libérie, která dlouhodobě oscilovala v záporných hodnotách, které nabyly svého maxima v roce 2007, kdy se dostala hodnota bilance přes 3 miliardy USD. Tento stav byl způsoben především poválečnou situací země a minimem exportní produktové základny. Od roku 2003 bylo nutné extrémním způsobem zásobovat zemi vnějšími zdroji a Libérie se tak dostala do hlubšího propadu, kdy nebyla potravinově soběstačnou oblastí. Na základě pomoci Mezinárodního měnového fondu (IMF) bylo možné tuto zápornou bilanci snížit a v roce 2008 již objem agrárně zahraničního obchodu dosahoval 34,5 mil. USD (World Bank, 2012). V kladných hodnotách se dlouhodobě udržuje i Ghana, jejíž nejvyšší hodnota kladné bilance dosahovala v roce téměř 2 miliardy USD. Naopak výrazné propady v agrárně zahraniční obchodní bilanci zaznamenala Nigérie. Nejnižších záporných hodnot dosahovala Nigérie ve své bilanci v roce 2011, kdy celková částka tvořila více jak 1,6 miliardy USD, tyto propady v celkových číslech trvaly až do roku 2015 a byly navázány na dlouhodobé občanské nepokoje a regionální boje, které přímo souvisely se zvolením prezidenta Goodluck Jonathana, s jehož nástupem na post prezidenta nesouhlasil muslimský sever Nigérie (Human Rights Watch, 2011). Ostatní země jsou ve své agrárně zahraniční bilanci stabilnější a dlouhodobě neprocházely takto dramatickými výkyvy v nerovnosti mezi exportem a importem v sektoru agrárně zahraničního obchodu.

Graf 3 Bilance agrárně zahraničního obchodu mezi zeměmi západní Afriky a EU28

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

8.1.6. Vývoj agrárně zahraničního obchodu dle míry zpracované produkce

Pro analýzu struktury exportu a importu mezi zeměmi západní Afriky a EU 28 byla zvolena klasifikace Broad Economic Categories (BEC). Tato klasifikace byla vydána v roce 1971 a jejím primárním úkolem bylo zařadit skupiny výrobků, komodit a surovin do větších produktových skupin, tyto skupiny byly dále analyzovány a zkoumány na úrovni produktového celku. Základní třímístné rozdělení seskupuje zboží dle účelu použití a vychází z detailnější klasifikace SITC (Standard International Trade Classification). Klasifikace BEC několikrát revidována (United Nations, 2007). Nejvyšší kategorie klasifikace rozlišujeme na 7 základních bodů, pro účely této práce byla využita pouze první produktová skupina:

1 Potraviny a nápoje

11 primární

12 zpracované

121 primární potraviny pro další zpracování

122 zpracované potraviny pro domácí spotřebu

Tyto body jsou standardizovaným dělením dle statistické divize Spojených národů (United Nations Statistics Division, 2017).

Pro potřeby zjištění vývoje míry zpracování produkce byla použita pouze první skupina a její následné podskupiny, a to především na základě míry zpracování. Všechna data BEC analýzy jsou zpracována v eurech.

Analýza importu a exportu zemí západní Afriky ukazuje v níže uvedené tabulce růst v oblasti exportu primárních surovin do zemí Evropské unie, a naopak výrazný import zpracovaných komodit zpět do regionu západní Afriky. Ve skupině 112, tedy v produktovém celku obsahujícím pouze nezpracované, základní suroviny, se import Evropské unie zvýšil z původních 1,25 mld. eur na více než 3,4 mld. eur v roce 2015. Výrazně posílila i produktová skupina 121, což jsou suroviny určené k dalšímu zpracování, zde došlo k nárůstu za posledních 15 let o více než 1,3 mld. eur k výslednému roku 2015. V opačném principu, kdy země Evropské unie exportují svoji produkci do zemí západní Afriky, dochází k otočení procentuálních podílů napříč produktovými skupinami. Velmi silnou vývozní skupinou se stává produktový celek 122, což jsou komodity vyrobené k přímé spotřebě. Zde se drží stabilně vysoká čísla a ke konci roku 2015 dosáhla exportní hodnota skupiny 122 objemu až 2,26 mld. eur. Oproti tomu produktová skupina 111 a 112 sice zaznamenaly v posledních 15 letech růst, nicméně v procentuálním podílu se jedná pouze o 3 % nárůst v komoditách pro další zpracování a 7 % nárůst pro skupinu primárních surovin. Trendem exportní a importní struktury je spíše orientace Evropské unie na dovoz primárních surovin a vývoz hotových produktů k přímé spotřebě.

Tabulka 5 Struktura importu a exportu zemí západní Afriky a EU28 (klasifikace BEC)

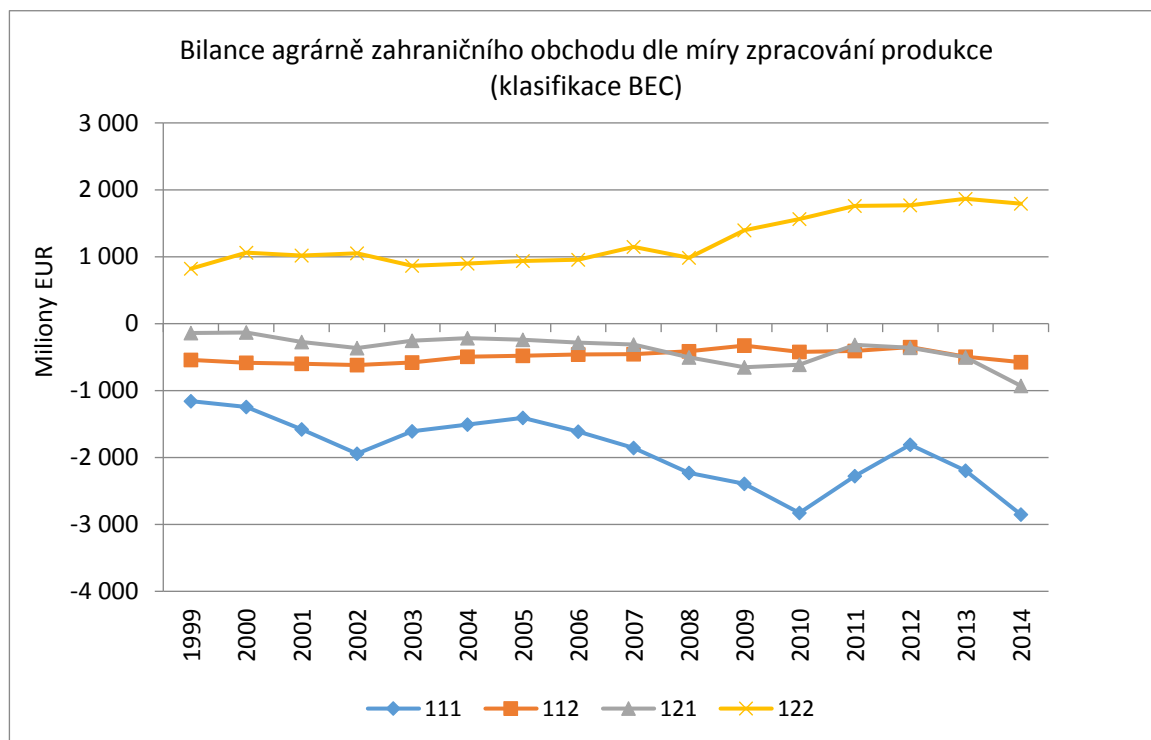
Struktura importu a exportu zemí západní Afriky a EU28 (klasifikace BEC)					
Produktová skupina / rok		2000	2005	2010	2015
Export	111	48 %	54 %	58 %	53 %
	112	24 %	20 %	12 %	14 %
	121	14 %	17 %	23 %	26 %
	122	14 %	9 %	8 %	7 %
Import	111	7 %	9 %	13 %	14 %
	112	5 %	7 %	8 %	8 %
	121	15 %	18 %	16 %	18 %
	122	74 %	67 %	63 %	59 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Bilance agrárně zahraničního obchodu dle míry zpracování produkce následně prezentuje grafické znázornění rozložení exportu a importu komodit na základě možností pro jejich další využití z pohledu Evropské unie. Je zde výrazná tendence ke stálému zvyšování exportu produktové skupiny 122, tedy koncový produkt k přímé spotřebě. Tato skupina je stále v růstové tendenci a výrazně proexportně orientována. Oproti tomu skupiny potravin a nápojů 111, 112, 121 jsou stále importovány a je zde patrná tendence stálého odkupu primárních surovin Evropskou unií.

Dlouhodobým trendem se stává import základních, primárních surovin (kakao, ryby, ořechy, zelenina aj.) do Evropské unie. V opačném případě ovšem EU28 exportuje do zemí západní Afriky spíše koncový produkt určený k přímé spotřebě. Jedná se o nevyvážený model, ve kterém jsou exportovány produkty s vyšší přidanou hodnotou a naopak importovány primární suroviny, jejichž tržní hodnota je proporcionálně výrazně nižší.

Graf 4 Bilance agrárně zahraničního obchodu dle míry zpracování produkce (klasifikace BEC)

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

8.1.7. Dílčí závěry

Pro analýzu dat základního přehledu obchodních vazeb EU28 a zemí západní Afriky byla zvolena klasifikace SITC a klasifikace BEC. Obě tyto klasifikace jsou výše popsány a řadí se ke statistickým databázím Organizace spojených národů. Na základě dat byly analyzovány souvislosti ve více oblastech agrárně zahraničního obchodu.

Vývoj celkového zahraničního i agrárně zahraničního obchodu EU28 a zemí západní Afriky má růstovou tendenci. I přes výkyvy v obchodní bilanci, která vždy neudrží kladný trend, dochází ke stabilnímu nárůstu celkového obrátu a EU28 zvyšuje v průběhu 20 let jak celkový zahraniční export, tak export agrárně zahraničního sektoru. TC index k výslednému roku 2015 přesahuje 100 % a ukazuje tak silnou relativní, interní výhodu Evropské unie v celkovém zahraničním exportu. Objem agrárně zahraničního exportu EU28 se zvýšil o více než 3 mld. USD do zemí západní Afriky v průběhu dvou sledovaných dekád.

Zbožová struktura agrárně zahraničního obchodu následně ukazuje zajímavou skladbu exportních a importních preferencí zemí Evropské unie. Při porovnání skupin SITC (0 + 1 + 22 + 4), tedy všechno potravinové zboží, byla zaznamenána evidentní tendence exportování koncového produktu k přímé spotřebě, a naopak nakupování pouze primárních surovin k dalšímu zpracování. Evropská unie tak dlouhodobě tíhne k nákupu produktových skupin; S072 (kakao), S057 (ovoce, ořechy včetně olejů z ořechů, čerstvé i sušené), S037 (ryby, vodní bezobratlí, předpřipravené, uchované aj.), S036 (korýši, měkkýši, vodní bezobratlí) a v neposlední řadě produktová skupina S071 (káva, kávové náhražky) a v opačném principu dováží do zemí západní Afriky produktové skupiny, které jsou již zpracované, a jejich přidaná hodnota je výrazně vyšší, než je tomu u primární produkce. Mezi tyto výrobky jsou řazeny; S022 (mléko, mléčné výrobky), S098 (přípravky a výrobky jedlé, tzn. omáčky, kečup aj. tovary), S034 (ryby, čerstvé, chlazené, mražené aj.), S041 (pšenice, včetně špaldy a souřež, nemleté) a nakonec o produktovou skupinu S112 (alkohol, alkoholické nápoje).

Ve sledovaném vývoji teritoriální struktury agrárně zahraničního obchodu je vidět výrazná dynamika sektoru. Hodnoty v objemu financí za uplynulých 20 let se zvýšily, nicméně podíl na trhu zemí západní Afriky, z hlediska důležitosti EU28 jako obchodního partnera, klesá. I přes stabilní pozici Evropské unie jako historicky zavedeného a aktivního partnera je evidentní nárůst dalších ekonomických subjektů v regionu západní Afriky, jejichž síla v čase výrazně stoupá. V sektoru agrárně zahraničního obchodu se zvýšila důležitost Číny, jejíž procentuální podíl v průběhu 20 let narostl o více než 6 %, ovšem v celkovém exportu do zemí západní Afriky posílila svoji pozici o celých 28 %. V celkovém exportu zemí západní Afriky potom zvýšila svůj import i Indie a velmi zajímavá je taktéž zvýšená míra kooperace uvnitř zemí západní Afriky. V průběhu 20 let se zvýšil interní export agrárně zahraniční produkce téměř 1krát a země západní Afriky tak dlouhodobě snižují svoji závislost na partnerstvích mimo svůj region. Evropská unie stále drží největší podíl agrárně zahraničního importu do zemí západní Afriky, její důležitost se ovšem v čase snižuje.

Pro detailnější analýzu byly na základě exportních a importních kritérií zvoleny stěžejní země pro zahraniční obchod v rámci vazeb Evropské unie a zemí západní Afriky. Pro

další zkoumání byly vybrány následující země; Nigérie, Pobřeží slonoviny, Ghana a Benin.

Na základě podrobnějších dat byla zjištěna silná importní závislost Nigérie na EU28 a následně i převaha exportní aktivity do zemí EU28 u Pobřeží slonoviny a Ghany. Velmi specifickou zemí je Benin, který dosahuje čtvrtého místa v importu agrárně zahraničního obchodu, ovšem exportně tato země ve vztahu s Evropskou zemí výrazně ztrácí a její vývozní činnost je spíše podprůměrná.

Dalším zajímavým ukazatelem pro země západní Afriky je bilance agrárně zahraničního obchodu. Dlouhodobě stabilní zemí je pouze Pobřeží slonoviny, které v časovém úseku dvou dekád neklesá do záporných hodnot. Některé země ovšem prošly dramatičtější vývojem a jejich obchodní bilanci do jisté míry ovlivnily externí politické události, kvůli kterým často nebyly schopny udržet kladné hodnoty obchodní bilance.

Poslední analýzou této části práce se stala struktura importu a exportu zemí západní Afriky a EU28 včetně grafického vyjádření obchodní bilance. Na tomto ukazateli je velmi dobře patrná snaha Evropské unie o nákup primárních produktů s nízkou přidanou hodnotou a export komodit, které jsou již zpracované, jejichž tržní hodnota je podstatně vyšší.

Zanalyzovaná data ukazují důležitou vazbu Evropské unie na země západní Afriky, kde je vidět vysoká orientace na nákup primárních surovin a vývoz koncových produktů k přímé spotřebě. Ovšem je důležité zmínit i ustupující důležitost EU28 jako obchodního partnera v komparaci s ostatními trhy. Země západní Afriky jsou nekonzistentní oblastí, ve které jsou pro tuto práci vytipovány konkrétní země s vysokým exportním i importním podílem a ty budou v další části práce detailněji zanalyzovány.

8.2. Vývoj agrárního obchodu mezi vybranými zeměmi západní Afriky a EU28

Na základě objemu agrárně zahraničního obchodu byly vybrány 4 země pro detailnější zanalyzování vývoje tohoto sektoru ve vztahu k Evropské unii. Pro podrobnější analýzu byla vybrána Nigerie, která je dlouhodobě největším importérem ze zemí Evropské unie, další zemí je Pobřeží slonoviny, které je nejvýraznějším exportérem i importérem v oblasti agrárně zahraničního obchodu a zároveň nejstabilnější ekonomikou regionu západní Afriky. Mezi nejvýznamnější agrárně zahraniční ekonomiku patří i Ghana, jejíž objem vývozu je řazen na druhé místo. Zajímavým příkladem je Benin, který je specifický v nerovnováze mezi exportem a importem. Benin patří mezi země, jejichž import výrazně převyšuje export, který je dlouhodobě spíše podprůměrným. Všechny tyto vybrané země budou na základě výsledků analýzy důkladně rozebrány a v závěru zhodnoceny.

8.2.1. Vývoj agrárně zahraničního obchodu mezi Nigérií a EU28 (1995-2015)

Nigerijská federativní republika je největším státem západní Afriky a patří k jedné z nejsilnějších ekonomik v regionu. Je členem Světové obchodní organizace (WTO), dále Mezinárodního měnového fondu (IMF), Světové banky (WB) a zaujímá strategické místo v regionálním integračním uskupení ECOWAS (Economic community of West African States). Nigerie patří k zemím, které jsou dlouhodobě orientované na těžbu ropy a dříve byla vnímána spíše jako monokulturní ekonomika. Politika země se snaží směřovat trh a investiční nabídky k podpoře zemědělství a plynárenskému odvětví. Pro vstup vnějšího kapitálu jsou v regionu Nigérie nestabilní podmínky, proces liberalizace prochází neustálým uvolňováním a následnými restrikcemi ze strany vlády. Nigerie momentálně disponuje 15 volnými zónami obchodu a do budoucna chce podpořit vnější investice dalšími 10.

Zemědělství a agrárně zahraniční obchod dlouhodobě nehrál výraznou roli na tvorbě HDP (méně než 26 %), nicméně zaměstnává většinu obyvatelstva (více než 70 % aktivně činné populace), tudíž se stává oblastí, ve které se snaží Nigérie vytvořit prostor pro investiční

rozvoj. Nigerii je možné rozdělit na 6 základních zón dle typu produkce, nejvýznamnější plodinou je kakaový bob, který zaujímá přední příčku v komoditní exportní struktuře. Výrazně rozvinutý je zde mořský rybolov. Zemědělství prochází již několik desetiletí restrukturalizací a mnoha změnami, jeho podpora a rozvoj jsou nutným procesem, a to především s ohledem na demografický růst populace, potravinovou nesoběstačnost a vysokou importní závislost (BusinessInfo, 2016).

V základní analýze, která poukazuje na celkový export ve vztahu EU28 a Nigérie je patrná velká růstová tendence během sledovaných dvou dekad. Celková hodnota zahraničního obratu se k výslednému roku 2015 zvýšila více než 4,5krát a TC index ukazuje výrazný potenciál a celkovou interní výhodu oproti ostatním partnerským zemím. Nigérie patří k zemím, které v celkovém zahraničním obchodu více exportují, než importují.

Oblast agrárně zahraničního obchodu je pro Nigérii dlouhodobou výzvou. Zde je zvýšený nepoměr mezi objemem exportu a importu. Nigérie byla dříve orientována pouze na vývoz ropy, tudíž rozvoj ostatních sektorů byl značně limitovaný. Tento přístup zapříčinil problémy s potravinovou soběstačností a momentálně je Nigérie jedním z největších importérů celého regionu západní Afriky. Hodnota importu za rok 2015 tvořila přes 1,43 mld. USD a převyšuje hodnotu exportu téměř 1krát. Celkový obrat obchodu je dynamický a má růstovou tendenci, exportní a importní obchod není v přímé úměře.

I přes značnou politickou pozornost zemědělskému sektoru je nárůst agrárně zahraničního exportu Nigérie výrazně nižší oproti exportu celkovému, který tvořil v roce 2015 více než 63,65 % podílu na vývozu zemí západní Afriky do EU28. Stejně vysokým tempem vzrostl za poslední dvě dekády i import zemědělských produktů, který se zvýšil o téměř 15 % během 20 let. V roce 2015 činila hodnota celkového agrárně zahraničního exportu zemí západní Afriky více než 7,37 mld. USD, podíl Nigérie tvořil méně než 10 %, což je vzhledem k zemědělskému potenciálu a výraznému procentu obyvatelstva pracujícímu v tomto sektoru, velmi nízká hodnota.

Politika postupného uvolňování celních bariér a daňových zátěží je jednou ze stěžejních restrukturalizačních myšlenek Nigérijské vlády na podporu rozvoje zemědělského

sektoru a agrárně zahraničního obchodu. Investiční zvýhodnění by mělo pomoci opět nastartovat růst a přispět tak ke zlepšení potravinové soběstačnosti a zvýšení importního podílu na agrárně zahraničním trhu (BusinessInfo, 2016).

Na úrovni interní spolupráce mezi zeměmi západní Afriky je patrný značný nárůst kooperace v oblasti agrárně zahraničního obchodu. V roce 1995 byla hodnota exportu Nigerie do dalších 15 zemí západní Afriky v celkové výši 67,4 milionu USD. Po uplynutí 20 let se zvýšil objem vyvážené produkce o téměř 16 % a hodnota exportního zboží v roce 2015 činila 561,9 mil. USD. Tento nárůst je způsoben především užší spoluprací zemí západní Afriky a silnou pozicí Nigerie v integračním uskupení ECOWAS.

Pro Evropskou unii je velmi důležitý celkový podíl na trhu, který zaujímá v komparaci s ostatními zeměmi vstupujícími do obchodní interakce. Trh Nigerie je otevřený novým investičním pobídkám a v uplynulých dvou dekádách je vidět růstová tendence zahraničního obchodu dalších zemí. Zdaleka nejvýraznějšího nárůstu importu do regionu Nigérie a prohloubení obchodního partnerství dosáhla Čína, která v průběhu 20 let výrazně upevnila svoji pozici. V roce 1995 tvořila hodnota celkového importu necelých 240 mil. USD, o dvě dekády později již činil import Číny do Nigerie 15,33 miliard USD. Agrárně zahraniční dovoz Číny se zvedl o více než 9 % a zvýšil svůj celkový objem více než 150krát.

Důležitou vazbou pro Nigerii je také Indie, kde se celkový export mimo zemědělskou produkci zvedl o více než 13 %. Snížení importu v celkovém měřítku, mimo agrárně zahraniční sektor, byl v průběhu 20 let zaznamenán u Spojených států amerických, které přestaly importovat ropu a tím zastavily příjmy z nejdůležitější exportní komodity Nigérie. Tato událost ovlivnila i import zboží Nigérie z USA, poněvadž se celkový dovoz agrárně zahraniční produkce snížil o více než 10 %.

Při podrobnější analýze jsou patrné silnější exportní i importní vazby na konkrétní země Evropské unie. Do Nigerie proudí nejvíce komodit z Nizozemí, Velké Británie a Irska, ovšem jejich pozice, stejně jako síla Evropské unie, v čase spíše klesá a během 20 let došlo o více než 10 % snížení dovozu z Nizozemí a o více než 5 % snížení importu z Irska. Nizozemí je největším obchodním partnerem nejen v oblasti importu, ale i exportu, kde

zaujímá první místo. Stalo se jedním z největších odběratelů surové ropy a zvýšilo objem celkového exportu z 50,8 mil. USD v roce 1995 na hodnotu blížící se téměř 640 mil. USD v roce 2015. Mezi další exportní lídry patří Německo, Francie nebo Velká Británie, ta ovšem svoji závislost na dovozu z Nigérie za sledované období snížila v celkových hodnotách téměř o polovinu. Dlouhodobě je možné pozorovat spíše upadající trend Evropské unie jako klíčového partnera pro zahraniční obchod s Nigerií.

Dle klasifikace BEC je možné vysledovat vývoj struktury exportu a importu pro základní produktovou skupinu 1, tedy skupinu potravin a nápojů, a to i s jejími podskupinami. Na základě detailnější analýzy byla zjištěna výrazná tendence EU28 importovat z oblasti Nigérie skupinu potravin 111, což jsou nezpracované suroviny, a naopak v otázkách exportu EU 28 do Nigérie dochází k otočenému principu, kdy vysoce rostoucím segmentem je produktová skupina 122, které dominují již zpracované produkty, s vysokou přidanou hodnotou a určené k přímé spotřebě.

Na základě analýzy komoditní struktury bylo identifikováno zboží, které je v oblasti agrárně zahraničního obchodu stěžejní produkcí pro export a import Nigerie a EU28. Mezi hlavní vývozní artikl zemědělské produkce patří především kakao, které tvoří téměř 80 % veškerého agrárně zahraničního exportu. Jeho role ve vývozní struktuře je téměř ikonická. Již v roce 1995 tvořila hodnota vývozu kakaa téměř 196 mil. USD, v dalších letech její role na exportním trhu rostla a v roce 2015 dosáhla hodnota vývozu do zemí EU28 částky 564,3 mil. USD.

Důležitou exportní komoditou pro Evropské země je také mořský rybolov a stále se zvyšující zájem o korýše, měkkýše a bezobratlé. Historicky zavedenou komoditou jsou ořechy a semena.

Komoditní struktura importu Nigerie ze zemí EU28 ukazuje převahu dovozu mléčných produktů, mléka a ryb. Tyto dvě oblasti mají k výslednému roku 2015 snižující se tendenci. Oproti tomu zvyšující se trend je zaznamenán u koncových výrobků a produktů k přímé spotřebě a také u alkoholických nápojů. V roce 1995 tvořila celková hodnota koncových výrobků a produktů 42,3 mil. USD, v roce 2015 dosahovala tato hodnota 309 mil. USD. Objem importu alkoholických nápojů se za posledních 20 let zvýšil téměř

12krát. Standardně zvyšující se dovozní trend je i výrobků z obilnin a mouky. Index HHI poukazuje v rámci komoditní struktury exportu Nigérie na stabilně silnou tržní koncentraci pouze komodity kakaa. Importně se na trhu Nigérie staly silně koncentrovanými komoditami: mléko, alkoholické nápoje, koncové výrobky a například i ryby.

8.2.2. Vývoj agrárně zahraničního obchodu mezi Pobřežím slonoviny a EU28 (1995-2015)

Pobřeží slonoviny je jednou z nejvíce prosperujících a ekonomicky nejsilnějších zemí západní Afriky. I přes svoji ekonomickou sílu a bohatou surovinovou základnu prošlo mnoha politickými turbulencemi, které významně poznamenaly liberalizaci trhu a stabilitu země. V roce 1999 došlo k vojenskému převratu, který eskaloval svržením vlády. Následná vlna nepokojů a občanských povstání trvala až do roku 2007, kdy byla podepsána mírová dohoda, tato dohoda byla akceptována zneprátelenými stranami až do voleb v roce 2010. Následné volby opět vyvolaly vlny konfliktů, které byly uklidněny až v roce 2011. Posledních 6 let zde probíhá snaha o stabilizaci ekonomiky, politicky bezpečného prostředí a podporu investičně zajímavých pobídek (CIA, 2017).

Pobřeží slonoviny je zemí vysoce zemědělsky orientovanou a většina jejího zahraničního obchodu je postavena především na vývozu komodit agrárně potravinářského odvětví. Hospodářství země prošlo výrazným růstem v 60. a 70. letech minulého století, kdy HDP per capita vzrostlo o téměř 360 %. Výrazný pokles přišel v 80. letech a 90. letech, kdy se hospodářský růst rapidně snížil, a vzhledem k vysokému demografickému nárůstu došlo k výraznému poklesu životní úrovně obyvatel. Oscilace tržní ekonomiky vedly k nestabilní hospodářské situaci a ke konci 20. století prošla země devalvací měny, změnou primárních vývozních komodit, pozastavením liberalizace trhu, změnou externího financování ze strany Francie a v neposlední řadě i silnou restrukturalizací, která se kladně podepsala na uklidnění ekonomické situace a následném hospodářském růstu (The World Bank, 2016).

Zemědělství je stěžejním sektorem Pobřeží slonoviny. Mezi hlavní vývozní komodity jsou řazeny; kakao (patří mezi celosvětově největšího exportéra), káva, palmový olej.

Mezi další přidružené vývozní suroviny, které nebyly do 90. let typickou exportní produkcí, přibýlo i dřevo, kaučuk, cukrová třtina nebo ananasy či banány. Vzhledem k podílu exportu v sektoru zemědělství je Pobřeží slonoviny závislé především na citlivost vybraných, agrárně potravinářských komodit a také na klimatických podmínkách v regionu (FAO, 2007).

Pobřeží slonoviny je členem Světové obchodní organizace (WTO), Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO), Světové zdravotnické organizace (WHO) a je také významným členem západoafrického integračního uskupení ECOWAS a Západoafrické ekonomické a monetární unie (UEMOA), kde reprezentuje více jak 40 % HDP (CIA, 2017).

V roce 2016 se Pobřeží slonoviny připojilo k prozatímnímu ratifikování hospodářské dohody EPA, a to společně s Ghanou. Toto znovuobnovení dlouhodobého dialogu mezi EU28 a členy integračního uskupení ECOWAS mělo být impulsem pro zrychlení komunikačních procesů, navázání spolupráce a uklidnění dlouholetých vyjednávání. Prozatímní hospodářská dohoda EPA, ratifikována Pobřežím slonoviny v dubnu 2016, by měla prohloubit zahraniční obchod s EU28, odstranit celní bariéry, zlepšit obchodní podmínky a vytvořit dobré investiční prostředí pro další politickou kooperaci. Individuální dohoda je platná pouze po dobu vyjednávání regionální dohody, která bude platná pro celou oblast západní Afriky a bude zaštiťovat zájmy všech členů integračního uskupení ECOWAS (European Commission, 2017).

Primární analýza pro celkový zahraniční obchod ukazuje stabilně zvyšující se hodnoty obratu, ty se zvýšily v průběhu 20 let téměř 2krát a k výslednému roku 2015 činil obrat více než 8,46 mld. USD. Pobřeží slonoviny je jednou z mála zemí, kde export výrazně převyšuje import a disponuje stabilním tempem růstu. I přes hospodářské výkyvy způsobené politickou nestabilitou a ozbrojenými konflikty, se hodnota exportu za poslední dvě dekády zvýšila. V roce 1995 dosahovala hodnota vývozu 3,15 mld. USD, v roce 2015 tato částka již činila více jak 5 mld. USD. TC index měl dlouhodobě rostoucí tendenci, ovšem mezi lety 2010–2015 se snížila jeho hodnota a klesla z původních 2,18 na 1,47, a to především kvůli dramatickým politickým událostem v letech 2010 a 2011. Pobřeží slonoviny je ovšem stále nejkonkurenceschopnější zemí v oblasti západní Afriky,

a i přes oscilující hodnoty bazického indexu je jedním z nejvýznamnějších trhů sledovaného regionu.

Agrárně zahraniční obchod je pro Pobřeží slonoviny nejdůležitějším sektorem pro zahraniční obchod a hodnoty jeho obratu jsou v dlouhodobém růstu. Export agrárně zahraničního obchodu stabilně převyšuje import a Pobřeží slonoviny je jednou z mála zemí, která je schopna potravinové soběstačnosti. V oblasti zemědělství zde pracují více než 2/3 aktivně ekonomicky činného obyvatelstva. Hodnoty exportu agrárně zahraničního obchodu se zvýšily v průběhu 20 let více jak 1,5krát, oproti tomu import se také zvýšil, ale jeho celkový objem dosahoval pouze 67 milionů USD. Celková bilance se zvýšila ze 2 miliard v roce 1995 na 3,26 miliardy v roce 2015.

Pobřeží slonoviny disponuje tradičním zemědělstvím, orientovaným na typicky vývozní komodity. Celkově dosahuje zemědělský sektor v zahraničním obchodu téměř 78 % podílu. Import v agrárně zahraničním obchodu vzrostl po dobu dvou dekad pouze o 3 %. Pobřeží slonoviny nedosahuje vysokého podílu celkového zahraničního obchodu v komparaci s ostatními zeměmi západní Afriky, zde tvoří tržní síla pouze 15,88 % podílu, což je vzhledem k ekonomické síle země nízká podílová hodnota. Velmi vysokým procentuálním podílem ovšem participuje na agrárně zahraničním obchodu a ve sledovaném úseku 20 let neklesla pod 50 %. Výsledná hodnota podílu na agrárně zahraničním obchodu v roce 2015 dosáhla bezmála 4 mld. USD. Importní podíl na celkovém zahraničním obchodu má spíše klesající tendenci.

V komparaci síly tržního podílu zahraničního obchodu Evropské unie a dalších ekonomik, které s Pobřežím slonoviny obchodují, je v průběhu 20 let zaznamenán výrazný pokles jak celkového, tak agrárně potravinářského exportu i importu. Přestože nominální hodnota celkového exportu Pobřeží slonoviny do EU28 vzrostla v průběhu 20 let o více než 2,6 mld. USD, celkový podíl importu EU 28 klesl o 23,3 %. Velmi výraznou roli hraje Pobřeží slonoviny v obchodní kooperaci s ostatními zeměmi západní Afriky, zde zaujímá více jak 40 % podílu na trhu a tato pozice se v průběhu dvou dekad nezměnila. Největšími importními trhy v oblasti západní Afriky jsou především; Burkina Faso, Mali, Senegal a Ghana. Do regionu Mali a Burkina Faso je exportována především ropa, hnojiva a stavební materiály (cement, vápno aj.) V Senegalu zaujímá nejvyšší

dovozní příčku dřevo k dalšímu zpracování, kakao, ale důležitou roli hraje i import ropy, stejně tak je tomu i v Ghanské republice, kde dovoz ropy z Pobřeží Slonoviny dosáhl hodnoty více jak 173 mil. USD za rok 2015. Důležitými partnery pro export jsou i další ekonomické trhy, budující s Pobřežím slonoviny vztahy. Mezi stabilní hráče v oblasti zahraničního obchodu patří USA, které je dlouholetým odběratelem kakaa a za dobu 20 let zvýšilo svůj import v agrárním importu z původních 130 mil. USD v roce 1995 na 884,5 mil. USD na konci roku 2015. Ve dvou sledovaných dekádách došlo i k výraznému nárůstu procentuálního podílu na importu agrárně zahraničního obchodu z ostatních zemí Afriky, tento nárůst zapříčinil výrazný růst importu produktové skupiny 034, tedy ryb, a to především ze Senegalu a z Mauritánie. Dále se jednalo o zvýšený dovoz zeleniny z oblasti Nigeru a Burkiny Faso, v neposlední řadě také došlo k navýšení importu produktové skupiny 122, což je tabák, a to především Nigérie.

K upevnění a růstu zahraničního obchodu došlo v rámci spolupráce Pobřeží slonoviny a Číny. Zvýšil se velmi zásadním způsobem celkových import zboží, mimo skupinu agrárních komodit, a to více než 19krát. Čína tak neustále upevňuje svoji pozici v oblasti západní Afriky a ukazuje tak svoji rychle nabývací ekonomickou sílu.

Při detailnějším zaměření na Evropskou unii je patrná výraznější návaznost na konkrétní členské země. Jedná se především o Nizozemí, které disponuje ropnými společnostmi v regionu Pobřeží slonoviny a také Francii, která má historickou obchodní vazbu vzhledem k dlouhému koloniálnímu období a zavedené zahraniční spolupráci. Francie jako exportní lídr oblasti v průběhu let snižuje své obchody s Pobřežím slonoviny a do popředí se dostává spíše Belgie, která zvýšila hodnotu importu z původních 108 mil. USD v roce 1995 na více než 775 mil. USD v roce 2015. Primární obchodní komoditou je kakao, které tvoří z celkového dovozu Belgie téměř 85 %.

Oproti exportně snižujícímu se trendu zůstává Francie stabilně nejvýznamnějším importním partnerem. Zaujímá více než 57 % podílu na importním trhu Pobřeží slonoviny. Významnou dovozní komoditou z Francie jsou těžké stroje a technika, tato produktová skupina se za posledních 20 let zvětšila více jak 2krát, dále jsou to například chemikálie, chemické produkty a koncové výrobky k přímé spotřebě.

Analýza struktury exportu a importu mezi Pobřežím Slonoviny a EU28 vyjadřuje velmi podobné výsledky jako je tomu u ostatních zemí západní Afriky. Primárním vývozním artiklem jsou především komodity produktové skupiny 111, tedy základní suroviny. Tato skupina tvoří za poslední dvě sledované dekády nadpoloviční vývozní podíl celkového zahraničního obchodu. Zvyšuje se i exportní důležitost skupiny 121, což jsou potraviny určené pro další zpracování. Jejich vývoz se za posledních 20 let zvýšil téměř 5krát. Politika importu do oblasti Pobřeží Slonoviny je založena spíše na dovozu produktové skupiny 122, tedy koncových produktů určených k přímé spotřebě. Hodnota dovozu koncových výrobků se zvýšila z původních 140,89 mil. eur v roce 2000 na více než 282 mil. eur v roce 2015.

Komoditní struktura exportu Pobřeží slonoviny do zemí Evropské unie poukazuje na stále se zvyšující trend vývozu kaka. Tato surovina tvoří více než 80 % celkového importu EU28 a hodnota dovozu této komodity v roce 2015 činila téměř 3,2 mld. USD. Mezi další komodity exportní struktury patří; ovoce, koryši, oleje, ořechy aj.

Analýza komoditní struktury importu EU28 do oblasti Pobřeží slonoviny ukazuje zvyšující se objem dovozu pšenice, tabáku a klesající tržní podíl ryb. Ubývající je i objem importu mléka a mléčných výrobků z Evropské unie. Celková hodnota dovozu pšenice z EU28 za uplynulých 20 let činila více jak 1,6 mld. USD. Import nezpracovaného tabáku se zvýšil od roku 1995 téměř 12krát a k výslednému období roku 2015 dosáhl hodnoty 79,32 mil. USD. Struktura agrárního importu Pobřeží slonoviny je podstatně rozmanitější a její agrárně zahraniční obchod je výrazně diverzifikovanější oproti exportnímu trhu, kde dominuje pouze komodita kaka.

Index HHI poukazuje v rámci komoditní struktury exportu Pobřeží slonoviny na stabilně silnou tržní koncentraci komodity kaka a s menším podílem koncentrace jsou tu i ořechy a ovoce. Importně se v rámci HHI indexu na trhu Pobřeží slonoviny stala nejsilnější komoditou pšenice.

8.2.3. Vývoj agrárně zahraničního obchodu mezi Ghanou a EU28 (1995-2015)

Ghanská republika je považována za jednu z politicky nejstabilnějších zemí západní Afriky. Jedná se o zemi, která byla jako první dekolonizována a prošla si mnoha hospodářskými propady. Ghana participuje ve více organizacích a integračních uskupeních. Mezi její stěžejní západoafrické členství patří pozice v uskupení ECOWAS. V celosvětovém měřítku je to především Světová obchodní organizace (WTO) nebo Organizace spojených národů. I přes dobrou surovinovou základnu a vysoký potenciál, není Ghana zemí, která by nevyužívala externí technické a finanční pomoci. Vysoká míra korupce zapříčiňuje nerovnoměrné rozložení financí. V roce 2007 zde byly nalezeny ložiska ropy a od roku 2010 se Ghanská republika stává silným producentem ropy (CIA, 2016).

Obchodní politika Ghany byla dlouhodobě orientována především na oblast zemědělství, což se v průběhu posledních let změnilo a do popředí se dostal sektor služeb, který se momentálně nejvíce podílí na tvorbě HDP. Oblast služeb tvoří téměř 57 %, agrární sektor pak necelých 20 % (CIA, 2016).

Agrárně zahraniční sektor je založen především na produkci a distribuci kaka, které zde hraje primární vývozní roli. Ekonomický trh Ghany patří k nejvíce liberalizovaným, a i přes klesající důležitost agrárního sektoru zde tradiční zemědělství stále hraje důležitou roli a zaměstnává výraznou část aktivně činného obyvatelstva Ghany (Senadza, Laryea, 2012).

Ghanská republika je společně s Pobřežím slonoviny zemí západoafrického integračního uskupení ECOWAS. V roce 2016 společně ratifikovaly prozatímní dohodu o hospodářském partnerství EPA. Dlouhodobý dialog o užší spolupráci mezi Evropskou unií a regionem západní Afriky od podepsání v roce 2007 nevedl k procesu ratifikace a Ghana proto navázala individuální partnerství s EU28, které by mělo přispět k vyšší míře kooperace, odstranění obchodních bariér, posílení zahraničního obchodu a snížení celních bariér u vybraných komodit spolupráce. Prozatímní dohoda o hospodářské

spolupráci bude platná do doby, než bude přijata regionální dohoda EPA, která bude platná pro celé integrační uskupení ECOWAS (Evropský parlament, 2016).

Analýza celkového zahraničního obchodu ukazuje více než trojnásobné zvýšení obrátu během 20 let, a to z hodnoty 2 mld. USD v roce 1995 na celkových 6,41 mld. USD v roce 2015. Celkový import Ghany se zvýšil téměř 3,5krát za sledované dvě dekády a prohloubila se i záporná bilance zahraničního obchodu, a to až k -0,73 mld. USD v roce 2015.

Agrárně zahraniční export do zemí Evropské unie činil v roce 1995 více než 0,43 mld. USD, v roce 2015 už to byl téměř čtyřnásobek a hodnota exportu dosahovala 1,75 mld. USD. TC index agrárního sektoru má spíše snižující se tendenci, ovšem celková bilance agrárního obchodu se během 20 let zvýšila z původních 0,33 mld. USD na 1,32 mld. USD k výslednému roku 2015.

Podíl agrárně zahraniční exportní produkce tvoří v rámci celkového zahraničního obchodu od roku 2000 vždy více jak nadpoloviční většinu. Nejvyšších hodnot dosahoval v roce 2010, kdy agrární vývoz činil téměř 90 % celkového zahraničního obchodu. Importní podíl netvořil v průběhu 20 let více jak 13 % celkového obchodu a jeho zvyšující se tendence není tak výrazná. V komparaci ostatních zemí západní Afriky je Ghana výraznějším exportérem v agrárním sektoru, kde hodnota vývozu v roce 2010 činila více jak 2,13 mld. USD. Importní podíl se drží v průběhu 20let okolo 10 % a jeho celková hodnota za sledované dekády dosahuje necelých 30,4 mld. USD.

Stejně jako je tomu u ostatních vybraných zemí západní Afriky, i u Ghany síla obchodní pozice EU 28 v čase klesá. V roce 1995 tvořil celkový objem agrární produkce vyvážené do Evropské unie 73,2 % podílů na celkovém zahraničním obchodu. V roce 2015 již tento podíl klesl na 50,1 %, což je rozdíl téměř 900 mil. USD během 20 let. Oproti tomu narostl export Ghany do ostatních zemí západní Afriky, ovšem nejedná se o tak prudký růst jako je tomu u ostatních vybraných zemí a u produkce, která není agrárního charakteru, dokonce došlo k poklesu vývozu. Celková hodnota agrárního obchodu Ghany do ostatních zemí západní Afriky dosáhla v roce 2015 téměř 453,8 mil. USD, což tvoří 4,2 % podílu celkového zahraničního obchodu. Daleko výraznější nárůst nastal

u importního podílu ostatních zemí západní Afriky do oblasti Ghany. Tento ukazatel vzrostl o více jak 12 % a neaktivnějším obchodním partnerem je v tomto směru Nigerie, která importuje především mléko a mléčné výrobky, tabák a koncové výrobky, mezi další vývozní artikly patří i nealkoholické nápoje nebo cukrovinky. Dalšími partnerskými zeměmi pro obchodování uvnitř regionu západní Afriky patří Burkina Faso nebo Pobřeží slonoviny. Stejně tak jako interní obchod v oblasti agrárního sektoru, zvedl se i import Ghany ze zemí západní Afriky v ostatních produktových skupinách mimo agrární komodity. Jedná se především o dovoz transportních kontejnerů pro uskladnění či přepravu, dále lodí a plovoucích konstrukcí a další těžké techniky. Partnerskými zeměmi pro import těchto komodit jsou především; Nigerie, Pobřeží slonoviny a Togo.

Standardně rostoucím partnerem pro obchod je mimo Evropskou unii, tak jako v ostatních státech západní Afriky, Čína. Progres však zaznamenala i Indie. Čína a její import do Ghanské republiky v průběhu 20 let vzrostl o téměř 30 % v rámci obchodního podílu na trhu. Hodnota importu všech komodit mimo agrární segment v roce 1995 činila 45,8 mil. USD, v roce 2015 narostla na více než 3,2 mld. USD. Snížil se i tržní podíl dovozu agrárních komodit do Japonska. Ghana v roce 1995 vyvážela velké množství kaka, měkkýšů, korýšů a bezobratlých, během dvou dekad ovšem společný obchod výrazně poklesl.

Exportní obchodní sílu v oblasti zemědělských komodit má i Brazílie, které zvedla svůj dovoz v průběhu 20 let o více než 144 mil. USD. Zajímavý podílový nárůst agrárního exportu byl zaznamenán i u Korey nebo Kanady. Mezi nejvýznamnější komodity dovážené Brazílií patří cukr a sladké výrobky, v poslední době se významně zvedl import masa, a to čerstvého, zpracovaného i konzervovaného. Korea dováží do Ghanské republiky především ryby (čerstvé, chlazené, mražené aj.), Kanada je hlavním dovozcem pšenice.

V detailnější analýze jsou definovány preferenční exportní země Evropské unie. Největším dovozcem ghanské produkce je především Nizozemí, jehož důležitost v průběhu posledních 20 let výrazně stoupla a je to především díky nálezům ropných ložisek v regionu Ghanské republiky. Z podílu zahraničního obchodu do zemí Evropské unie tvoří největší procento právě Nizozemí, a to téměř 30 %. Dlouhodobé snižování

důležitosti EU28 jako obchodního partnera Ghany se projevilo i na klesajících dovozních podílech konkrétních partnerských zemích Evropské unie. Klesající tendence se projevila jak u Velké Británie, tak u Německa a Belgie. Jediný růst zaznamenala Francie, která dlouhodobě zvyšuje import ghanského kakaa, ovoce a ořechu (včetně olejů).

Ghana je důležitou importní destinací opět pro Nizozemí, které zvýšilo hodnotu svého exportu z původních 6,1 mil. USD na téměř 152 mil. USD v roce 2015. Svoji exportní sílu snížila Velká Británie a nižší podíl je zaznamenán i u Francie nebo Itálie.

Analýza struktury exportu a importu Ghany a EU28 dle klasifikace BEC ukazuje standardní hodnoty, které jsou typické pro celé území západní Afriky. Mezi nejvýznamnější produktové skupiny, které jsou vyváženy z Ghany do Evropské unie, patří především skupina 111, tedy primární suroviny určené pro další zpracování. V případě Ghany se jedná především o kakao, které tvoří nejsilnější vývozní artikl agrárního exportu. Importované jsou opět především komodity produktové skupiny 122, jedná se tedy o koncové výrobky určené k přímé spotřebě. V komparaci s ostatními produktovými skupinami dosahuje dovoz hotových produktů v roce 2015 téměř 77 % podílu.

Analýza komoditní struktury exportu Ghanské republiky do zemí EU28 ukazuje výraznou tržní převahu kakaa, která tvoří téměř monokulturní vývozní trend. Hodnota vývozu kakaa v roce 2015 činila téměř 1,35 miliard USD. V průběhu 20 let dosáhla nominální hodnota exportu kakaa více než 19,5 mld. USD. K dalším komoditám exportní struktury patří: koryši, měkkýši a bezobratlí, dále ovoce a ořechy a s klesajícím podílem i zelenina.

V rámci analýzy komoditní struktury importu EU28 do Ghany je vidět trend výrazně se zvyšujícího podílu masa a výrobků z něj. Tato skupina vzrostla v průběhu 20 let o více než 749 mil. USD a jedná se momentálně o nejrychleji rostoucí produktovou skupinu. Mezi další komodity dovážené do Ghanské republiky patří: mléko, mléčné produkty, hotové výrobky a produkty, ryby a v poslední době i pšenice. Index HHI poukazuje v rámci komoditní struktury exportu Ghany na stabilně silnou tržní koncentraci pouze komodity kakaa. Importně se na trhu Ghany staly silně koncentrovanými komoditami: maso, mléko a ryby.

8.2.4. Vývoj agrárně zahraničního obchodu mezi Beninem a EU28 (1995-2015)

Benin je unitární republikou a je řazen dle OECD klasifikace k nízko-příjmovým zemím. Dříve byl využíván název Dahome, k přejmenování země na aktuální název došlo v roce 1975. V oblasti západní Afriky patří Benin k rozvojovějším oblastem. V rámci regionálních uskupení je součástí integračního společenství ECOWAS a také Západoafrické ekonomické a monetární unie (UEMOA). V celosvětovém měřítku působí také ve Světové obchodní organizaci (WTO) nebo Konferenci OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD). Od období dekolonizace v roce 1960 prošla země vojenskými režimy, vládou založenou na marxisticko-leninovských principech a ke konečné demokratizaci došlo až v roce 1989 (CIA, 2017).

Ekonomika Beninu je velmi málo rozvinutá. Tržní diverzifikace se v průběhu 20 let nijak výrazně nezměnila a dlouhodobě se Benin řadí k zemím založeným spíše na subsistenčním zemědělství. Obchodní aktivita v agrárním sektoru je založena především na interním regionálním obchodu v rámci zemí západní Afriky. Benin je v oblasti zemědělství zaměřen na pěstování bavlny. Země disponuje nerostným bohatstvím, které ovšem není schopna využít pro exportní účely. Mezi hlavní bariéry pro rozvoj obchodu patří především technologická zaostalost, nerozvinutá infrastruktura a zkorumpovaný byrokratický aparát s vysokou mírou korupce. Benin patří k zemím, které dostatečně nevyužívají svého potenciálu i přes výhodnou polohu (přístup k moři) a momentálně stabilní politické prostředí.

Na úrovni interní spolupráce je největším obchodním partnerem Nigerie, která je nejvýznamnějším dovozcem beninské bavlny v regionu západní Afriky. Odvětví průmyslu má i přes výrazné nerostné zásoby pro Benin spíše zanedbatelný význam, poněvadž se na tvorbě HDP podílí méně než 13 %. Výrazný podíl na tvorbě HDP je zaznamenán především v sektoru služeb, a to především dopravních a logistických. Téměř 55 % HDP tvoří dopravní služby pro okolní země (Nigerie, Niger, Burkina Faso), klíčovým obchodním uzlem je přístav Cotonou, který je velmi vytížený právě při regionálním obchodování. I přes svoji ekonomickou zaostalost je Benin jednou ze zemí,

kteřá je turisty v oblasti západní Afriky vyhledávaná a v dlouhodobém horizontu se zvyšuje důležitost sektoru služeb (BusinessInfo, 2017).

Benin je významným pobíratelem dotací a dlouhodobých strategických plánů v oblasti donorské pomoci. Mezi důležité investiční projekty se řadí oblast infrastruktury, kde má výrazný zájem o revitalizaci přístavních oblastí Francie. Podpora zemědělství spočívala například v programu JITAP²⁶, který se v oblasti Beninu specializoval především na vytvoření strategie pro zlepšení obchodování manioku a kešu ořechů (ITC, 2013).

Ekonomický růst Beninu je velmi závislý na zemědělské produkci bavlny, tedy i na aktuálních klimatických podmínkách v oblasti, což je jednou z velkých výzev pro budoucí zemědělské plánování pěstitelské produkce. V agrárním sektoru pracuje více než 2/3 aktivně činného obyvatelstva. Je nutné zlepšovat agrární obchod, infrastrukturu a pracovat na zvýšení výtěžnosti surovin v opomíjených oblastech. Zlepšit investiční nabídky do regionu Beninu a lépe diverzifikovat obchodní činnost (African Economic Outlook, 2016).

Celková analýza základních ekonomických ukazatelů zahraničního obchodu odráží výrazný nepoměr mezi importní a exportní složkou obchodu. Dlouhodobě zde dochází k výraznému růstu importu, ale export se naopak snižuje. Benin je velmi specifickou zemí, poněvadž ze všech zemí západní Afriky dosahuje 4 příčky v oblasti importu, exportně je ale velmi slabý a představuje zástupce méně rozvinutých oblastí regionu západní Afriky.

Celkový obrat země se v průběhu dvou dekad zvýšil, nicméně jeho hodnota ke konci roku 2015 činila pouze 1,24 mld. USD. Export za posledních 20 let má klesající tendenci jak v celkovém měřítku, tak v oblasti agrárního sektoru. TC index má snižující se trend, klesá tak interní relativní výhoda nejen v agrárním sektoru, ale i v celkovém zahraničním obchodu. Obchodní bilance se za poslední dvě dekády nedostala do kladných hodnot,

²⁶ JITAP; společný program integrované technické pomoci, spadající pod dohodu Uruguayského kola řešeného v Turecku v roce 1994. Je zaštitěn Světovou obchodní organizací (WTO), Konferencí OSN pro obchod a rozvoj a Mezinárodním obchodním centrem (ICT). Program se specializuje především na technickou pomoc a budování strategií a kapacit (JITAP, 2017).

a naopak se stále propadá do vyšších záporných čísel. V roce 2015 dosáhla své nejvyšší minusové částky, a to více než 1,16 mld. USD. Bazický index má zvyšující se importní hodnoty, exportní bazický index opisuje klesající trend jak v celkovém zahraničním obchodě, tak v agrárním sektoru.

I přes dlouhodobě se snižující export je v rámci analýzy zřejmá důležitost agrárního sektoru. Podíl agrárních komodit tvořil největší část celkového zahraničního exportu v roce 2005, kdy zaujímal přes 40 %. Import komodit agrárního typu trendově spíše snižuje svůj podíl a v roce 2010 tvořil dovoz pouze 17,25 %, což je dáno přetrvávajícím subsistenčním typem zemědělství Beninu.

V rámci analýzy rozložení celkového zahraničního obchodu zemí západní Afriky do EU28 je evidentní minimální podíl Beninu a jeho procentuální účast má spíše marginální charakter. V průběhu 20 let nedosáhl Benin ani 1 % na celkovém exportním podílu a jeho vývoz je spíše uvnitř regionu západní Afriky. Vyšších čísel dosahuje Benin v oblasti importu komodit ze zemí EU28. Zde se projevuje zvýšená závislost na dovozu jak v agrárním sektoru, tak v celkovém zahraničním obchodu. V roce 1995 tvořila hodnota agrárního importu téměř 1,2 mld. USD, o 20 let později výsledná hodnota činila více jak 4,68 mld. USD.

Jak již bylo výše zmíněno, Benin je výrazně orientovaný na obchodní spolupráci uvnitř regionu západní Afriky. Nejvýznamnějším obchodním partnerem je Nigérie, která z Beninu exportuje především bavlnu. Celkový agrární export Beninu uvnitř zemí západní Afriky vzrostl z původní hodnoty 6,2 mil. USD v roce 1995 na více než 211,8 mil. USD za rok 2015. Podíl vnitřního exportu v komparaci s celkovým agrárně zahraničním exportem Beninu tvořil 35 %. Ke snížení došlo u importu Beninu ze zemí západní Afriky a celková hodnota dovezené agrární produkce činila za rok 2015 méně než 45,8 mil. USD.

Analýza agrárně zahraničního exportu ukazuje velmi markantní snížení exportního i importního trhu Evropské unie. Důležitost obchodní spolupráce Beninu a EU28 se výrazně snížila. Původní agrární import zemí Evropské unie tvořil v roce 1995 více než 38,6 mil. USD, v roce 2015 již dosahoval vývoz Beninu do EU28 hodnoty necelých 7,3 mil. USD. Výrazně se snížil i import agrárních komodit Beninu ze zemí Evropské

unie a v roce 2015 dovážela EU28 do oblasti Beninu pouze 20 % celkového tržního podílu agrárního sektoru.

V průběhu dvou sledovaných dekád analýza zahraničního exportu a importu potvrdila vysoce rostoucí trend spolupráce afrických zemí s Čínou a Indií. Benin zvýšil svůj export zboží, vyjma agrární produkce, z hodnot čítajících 11,4 mil. USD v roce 1995 na hodnoty dosahující téměř 500 mil. USD. V komparaci s ostatními zeměmi tvoří 29,6 % podíl z celkového vývozu Beninu. Ještě větší nárůst byl ovšem zaznamenán v oblasti importu zboží, mimo agrární sektor, zde Čína disponuje téměř 50 % podílem na celkovém importu Beninu a hodnota importu dosáhla více než 1 mld. USD za rok 2015. Mezi nejdůležitější exportní komodity, které putují do Číny, patří: bavlna, dřevo, ovoce nebo i ořechy a oleje. Nejvýznamnějšími importními artikly Číny do oblasti Beninu jsou: zpracovaná bavlna, tkaniny a tkaniny z umělých vláken, dále elektrické výrobky, domácí spotřebiče a další užitná elektronika. V sektoru agrárního exportu i importu narostla důležitost Indie. Export agrární produkce vzrostl za sledovaných 20 let o více než 230 mil. USD k výslednému roku 2015. Benin vyváží do oblasti Indie především ořechy, dřevo a bavlnu. V opačném principu Indie nejvíce exportuje rýži, jejíž hodnota dovozu činila v roce 2015 téměř 196 milionu USD a mezi další důležité komodity patří i zpracovaná bavlna a tkaniny nebo elektronika a léčiva.

Mezi další aktivně zapojené ekonomiky v oblasti agrárního obchodování s Beninem patří Malajsie a Thajsko, tyto země začaly ve větší míře dovážet maso a hodnota exportu obou zemí v součtu tvořila za rok 2015 téměř 350 mil. USD. Zvýšil se například i objem hodnoty dovážené mouky a mouky z pšenice, a to především z Pákistánu.

Benin aktivně exportuje i do dalších zemí, a to především bavlnu. Mezi další důležité partnery pro zahraniční obchod patří: Malajsie, Indonésie nebo i Vietnam. V rámci analýzy zahraničního obchodu do zemí EU28 byly vyhodnoceny nejdůležitější země s nejvyšší obchodní aktivitou. Mezi nejvýznamnější importéry z oblasti Beninu je řazeno Dánsko, které v průběhu 20 let získalo 30 % podíl v rámci celkového importu komodit a jehož import dosahoval v roce 2015 téměř 20,5 mil. USD, což je výrazný nárůst například oproti roku 2000, kdy hodnota importu dosahovala pouze necelého 1 mil. USD. Dalšími důležitými zeměmi pro vývoz komodit je i Portugalsko nebo Francie. Jedná se

především o dovoz ovoce, oleje, ořechů, bavlny nebo dřeva. Importně je v oblasti Beninu velmi silná Francie nebo Nizozemí. Import Francie je založen především na dovozu léčiv, masa a zpracovaných látek. Nizozemí dováží převážně maso, ropné oleje a zpracovanou bavlnu pro další využití.

Analýza struktury zahraničního obchodu Beninu a EU28 dle klasifikace BEC vykazuje standardní výsledky, jako je tomu u všech výše zmíněných zemí západní Afriky. Opět je zde výrazný nepoměr mezi produktovými skupinami. Více než 93 % podíl z celkové struktury zaujímá import produktové skupiny 122, tedy koncových výrobků s vysokou přidanou hodnotou. V roce 2015 činila celková nominální hodnota koncových výrobků více než 270 mil. euro. Exportní struktura pro zahraniční obchod Beninu je ovšem zcela otočená a nejvyšší podíl zaujímá s téměř 72 % v roce 2015 produktová skupina 111, tedy primární suroviny/produkce. Od roku 2010 se hodnota exportu primárních surovin z Beninu směrem do Evropské unie zvýšila o téměř 8,15 mil. euro a v roce 2015 činila celková hodnota více než 16,6 mil. euro. Struktura zahraničního obchodu dle klasifikace BEC je vysoce nevyvážená a rozdíly mezi podíly napříč produktovými skupinami jsou velmi výrazné.

Komoditní struktura exportu Beninu do oblastí zemí Evropské unie ukazuje výrazné změny v produktové skladbě během sledovaného období 20 let. Původně nejsilnějším exportním artiklem do zemí EU28 byla olejnatá semena a olejnaté plody, jejich podíl tvořil více než 67 % z celkového dovozu. V průběhu dvou dekad ovšem obchod s touto komoditou velmi upadl a k výslednému roku 2015 tvořila produktová skupina olejnatých semen a plodů méně než 7 % z celkového importu zemí EU28. Naopak rostoucí exportní skupinou jsou ořechy a ovoce, jejichž podíl ke konci roku 2015 tvořil téměř 5 % celkového importu EU28. Snížil se také export měkkýšů, korýšů a bezobratlých a v roce 2010 dosahovala výrazného podílu i produktová skupina obsahující cukr, melasu a med.

Analýza komoditní struktury importu znázorňuje výrazný nárůst obchodní důležitosti pro produktovou skupinu masa a jedlých drobů, jejíž podíl z celkového zahraničního dovozu do oblasti Beninu vzrostl na téměř 64 %. Celková hodnota dovozu masa z EU28 za rok 2015 činila více než 200 milionů USD. Výrazně se snížil import tabáku, a to k téměř zanedbatelným hodnotám pro celkový obchod. V roce 1995 tvořil dovoz tabáku více než

51,5 mil. USD, v roce 2015 tato hodnota nepřekročila 84 tisíc USD. V mírných dovozních hodnotách se drží na vyšších importních příčkách alkoholické nápoje, mléko a mléčné výrobky nebo i zelenina, která ovšem se svým podílem na celkovém zahraničním obchodu klesá. Index HHI poukazuje v rámci komoditní struktury exportu Beninu na stabilně silnou tržní koncentraci produktové skupiny ořechů a ovoce. Importně se na trhu Beninu stalo silně koncentrovanou komoditou maso.

8.2.5. Dílčí závěry

Na základě ekonomických analýz zahraničního obchodu, které byly vytvořeny pro konkrétní vybrané země západní Afriky, je možné zhodnotit výsledky. U všech vybraných zemí, tedy Nigerie, Ghany, Pobřeží slonoviny i Beninu je možné pozorovat zvýšený export primárních surovin, určených pro další zpracování. Tato produktová skupina je typická nižší tržní hodnotou i odkupní cenou. Naopak importně silnou skupinou jsou produkty koncové neboli výrobky určené k přímé spotřebě. Již hotové výrobky jsou kategorií komodit, které mají daleko vyšší přidanou hodnotu a jejich tržní cena je podstatně vyšší. Z těchto údajů vyplývá, že bez ohledu na obchodní bilanci, ekonomický růst či komoditní strukturu obchodu, Evropská unie dlouhodobě nakupuje primární suroviny, která dále zpracuje a následně exportuje v podobě hotových výrobků, a to i do oblastí západní Afriky. Tento jev má až cyklický charakter a v průběhu sledovaných dvou dekad se nijak výrazně nezměnil.

Dalším velmi podstatným a neustále se opakujícím fenoménem pro vybrané země západní Afriky je výrazný růst pozice Číny jako investičního i obchodního partnera. Čína je nejvíce rostoucím trhem v oblasti obchodní kooperace se západní Afrikou. Bez ohledu na rozdíly mezi analyzovanými zeměmi, jejich ekonomickou silou na trhu či postavením v oblasti zahraničního obchodu je znatelný obrovský nárůst vlivu Číny, a to jak v oblasti importní, tak i exportní. V menší míře, ale se stejnou růstovou tendencí, se zde objevuje také ekonomika Indie, jejíž vliv je podílově menší, ovšem neustále se zvyšující.

Liberalizace trhu přinesla do regionu západní Afriky mnoho nových investičních podnětů, které byly využity právě výše zmíněnými zeměmi, tedy Čínou a Indií. Vzhledem k tomuto faktu je nutné zmínit i klesající důležitost EU28 jako obchodního partnera.

I přes historickou vazbu a hluboké partnerské vazby na region západní Afriky, důležitost Evropské unie v kontextu zahraničního obchodu klesá. Tento trend je opakujícím se jevem a společným jmenovatelem u všech detailněji analyzovaných zemí západní Afriky.

Pro všechny vybrané země hraje agrární sektor významnou roli, ať se jedná o subsistenční typ zemědělství, který je v oblasti Afriky velmi rozšířený nebo o zahraniční obchod, který je stěžejním motivem této práce. Ve všech těchto případech je agrární sektor a jeho obchodovatelné zemědělské komodity velmi významnou součástí importu i exportu.

V rámci jednotlivých zemí EU28 je důležitý i význam Nizozemí, které je partnersky velmi aktivním ekonomickým subjektem pro všechny zkoumané země. Jedná se o zemi, která vlastní ropné firmy a zároveň využívá mnoha investičních možností v oblasti západní Afriky. Dlouhodobě stoupá její dosah a výhledově se může stát stěžejním partnerem pro další projekty a obchodní kooperaci.

8.3. Vyhodnocená atributů exportní struktury

Pro vyhodnocení vývoje a struktury exportu i importu mezi zeměmi západní Afriky a Evropské unie v období let 1995–2015 byla zvolena BCG matice, která byla aplikována jak pro vyhodnocení struktury pro celou oblast západní Afriky a Evropské unie, tak i separátně pro vybrané a výše zmíněné země západní Afriky. Pro detailnější analýzu vybraných zemí byl zvolen pouze obchodní tok exportních komodit do zemí Evropské unie. Podrobné tabulky s výsledky tempa růstu a procentuálními podíly pro konkrétní produktové skupiny jsou součástí přílohových materiálů diplomové práce. Pro interpretaci výsledných hodnot byla zvolena forma hodnocení na základě podílu jednotlivých skupin na celkovém agrárním exportu a také počtu agregací v rámci jednotlivých, sledovaných segmentů matice BCG. V hodnocení analýzy se vyskytuje i skupinka nedefinovaných produktů, ta poukazuje na počet agregací v rámci sledovaných segmentů, se kterými země západní Afriky a Evropské unie neobchodují.

8.3.1. Hodnocená výsledků matice BCG na úrovni celkového exportu zemí západní Afriky do zemí EU28

Výsledky exportní struktury komodit, které byly vyváženy ze zemí západní Afriky do oblasti Evropské unie ukazují spíše nižší dynamiku tempa růstu, které nabývalo svých nejvyšších hodnot v období let 2000-2004. Ve srovnání všech podílů komodit na trhu je zřejmá vysoká koncentrace konkrétních produktových skupin, která tvoří pilíře exportu zemí západní Afriky

V průběhu analyzovaných 20 let se podíly jednotlivých skupin z hlediska celkového agrárního exportu výrazně proměnily. Průměrný podíl každé komodity na agrárním exportu tvořil 2,17 %.

Mezi exportní hvězdy matice BCG v letech 1995-1999 patřily hned tři produktové skupiny: S034 (ryby čerstvé, chlazené nebo zmrazené), S057 (ovoce a ořechy (neolejnaté) čerstvé, sušené) a v poslední řadě S072 (kakao). V dalších letech se z těchto produktových skupin, které byly řazeny k hvězdám, udrželo pouze kakao, jakožto stěžejní pilíř agrárně zahraničního exportu, ovšem v posledním časovém kvadrantu (2010-2015) už o této komoditě není uvažováno jako o hvězdě, nýbrž se z produkce kakaa stala dojná kráva, tudíž její podíl na hodnotě agrárního obchodu v čase neztrácí, ovšem tempo růstu je již podprůměrné. Mezi skupinu agregací, která je identifikována jako bídní psi jsou řazeny komodity jako: čaj, cukr, výrobky z cukru, mléko, maso aj. Zajímavým ukazatelem je potom rozdíl mezi produktovou skupinou S034 a S035. Ke komoditám označovaným jako S035 jsou řazeny již zpracované ryby, typicky to jsou ryby sušené, solené, uzené či jinak konzervované. Tato skupina je zde vyhodnocena jako bídný pes, tedy podíl na celkovém realizovaném zahraničním obchodu je nízký a tempo růstu je také podprůměrné, oproti tomu produktová skupina S034, tedy ryby čerstvé, chlazené nebo zmrazené se v průběhu let dostaly na pozici dojných kráv a řadí se k vysoce exportovaným komoditám. Zde je patrný rozdíl mezi exportem primárních surovin a zpracovaných či hotových výrobků. Mezi další dojných kráv byly do roku 2009 řazeny i produktové skupiny S036 a S037, do těchto skupin jsou patřící korýši, měkkýši, bezobratlí, a to i ve zpracované podobě. V posledním časovém kvadrantu (2010-2015) se z nich staly exportní hvězdy a zvýšilo se jejich tempo růstu. V průběhu 20 let výrazně ztratila svoji exportní

důležitost produktová skupina S071 (káva a kávové náhražky). Komodity, které byly označovány jako problémové děti, tedy s vysokým tempem růstu, ale nízkým podílem na celkovém zahraničním obchodu spíše stagnovaly a jejich přesun do dalších skupin matice BCG nebyl úspěšný. Naopak produktová skupina S044 (kukuřice) se dostala z nedefinované pozice až do skupiny problematických dětí, její šance na zvýšení svého podílu na celkovém zahraničním obchodu jsou stále vysoké. Mezi nedefinované produkty, které poukazují na nevytvořenou obchodní vazbu mezi Evropskou unií a zeměmi západní Afriky, patří: S043 (ječmen nemletý), S041 (pšenice, včetně špaldy) nebo produktová skupina S025 (vejce a žloutky čerstvé, sušené aj., vaječný bílek).

Tabulka 6 Hodnocení výsledků matice BCG analyzující vývoj a strukturu exportu zemí západní Afriky do zemí EU28 v etapách období let 1995-2015

		1995 - 1999	2000 - 2004	2005 - 2009	2010 - 2015
Podíl jednotlivých skupin na celkovém agrárním exportu	Hvězda	68 %	64 %	70 %	15 %
	Dojná kráva	23 %	29 %	21 %	77 %
	Problémové dítě	2 %	1 %	3 %	4 %
	Bídný pes	6 %	6 %	6 %	4 %
	Nedefinováno	0 %	0 %	0 %	0 %
Počet agregací v rámci jednotlivých sledovaných segmentů matice BCG	Hvězda	3	1	1	3
	Dojná kráva	3	5	4	2
	Problémové dítě	16	14	20	18
	Bídný pes	14	22	17	17
	Nedefinováno	10	4	4	6

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

8.3.2. Hodnocení výsledků matice BCG na úrovni celkového importu zemí západní Afriky ze zemí EU28

Při hodnocení výsledků matice BCG na úrovni agrárně potravinářského importu je patrná snižující se dynamika tempa růstu. Oproti exportní struktuře produktových skupin se importní matice BCG profiluje jako více konzistentní. Nárůsty a propady v jednotlivých komoditních skupinách jsou nižší a importní struktura je tedy produktově stabilnější.

Mezi hvězdy produktových skupin matice BCG jsou v oblasti importu západní Afriky ze zemí Evropské unie řazeny: S012 (maso ostatní (ne hovězí) a požitelné vnitřnosti), S041 (pšenice, včetně špaldy), S048 (výrobky z mouky, obilnin, ze škrobu ovoce a zeleniny), S121 (nezpracovaný tabák), významnou roli zde hraje skupina S098 (výrobky, přípravky hotové, k přímé spotřebě). Tyto komodity si dlouhodobě drží importně vysoký podíl na celkovém zahraničním obchodu a zároveň vysoké tempo růstu. Struktura exportu zemí Evropské unie do zemí západní Afriky disponuje vyšším počtem produktových skupin, které jsou momentálně klasifikovány jako problémové děti, mezi tyto komodity patří například S016 nebo S017, jedná se zpracované maso a vnitřnosti (konzervované, solené) a zpracované či hotové pokrmy z masa. Tato oblast je zatím ve fázi rozvoje a na svoji přeměnu v hvězdnou produktovou skupinu teprve čeká. Mezi dojnou krávy, tedy stabilní produktové skupiny, které dlouhodobě v zahraničním obchodu mezi Evropskou unií a zeměmi západní Afriky mají své místo, patří: S056 (zelenina, kořeny a hlízy v upravené či konzervované formě), S022 (mléko, smetana a mléčné výrobky) nebo i skupina S112 (alkoholické nápoje), tato skupina se stala dojnou krávou až v posledním období let 2010-2015. Zajímavý vývoj byl zaznamenán u produktové skupiny S111 (nealkoholické nápoje), ta byla ještě v roce 1999 klasifikována jako bídný pes a její profilace v rámci obchodů Evropské unie a západní Afriky nebyla příliš výrazná. V letech 2000-2010 značně vzrostlo tempo růstu této produktové skupiny a během posledních pěti let sledovaného období přeskočila skupinu hvězd a stala se z ní přímo dojnou krávu. Alkoholické nápoje ze zemí Evropské unie v průběhu pár let získaly na trhu zemí západní Afriky vysoký podíl na zahraničním obchodu, ovšem zastavilo se tempo růstu a klesla dynamika této produktové skupiny. Zajímavým úkazem v oblasti

obchodního vztahu mezi EU28 a zeměmi západní Afriky je i naprosté snížení importu produktové skupiny S061 (cukr, melasa a med). Tyto komodity až do roku 2000 byly označovány jako dojná kráva, ovšem v posledním úseku sledovaného období (2010-2015) se z této produktové skupiny stal bídný pes. Tento fakt je způsobený především novým importérem na západoafrický trh, a tím se stala Brazílie, jejíž podíl na dovozu se v této produktové skupině v posledních pěti letech výrazně zvýšil.

Tabulka 7 Hodnocení výsledků matice BCG analyzující vývoj a strukturu importu zemí západní Afriky ze zemí EU28 v etapách období let 1995-2015

		1995 -1999	2000 -2004	2005 -2009	2010 -2015
Podíl jednotlivých skupin na celkovém agrárním importu	Hvězda	52 %	60 %	41 %	55 %
	Dojná kráva	34 %	29 %	46 %	29 %
	Problémové dítě	6 %	7 %	8 %	8 %
	Bídný pes	7 %	4 %	5 %	8 %
	Nedefinováno	0 %	0 %	0 %	0 %
Počet agregací v rámci jednotlivých sledovaných segmentů matice BCG	Hvězda	8	8	8	7
	Dojná kráva	4	5	5	4
	Problémové dítě	11	16	18	21
	Bídný pes	23	17	15	14
	Nedefinováno	0	0	0	0

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

8.3.3. Hodnocení výsledků matice BCG na úrovni celkového exportu vybraných zemí západní Afriky do zemí EU28

BCG matice byla aplikována i na strukturu exportu pro vybrané země západní Afriky. Jak tomu bylo již v předchozích analýzách, podrobnější zhodnocení se týká: Nigérie, Pobřeží slonoviny, Beninu a Ghany. BCG matice vytvořená pro konkrétní země západní Afriky ukazuje odlišnou komoditní strukturu od exportu celého regionu. Obecným jmenovatelem pro všechny níže zmíněné země je nízký počet komodit klasifikovaných jako hvězda či dojná kráva, pokud se zde taková produktová skupina objevuje, zpravidla zaujímá většinový podíl na celkovém agrárním exportu. Diverzifikace komodit je nízká a v rámci mnoha produktových skupin nejsou vytvořené žádné vazby na Evropskou unii.

Globální dynamika hodnoty tempa růstu pro všechny níže zmíněné země má ve sledovaném období 20 let spíše klesající tendenci.

U zhodnocení produktových skupin Nigérie je důležitým faktorem pro budoucí formování zahraničního obchodu narůstající počet agregací v segmentu problémových dětí. Během dvou sledovaných dekád se z úrovně nedefinovaných produktů nebo skupiny bídných psů velmi mnoho posunulo na úroveň problémových dětí matice BCG. Mezi komodity, jejichž tempo růstu je v posledních letech vyšší jsou řazeny: S044 (kukuřice (nesladká), nemletá), S046 (mouka pšeničná, mouka ze sourži), S091 (margarín a pokrmové tuky). Zajímavými skupinami jsou: S122 (zpracovaný tabák, obsahující i tabákové náhražky) a S035 (ryby sušené, solené, v nálevu nebo uzené). Skupina zpracovaných ryb je v rámci celé západní Afriky v matici BCG uvažována jako bídný pes, v regionu Nigérie ovšem nabývá významného tempa růstu. Komodita zpracovaného tabáku a jeho dynamika tempa růstu je ukazatelem zpracovatelské výroby v oblasti Nigérie, poněvadž v měřítku celého regionu je západní Afrika odběratelem tabáku nezpracovaného. Tento ukazatel tedy naznačuje dobré podmínky pro další zpracování a rozvoj exportu produktů s vyšší přidanou hodnotou. Dlouhodobě nejsilnější produktovou skupinou oblasti je S072 (kakao), to se v posledním období let 2010-2015 přesunulo z pozice hvězdy na pozici dojně krávy a výrazně tak změnilo procentuální podíl matice BCG pro oblast Nigérie. Vzhledem ke zvýšení počtu problematických dětí se v průběhu 20 let snížil počet agregací v nedefinovaném segmentu. Ke komoditám řazeným k bídným psům patří: čaje, ryby (čerstvé, chlazené i zmrazené), nemleté obilniny nebo třeba i zelenina, které v období 2000-2009 byla klasifikována jako problematické dítě, tudíž její tempo růstu naznačovalo vysoký potenciál pro další obchodování. V průběhu posledních pěti let se ovšem tento růst zastavil a produktové skupiny S054 i S056 se staly bídnými psy. Jedinými dvěma hvězdami, které dosahují vysokého tempa růstu i podílu na zahraničním obchodu jsou: S036 (korýši, měkkýši a bezobratlí) a skupina S222 (olejnatá semena a plody, kromě mouky). Poslední zmiňovaná skupina se dostala do popředí v posledních pěti letech, kdy se z pozice bídného psa dostala na pozici hvězdy.

Tabulka 8 Hodnocení výsledků matice BCG analyzující vývoj a strukturu exportu Nigérie do zemí EU28 v etapách období let 1995-2015

		1995 -1999	2000 -2004	2005 -2009	2010 -2015
Podíl jednotlivých skupin na celkovém agrárním exportu	Hvězda	71 %	76 %	83 %	12 %
	Dojná kráva	21 %	18 %	11 %	83 %
	Problémové dítě	3 %	3 %	2 %	2 %
	Bídný pes	3 %	3 %	3 %	3 %
	Nedefinováno	2 %	0 %	0 %	0 %
Počet agregací v rámci jednotlivých sledovaných segmentů matice BCG	Hvězda	1	1	2	2
	Dojná kráva	2	1	1	1
	Problémové dítě	5	10	8	17
	Bídný pes	12	13	16	14
	Nedefinováno	26	21	19	12

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Pobřeží slonoviny patří k ekonomicky nejsilnějším zemím západní Afriky. V rámci posledních pěti let (2010-2015) výrazně stoupl tempo růstu u produktových skupin, které byly dříve zařazeny do skupiny dojných krávy a staly se z nich dle matice BCG hvězdy agrárně zahraničního exportu do zemí Evropské unie. Mezi tyto skupiny patří: S037 (ryby, korýši a měkkýši) a S057 (ovoce a ořechy neolejnaté, čerstvé, sušené). Tento fakt vysvětluje 0 % podíl produktových skupin na agrárním exportu ve skupině dojná kráva v posledním časovém úseku sledovaného období. Stálíci v oblasti agrárního exportu je komodita kakaa, která v průběhu dvaceti let nezměnila svoje zařazení v rámci BCG matice. U Pobřeží slonoviny je nejzajímavější komoditou S071 (káva a kávové náhražky), ta byla až do roku 2010 produktovou skupinou s vysokým podílem na celkovém zahraničním obchodu (dojná kráva), od roku 2010 do konce roku 2015 se tento podíl snížil natolik, že skupina S071 byla přerazena do bídných psů. Hlavním důvodem jsou především expanzivní trhy (Čína, Indie aj.), jejichž produkce je levnější na dovoz do zemí Evropské unie. Pobřeží slonoviny udržuje obchodní vazby se zeměmi západní Afriky na úrovni stabilních produktových skupin a je zde i velké číslo nedefinovaných agregací,

které se v průběhu snížilo pouze o čtyři skupiny, přecházející do skupiny problémových dětí.

Tabulka 9 Hodnocení výsledků matice BCG analyzující vývoj a strukturu exportu Pobřeží slonoviny do zemí EU28 v etapách období let 1995-2015

		1995 -1999	2000 -2004	2005 -2009	2010 -2015
Podíl jednotlivých skupin na celkovém agrárním exportu	Hvězda	74 %	71 %	73 %	95 %
	Dojná kráva	24 %	25 %	22 %	0 %
	Problémové dítě	1 %	1 %	4 %	2 %
	Bídny pes	1 %	2 %	1 %	3 %
	Nedefinováno	0 %	0 %	0 %	0 %
Počet agregací v rámci jednotlivých sledovaných segmentů matice BCG	Hvězda	2	1	1	3
	Dojná kráva	3	3	3	0
	Problémové dítě	12	11	8	13
	Bídny pes	5	14	11	10
	Nedefinováno	24	17	23	20

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Oblast Beninu udržuje obchodní vazby na úrovni exportu do zemí západní Afriky pouze v konkrétních produktových skupinách. Mezi nejdůležitější exportované komodity agrárně zahraničního obchodu patří: S057 (ovoce a neolejnaté ořechy, čerstvé, sušené), S222 (olejnatá semena a plody kromě mouky). Skupina S057 má od roku 2000 zvyšující se tempo růstu a přešla ze skupiny dojná kráva do komodit, které mají nejen vysoký podíl na celkovém zahraničním obchodu, ale i vysoké tempo růstu. Naopak stabilně vysokým exportem je charakterizována skupina S222, její tempo růstu je ovšem spíše podprůměrné. Benin disponuje obrovským počtem nedefinovaných agregací v rámci sledovaných segmentů. Je to dáno především úzkoprofilovým exportním zaměřením a špatnou ekonomickou situací země. Zajímavými komoditami, které v posledních letech přešly do skupiny problematických dětí a do budoucna by se mohly na evropském trhu uchytit jsou: S054 a S056. Jedná se o zeleninu čerstvou, chlazenou a zmrazenou, ale

i konzervovanou a dále zpracovanou. Obdobně je na tom i skupina S058 (ovoce konzervované a výrobky z něj vyrobené).

Tabulka 10 Hodnocení výsledků matice BCG analyzující vývoj a strukturu exportu Beninu do zemí EU28 v etapách období let 1995-2015

		1995 -1999	2000 -2004	2005 -2009	2010 -2015
Podíl jednotlivých skupin na celkovém agrárním exportu	Hvězda	13 %	44 %	78 %	39 %
	Dojná kráva	85 %	52 %	19 %	6 %
	Problémové dítě	0 %	1 %	0 %	1 %
	Bídny pes	1 %	0 %	1 %	1 %
	Nedefinováno	1 %	3 %	2 %	53 %
Počet agregací v rámci jednotlivých sledovaných segmentů matice BCG	Hvězda	3	3	2	2
	Dojná kráva	3	3	4	1
	Problémové dítě	2	3	1	4
	Bídny pes	2	0	3	3
	Nedefinováno	36	37	36	36

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Ghanská republika se profiluje obdobným způsobem jako Nigérie. Disponuje produktovými komoditami, které jsou stabilními složkami evropského importu. V rámci BCG matice se potýká s přechodem produktových skupin z pozice hvězdy do úrovně dojně krávy. Nejvíce vyvážené komodity tedy ztrácí tempo svého růstu i přes přetrvávající vysoký podíl na celkovém zahraničním exportu. Mezi stěžejní produktové skupiny patří: S072 (kakao), S057 (ovoce a ořechy neolejnaté, čerstvé, sušené). Kakao je výše zmíněným případem, kdy v průběhu posledních pěti let, tedy v období 2010-2015 přešlo do skupiny dojných krav a snížilo tak podíl skupiny hvězd. Tento proces se opakoval i v letech 1995-1999. Ghana v průběhu 20 let snížila počet nedefinovaných produktových skupin. Mezi skupiny, jejichž tempo růstu v posledních pěti letech výrazně narostlo patří: S034 (ryby čerstvé, chlazené i zmrazené), S035 (ryby sušené, solené, konzervované či uzené), S075 (koření) nebo S081 (krmiva pro zvířata). Tyto produktové skupiny mohou do budoucna ovlivnit exportní trh a jejich potenciál má výraznou růstovou

tendenci. Mezi zajímavé komodity patří S054 a S056. Jedná se opět o zeleninu čerstvou, chlazenou a zmrazenou, ale i konzervovanou a dále zpracovanou. Tyto produktové skupiny v posledním monitorovaném období (2010-2015) zaznamenaly výrazný propad a S054 se z pozice dojné krávy dostala na problematické dítě, skupina 056 dokonce ztratila svůj růstový potenciál a z problematického dítěte postoupila na bídného psa. Evropská unie začala více odebírat od jiných zemí a v regionu západní Afriky je to například výše zmíněný Benin, který při ztrátě pozice Ghany v této produktové skupině získal vyšší potenciál pro export těchto komodit do EU28.

Tabulka 11 Hodnocení výsledků matice BCG analyzující vývoj a strukturu exportu Ghany do zemí EU28 v etapách období let 1995-2015

		1995 - 1999	2000 - 2004	2005 - 2009	2010 - 2015
Podíl jednotlivých skupin na celkovém agrárním exportu	Hvězda	15 %	83 %	86 %	14 %
	Dojná kráva	75 %	13 %	9 %	81 %
	Problémové dítě	6 %	1 %	1 %	4 %
	Bídný pes	4 %	3 %	3 %	2 %
	Nedefinováno	0 %	0 %	0 %	0 %
Počet agregací v rámci jednotlivých sledovaných segmentů matice BCG	Hvězda	2	3	2	2
	Dojná kráva	1	2	2	1
	Problémové dítě	14	10	9	13
	Bídný pes	8	13	19	15
	Nedefinováno	21	18	14	15

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

8.4. Dynamika celkového a agrárně zahraničního obchodu mezi Českou republikou a zeměmi západní Afriky

Česká republika dlouhodobě udržuje dobré obchodní vztahy s oblastí západní Afriky a její výchozí podmínky pro zahraniční obchod jsou příznivé. Při hodnocení výsledků obchodní směny za poslední dvě sledované dekády je důležité rozdělit získaná data na výsledky obchodu celkového, tedy se všemi dostupnými komoditami dle klasifikace SITC a následně zhodnocení obchodu v agrárně zahraničním sektoru. Za uplynulých 20 let došlo ke zvýšení celkového obrátu v rámci zahraničního obchodu. V roce 1995 celková zahraniční hodnota obrátu byla necelých 38,5 mil. USD a o 20 let později dosahovala tato hodnota více než 350 mil. USD. Dlouhodobě stoupající tendence hodnot obchodního obrátu je dána především historickou vazbou na země západní Afriky a zvyšujícím se exportem České republiky. Zahraničnímu obchodu přispívají i globalizační procesy a dlouhodobé snahy o liberalizace trhu. Hodnota obchodní bilance ukazuje nepoměr mezi exportem České republiky a zemí západní Afriky a od roku 2009 se záporná hodnota bilance agrárně zahraničního trhu stále zvyšuje. TC index ukazuje vysoké hodnoty a interní relativní výhodu u celkového zahraničního obchodu, ovšem v oblasti agrárně zahraničního obchodu se jedná o velmi podprůměrné hodnoty, které mají klesající tendenci. Konkurenceschopnost České republiky na agrárním trhu západní Afriky má spíše marginální charakter. Nejvíce ČR exportuje do regionu západní Afriky komodity z produktové skupiny S022 (mléko, mléčné výrobky), S122 (tabák, zpracovaný), S111 (nealkoholické nápoje), S061 (cukr, melasa, med) nebo S112 (alkoholické nápoje).

Importní produktové skupiny, které západní Afriky dováží na český trh, jsou pro tuto oblast velmi charakteristickými. Jedná se o produktovou skupinu S072 (kakao), S057 (ovoce, ořechy včetně olejů z ořechů, čerstvé i sušené), S071 (káva, kávové náhražky), S054 (zelenina) nebo S037 (ryby, vodní bezobratlí, předpřipravené, uchované aj.).

Česká republika dosahuje dobrých podnikatelských výsledků mimo agrární oblast. Mezi významné oblasti podnikání českých firem patří například oblast Nigérie, kam jsou exportovány především počítače, průmyslové stroje, žiletky a auta. Dále je to například Mauritánie, Ghana či Senegal. Mezi nejvýznamnější exportní komodity ČR do těchto

oblastí patří: bavlnění tkaniny, látky, traktory, zemědělské stroje, papír, pneumatiky aj. (UNCTAD, 2015). Česká republika není na země západní Afriky významně historicky napojená, cesty pro společný obchod je nutné vytvářet, a to bez předchozích hlubších vazeb. Mezi historicky spřátelenou oblast patří Ghanská republika. Agrárně zahraniční obchod je prozatím velmi nevyužitým sektorem a české investiční prostředí nebenefituje z těchto podnikatelských příležitostí. Na bilaterální úrovni Česká republika nemá úzké vazby se zeměmi západní Afriky.

Tabulka 12 Celkový a agrárně zahraniční obchod mezi ČR a zeměmi západní Afriky (WA) (1995-2015)

rok	Zahraníční obchod celkem (SITC 0 až 8 + 961 + 971)					Agrárně zahraniční obchod (SITC 0 + 1 + 22 + 4)				
	Obrat	Export		Balance	TC (EU28)	Obrat	Export		Balance	TC (EU28)
		ČR	WA				ČR	WA		
	mil. USD					mil. USD				
%					%					
1995	38,48	14,60	23,87	-9,27	61,18	2,92	1,63	1,28	0,35	126,90
1996	38,06	18,13	19,92	-1,79	91,03	3,01	1,32	1,68	-0,36	78,92
1997	34,00	15,16	18,83	-3,67	80,51	1,88	0,84	1,03	-0,20	81,21
1998	34,06	15,69	18,37	-2,67	85,45	1,47	0,57	0,90	-0,33	63,11
1999	39,66	18,94	20,72	-1,79	91,38	3,24	1,53	1,70	-0,17	90,09
2000	31,17	17,10	14,06	3,04	121,61	3,69	1,80	1,88	-0,07	96,09
2001	44,30	24,06	20,23	3,83	118,95	8,82	4,74	4,08	0,66	116,18
2002	48,65	30,10	18,54	11,56	162,34	3,93	1,99	1,94	0,05	102,67
2003	33,47	20,02	13,45	6,57	148,82	4,68	2,81	1,87	0,94	150,28
2004	73,84	46,58	27,25	19,33	170,92	3,58	2,25	1,32	0,93	170,53
2005	114,72	65,17	49,52	15,65	131,59	8,90	6,19	2,70	3,49	228,94
2006	252,72	130,45	122,26	8,19	106,70	6,49	2,71	3,78	-1,07	71,68
2007	167,36	91,51	75,84	15,67	120,65	11,10	2,60	8,50	-5,90	30,65
2008	241,66	126,89	114,77	12,12	110,56	4,96	2,23	2,73	-0,50	81,70
2009	200,69	109,15	91,53	17,62	119,25	2,27	0,88	1,39	-0,51	63,26
2010	255,65	130,30	125,34	4,97	103,96	1,97	0,38	1,59	-1,22	23,86
2011	356,63	187,04	169,58	17,46	110,29	2,45	0,64	1,80	-1,16	35,79
2012	351,36	183,41	167,95	15,46	109,20	5,10	1,98	3,11	-1,13	63,61
2013	414,49	204,61	209,88	-5,27	97,49	5,75	1,77	3,98	-2,20	44,62
2014	418,01	216,48	201,52	14,96	107,42	6,31	1,43	4,88	-3,46	29,28
2015	350,58	178,43	172,14	6,29	103,65	5,54	1,40	4,14	-2,74	33,90

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

9. Diskuze a závěry

Hlavním cílem diplomové práce bylo identifikovat a vyhodnotit základní vývojové tendence agrárního zahraničního obchodu mezi Evropskou unií (a partikulárně i Českou republikou) a zeměmi v regionu západní Afriky v posledních dvou dekadách.

Z dílčích částí práce vyplývají následující poznatky.

Výsledné hodnoty analýz zabývající se základními ekonomickými ukazateli pro zhodnocení zahraničního obchodu mezi Evropskou unií a zeměmi západní Afriky ukazují nárůst celkového i agrárně zahraničního obratu v průběhu dvou uplynulých dekád. Evropská unie disponuje interní relativní výhodou v rámci celkového zahraničního exportu a zvyšuje objem nominální hodnoty agrárně zahraničního exportu do zemí západní Afriky v průběhu 20 let.

Evropská unie sice v regionu západní Afriky zvyšuje svůj objem exportu celkového i agrárně potravinářského, druhou rovinou je ovšem síla její obchodní pozice. Z výsledků teritoriální analýzy vyplývá, že i přes zvyšování objemu dovážené produkce do oblasti západní Afriky, se výrazně snižuje její tržní podíl. Rozbor zbožové struktury identifikující exportní a importní preference Evropské unie ukazuje významný podíl dovozu primárních surovin k dalšímu zpracování ze zemí západní Afriky. V opačném principu je patrná tendence Evropské unie exportovat koncové produkty s vysokou přidanou hodnotou, jejichž tržní cena je podstatně vyšší.

Analýza změny teritoriální struktury zachycuje zvyšování tržních podílů dalších obchodních partnerů mimo trh Evropské unie. V rámci zahraničního obchodu výrazně posílila svoji pozici Čína, která v průběhu pouhých 20 let zvýšila svůj podíl na západoafrickém trhu o 28 %. Mezi další trhy s růstovou tendencí patří například Indie nebo Brazílie či další asijské ekonomiky.

Důležitou oblastí zahraničního obchodu je posílení interní obchodní směny na úrovni spolupráce mezi zeměmi západní Afriky. V průběhu sledovaných dvou dekád došlo k nárůstu importní i exportní aktivity uvnitř regionu západní Afriky. Posílení interního

obchodu snižuje závislost na ostatních obchodních partnerech a napomáhá tak k vytvoření silné a jednotné pozice regionu západní Afriky.

Na úrovni menších ekonomických celků byly vyselektovány čtyři země západní Afriky, u těchto zemí byly aplikovány stejné analýzy ukazující detailnější hodnoty, které vypovídají o trhu západní Afriky. Zkoumanými zeměmi se staly: Nigérie, Pobřeží slonoviny, Ghana a Benin. Všechny zmíněné země vykazovaly vůči Evropské unii velmi podobné výsledky v rámci agrárně zahraničního obchodu. Na úrovni exportu velmi často vyvážejí primární suroviny, jejichž tržní cena nedosahuje vysokých hodnot, oproti tomu import ze zemí EU28 je orientován na zpracovanou či polozpracovanou produkci s vysokou přidanou hodnotou. Dalším společným znakem je i ustupující síla pozice Evropské unie v kontextu zahraničního obchodu a rostoucí převaha nových, obchodně aktivních partnerů.

Posledním stěžejním parametrem pro hodnocení zemí západní Afriky ve vztahu Evropské unii a jejich společnému zahraničnímu obchodu se stala modifikovaná matice BCG. Výsledky matice uvažované v rámci celého regionu západní Afriky ukazují export nosných komodit, které v čase mění svůj maticový statut, nicméně jejich důležitost v zahraničním obchodu přetrvává. Ve většině případů je možné opět hovořit o vývozu primárních surovin pro další zpracování. Tyto komodity představují produkci s vysokým tempem růstu i podílem na celkovém zahraničním obchodu, případně se v čase tempo růstu zpomaluje či stagnuje. Při detailnějším rozboru konkrétních zemí západní Afriky se ovšem projevil zajímavý trend. V posledních 5 letech dochází ke zvýšení tempa růstu u produktových skupin, které jsou zcela nebo částečně zpracované. V rámci zahraničního obchodu tato tendence ukazuje snahu o zapojení produktových skupin s vyšší přidanou hodnotou.

Při analýze dynamiky agrárně zahraničního obchodu zemí západní Afriky a České republiky byl zjištěn pouze marginální význam tohoto obchodního partnerství, nicméně jsou patrné přetrvávající dobré výchozí podmínky pro případné obchodování. Vzhledem k tendenci liberalizovat západoafrické trhy může mít tento region pro české investory do budoucna velký potenciál.

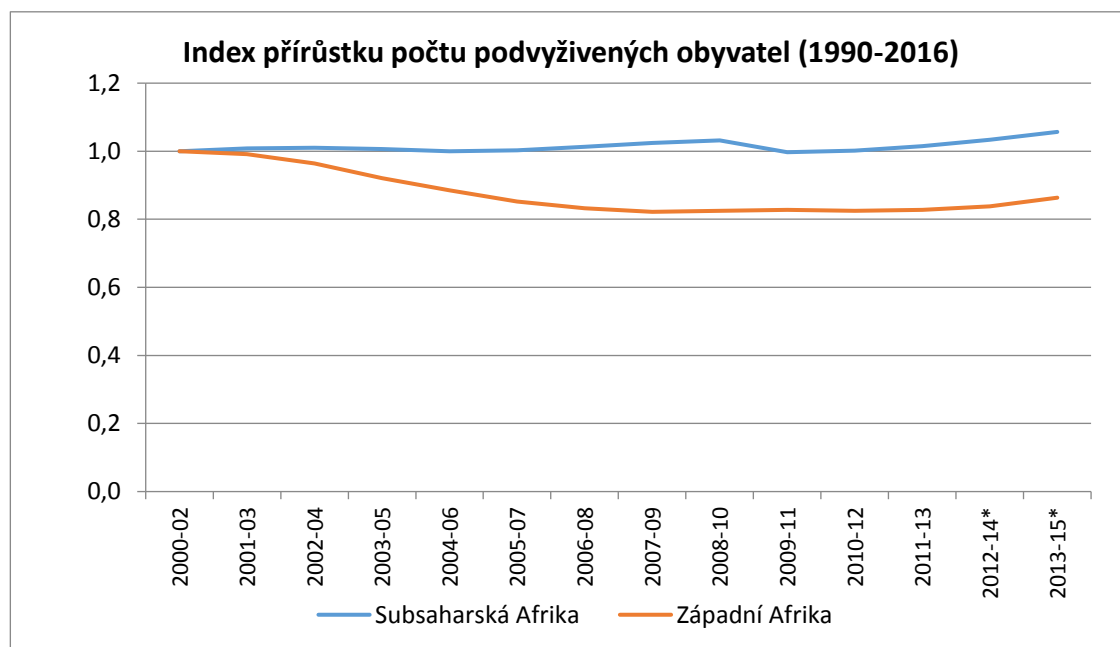
V rámci procesů globalizace světa a liberalizovaných trhů je možné uvažovat v širším kontextu dosah zahraničního obchodu agrárního sektoru a spolupráce zemí západní Afriky a Evropské unie.

Liberalizovaný trh přinesl do oblasti západní Afriky mnoho nových možností a vzhledem k velké surovinové základně i zvýšenou poptávku po investicích v tomto regionu.

Důležitou otázkou ovšem zůstává, do jaké míry jsou země západní Afriky schopny zajistit potravinovou bezpečnost a zdali otevřenost trhu nepřináší do region nejen mnoho nových obchodních pobídek, ale i tlak na vysoký export monokulturní produkce na jejíž úkor země nejsou schopny pokrýt vlastní potravinové potřeby.

Otázky týkající se potravinové bezpečnosti standardně zpracovává FAO. Tato organizace například reflektuje data související s naplňováním Cílů udržitelného rozvoje (SDGs), jejichž agendu má pod patronátem OSN. Tyto cíle se hned v druhém bodu svého znění zavazují k vymýcení chudoby a snížení počtu podvyživených osob. Na níže uvedeném grafu je ovšem patrné, že v kontextu tohoto cíle země západní Afriky v posledních 5 letech spíše inklinují k menšímu nárůstu v počtu podvyživených osob.

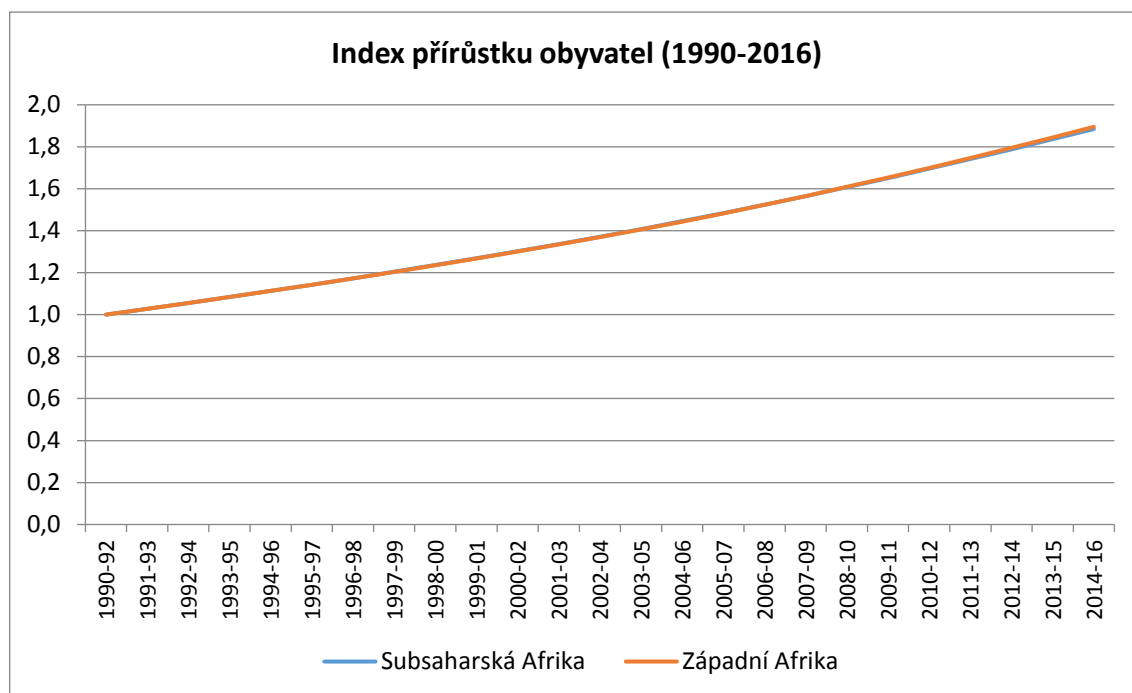
Graf 5 Index přírůstku počtu podvyživených obyvatel (1990-2016)

Zdroj: FAO, 2017; vlastní zpracování

Tento problém je z dlouhodobé perspektivy velmi palčivým, nejen z hlediska snižování stávajícího počtu podvyživených osob, ale i vzhledem ke stále se zvyšujícímu počtu obyvatel západní Afriky, což je demonstrováno na níže uvedeném grafu.

Graf 6 Index přírůstku obyvatel (1990-2016)

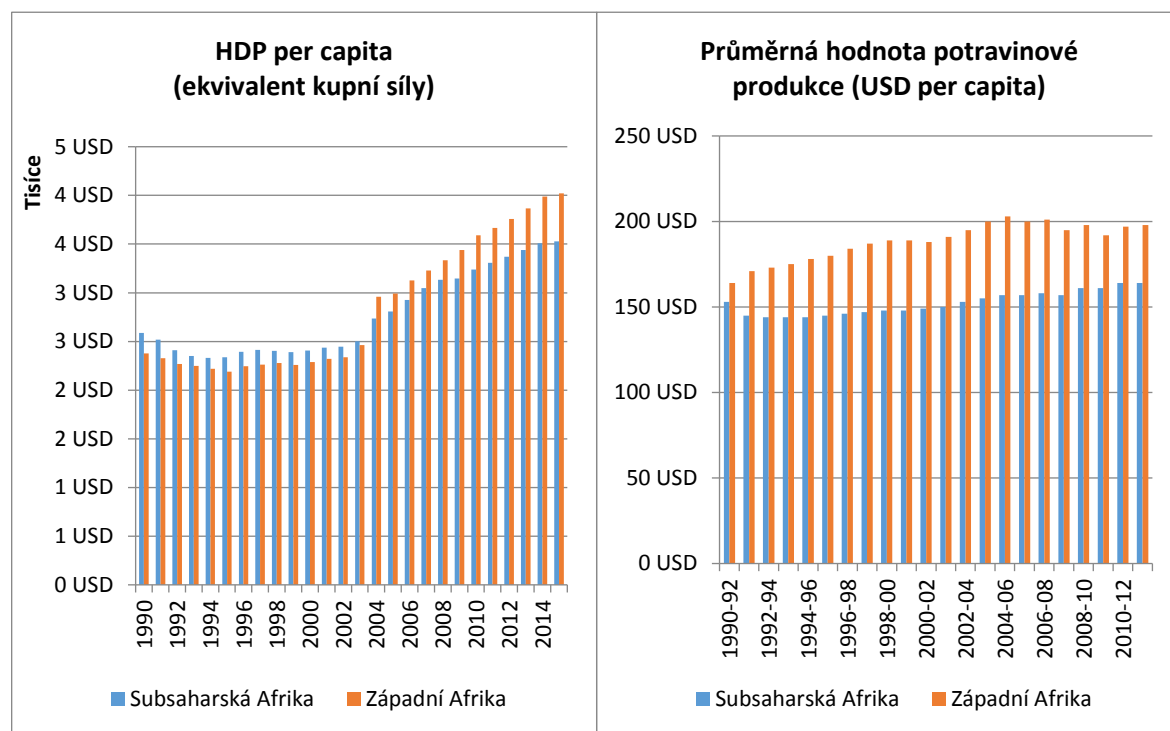

Zdroj: FAO, 2017; vlastní zpracování

Otázkou tedy zůstává, zdali by se země západní Afriky, potažmo jejich zahraniční obchodní partneři, neměli zamyslet nad strukturálními změnami obchodu, které povedou ke zlepšení nejen ekonomickému, ale i společenskému a rozvoj zemí bude komplexním procesem zapojování méně rozvinutých zemí do globalizovaného světa.

Při bližším pohledu na údaje poskytované FAO je možné sledovat i ekonomické ukazatele, tedy níže graficky znázorněné HDP na osobu. Tento ekonomický identifikátor má zvyšující se tendenci, a tedy ekonomicky si země západní Afriky svoji pozici upevňují, nárůst je evidentní i u průměrné potravinové produkce na osobu.

Graf 7 HDP per capita a průměrná hodnota potravinové produkce v zemích západní a subsaharské Afriky (1990-2016)

Zdroj: FAO, 2017; vlastní zpracování

V západní Africe je 12 států, které jsou klasifikovány jako LDC, tedy nejméně rozvinuté země světa, a to i přes velký surovinový potenciál a zvýšené investice do tohoto regionu v posledních 20 letech. Příčinou tedy může být špatná alokace financí a potřeba restrukturalizace veřejné správy i byrokratického aparátu. Socioekonomické aspekty jsou dalším důležitým milníkem srovnávání rozdílů mezi regionu a vyrovnanému partnerství na globální úrovni.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

BALASSA, B. *Teorie ekonomické integrace*. Praha: Svoboda, 1966. *Ekonomia a společnost*. ISBN 978-80-247-1992-4

BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Vyd.2., přeprac. a rozš. Praha: Karolinum, 2011. ISBN

CIHELKOVÁ, E. a kol. *Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie)*. Praha: C. H. BECK. 2007. ISBN 978-80-7179-808-8

CIHELKOVÁ, E. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. Vyd. 1. Praha: C.H.Beck.2001. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-311-6

CIHELKOVÁ, E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C.H.BECK. 2003 Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-804-5

FIALA, P, PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2.

FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7179-939-9.

FUCHS, K., LISÝ, J. *Dějiny ekonomického myšlení I*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4479-1.

GANDOIS, H. *From ploughshare to sword: regionalism in Africa. The emergence of regional security organisations in Africa. A komparative study on ECOWAS and SADC*. Germany: by LAP Lambert Academic Publishing, 2009. ISBN 9783838322261

JENÍČEK, V. *Globalizace světového hospodářství – Beckovy ekonomické učebnice*. Praha: C.H. Beck, 2002. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-787-1

JUREČKA, V., JÁNOŠÍKOVÁ, I. *Makroekonomie: základní kurs*. 2. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita, 2009. ISBN 978-80-248-2065-1

KRUGMAN, P., OBSTFELD, M. a Melitz, J. Mark. *International economics: theory and policy – 9th ed.* Boston: Pearson Education, Inc., 2012. ISBN 978-0-13-214665-4

KÖNIG, P., LACINA, L. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. Praha: C.H. Beck, 2004. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-846-0.

MACHKOVÁ, H. *Mezinárodní marketing*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2986-2

MANKIWI, N.G. *Zásady Ekonomie*. 1. Vyd. Praha. Grada. 1999. ISBN 978-80-7169-891-3

NEUMANN, P., ŽAMBERSKÝ, P., JIRÁNKOVÁ, M. *Mezinárodní ekonomie*. 1. Vyd. Praha. Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3276-3.

POTTER, R.B. et al. *Geographies of Development: an introduction to Development studies*. 3rd ed. Harlow, Essex. England: Pearson Education Limited, 2008. ISBN 978-0-13-222823-7

REIS J.G., FAROLE, T. *Trade Competitiveness Diagnostic Toolkit*. Washington DC: The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, 2012. ISBN 978-0-8213-8937-9.

SAMUELSON, A., NORDHAUS, D.W. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. ISBN 80-7169-891-1

SICURELLI, Daniela. *The European Union's Africa policies: norms, interests, and impact*. Burlington, VT: Ashgate Pub. Co., c2010. ISBN 9780754699965.

SOUKUP, A.: *Mezinárodní ekonomie*. 2. vydání. Praha: VIP Books, s. r. o, 2007. ISBN 978-80-87134-18-4.

SMUTKA, L., Belova, A. *Vývoj a struktura agrárního zahraničního obchodu zemí Visegrádské skupiny v posledních dvaceti letech*. Praha: powerprint, 2011. ISBN 978-80-87415-28-3

STIGLITZ, J. *Economics of the public sector*. 3, ilustrované vydání. W. W. Norton, 2000. ISBN 0-393-96651

SVATOŠ, M. a kolektiv. *Globalizační procesy v zemědělství a role EU v rámci globálního trhu*. Praha: powerprint, 201. ISBN 978-80-87415-26-9

SVATOŠ, M. a kolektiv. *Ekonomika agrárního sektoru*. Praha: Credit, 2000. ISBN 80-213-0583-5

SVATOŠ, M. a kolektiv. *Zahraniční obchod*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2708-0

Studie, články a dokumenty v elektronické podobě

African Economic Outlook, *Sustainable Cities and Structural Transformation* [online] [cit. 2017-05-04]. Dostupné z:

https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/AEO_2016_Report_Full_English.pdf

Arthur, P. *ECOWAS and Regional Peacekeeping Integration in West Africa: Lessons for the Future*. *Africa Today*

BusinessInfo, *Souhrnná teritoriální informace Benin*. [online] [cit. 2017-05-04].

Dostupné z:

[http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2017/04/27/Nahled%20STI%20\(PDF\)%20Benin%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202017.155845857.pdf](http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2017/04/27/Nahled%20STI%20(PDF)%20Benin%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202017.155845857.pdf)

BusinessInfo, *Souhrnná teritoriální informace Nigérie*. [online] [cit. 2017-04-30].

Dostupné z: services.czechtrade.cz/pdf/sti/nigerie-2015-06-01.pdf

BRYDEN, J. et al. *Towards Sustainable Rural Regions in Europe*. [online] [cit. 2017-05-12]. Dostupné z:

https://books.google.cz/books?id=puyYVrGwNEC&pg=PA332&dq=Briden+J.M.+development+strategies&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwixM70_PTAhVGiiwKHeazDw0Q6AEIKDAA#v=onepage&q=Briden%20J.M.%20development%20strategies&f=false

CONCORD, *The EPA between the EU and West Africa: Who benefits?* [online]. Brusel, 2015 [cit. 2017-05-17]. Dostupné z: http://www.concord.se/wp-content/uploads/Spotlight_2015-TRADE-EPA-April_2015-EN.pdf

European Commission, *10 benefits of Economic Partnership Agreements (EPAs)*. [online]. Luxembourg, 2016 [cit. 2017-05-7]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/economic-partnerships/>

Arthur, P. *ECOWAS and Regional Peacekeeping Integration in West Africa: Lessons for the Future*. *Africa Today* [online] [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: https://www.google.cz/search?client=safari&rls=en&q=ECOWAS+and+Regional+Peacekeeping+Integration+in+West+Africa:+Lessons+for+the+Future.+Africa+Today&ie=UTF-8&oe=UTF-8&gfe_rd=cr&ei=7MocWZjtM4jZ8AeVIIHgDg

HŘÍCH, Jan. *Společná obchodní politika Evropské unie jako příklad supranacionálního přístupu k integraci*. *Mezinárodní vztahy* [online] [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/699/744>

KAPLAN, S. *West African Integration: A New Development Paradigm?*. [online] [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <http://erd.eui.eu/media/kaplan.pdf>

KUFUOR, K. *The Institutional Transformation of The Economic Community of West African States*. [online] [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: [https://books.google.cz/books?id=BRbUWH5MaZQC&pg=PR4&lpg=PR4&dq=Kufuor,+Kofi+\(2006\).+The+Institutional+Transformation+of+The+Economic+Community+of+West+African+States+\(Aldershot:+Ashgate+Publishing+Limited\).&source=bl&ots=quAOo-nlW9&sig=nF8bVFY_lJTpE8YjFfktc5Uves&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwilsrqV3_fTAhWFfFAKHRa_AewQ6AEIJTAA#v=onepage&q=Kufuor%20Kofi%20\(2006\).%20The%20Institutional%20Transformation%20of%20The%20Economic%20Commu](https://books.google.cz/books?id=BRbUWH5MaZQC&pg=PR4&lpg=PR4&dq=Kufuor,+Kofi+(2006).+The+Institutional+Transformation+of+The+Economic+Community+of+West+African+States+(Aldershot:+Ashgate+Publishing+Limited).&source=bl&ots=quAOo-nlW9&sig=nF8bVFY_lJTpE8YjFfktc5Uves&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwilsrqV3_fTAhWFfFAKHRa_AewQ6AEIJTAA#v=onepage&q=Kufuor%20Kofi%20(2006).%20The%20Institutional%20Transformation%20of%20The%20Economic%20Commu)

[nity%20of%20West%20African%20States%20\(Aldershot%3A%20Ashgate%20Publishing%20Limited\).&f=false](#)

MINAŘÍK, Bohumil. *Statistika; Všeobecný základ; Statistika v hospodářství; Další aplikace [online] [cit. 2017-05-11]*. Dostupné z:

<http://aleph.nkp.cz/publ/skc/006/18/81/006188182.htm>

OGBEIDI, M. *Comparative Integration: A Brief Analysis of The European Union and the Economic Community of West African States. The Journal of International Social Research. [online] [cit. 2017-05-18]*. Dostupné z:

http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi10pdf/ogbeidi_michael.pdf

ROJÍČEK, Marek. *Politické ekonomie 2: Vliv globalizace na fungování mezinárodního obchodu*, Centrum ekonomických studií, VŠEM, 2012. [online] [cit. 2017-05-15]

Dostupné z: <https://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=polek&pdf=837.pdf>

SENADZA, Bernardin a A.D. Amarquaye LARYEA. *Managing Aid for Trade And Development Results: Ghana Case Study. [online] [cit. 2017-04-07]*. Dostupné z:

http://www.oecd.org/dac/aft/Ghana_Case_Study.pdf

SVATOŠ, Miroslav a kolektiv. *Zahraniční obchod teorie a praxe. [online] [cit. 2017-04-07]*. Dostupné z:

<https://books.google.cz/books?id=JIBaAgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. *Lisabonská smlouva a společná obchodní politika EU*. Současná Evropa [online] [cit. 2017-04-07]*. Dostupné z: <https://ces.vse.cz/wp-content/sterbova.pdf>

Niceská smlouva [online]. Brusel, 2001 [online] [cit. 2017-04-07]. Dostupné z:

<http://www.euroskop.cz/gallery/2/765-nice.pdf>

Smlouva o založení Evropského společenství [online]. Brusel, 1957 [cit. 2017-04-07].

Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf

European Commission, *EU-West Africa trade and development: a partnership that counts* [online] [cit. 2017-04-07]. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/epa-brochure_en.pdf

European Commission, Everything But Arms (EBA) – Who benefits? .[online] [cit. 2017-05-177]. Dostupné z:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/october/tradoc_152839.pdf

European Commission, *EU-West Africa trade and development: a partnership that counts* [online] [cit. 2017-04-07]. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/epa-brochure_en.pdf

European Commission, *Overview of Economic Partnership Agreements* [online] [cit. 2017-05-03]. Dostupné z:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/september/tradoc_144912.pdf

Evropský parlament, *Výbor pro mezinárodní obchod; Návrh doporučení* [online] [cit. 2017-05-03]. Dostupné z:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/INTA/PR/2016/10-12/1104543CS.pdf

Evropský parlament, *Vztahy mezi EU a Afrikou* [online] [cit. 2017-05-13]. Dostupné z:

<http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-africa/>

FAO, *Agricultural Growth in West Africa*. [online] [cit. 2017-05-18]. Dostupné z:

<http://www.fao.org/3/a-i4337e.pdf>

IMF, *The CFA Franc Zone and the EMU*. [cit. 2017-05-18]. Dostupné z:

<https://books.google.cz/books?id=hrYIVN3SEF4C&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>

UNDP, *Trade policies and regional integration in Africa*. [cit. 2017-05-18]. Dostupné z:

<http://www.africaneconomicoutlook.org/>

World Bank, *Poverty and the Policy Response to the Economic Crisis in Liberia*, [cit. 2017-04-30]. Dostupné z:

<https://books.google.cz/books?id=OLzqIEtQFroC&pg=PT105&lpg=PT105&dq=liberia+2007&source=bl&ots=GXdScrellf&sig=KmXFWkuNXpUmolEd5tfDNH1rabI&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjSKmb58nTAhVIFS wKHcn A os4ChDoAQg9MAQ#v=onepage&q=liberia%202007&f=false>

Eurostat, Classification by *Broad Economic Categories*, [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/other_documents/bec/BEC_Rev_4.pdf

Internetové zdroje

African Economic Outlook, *Trade policies and regional integration in Africa*. [online] [cit. 2017-05-18]. Dostupné z:

<http://www.africaneconomicoutlook.org/en/outlook/trade-policies-and-regional-integration-in-africa>

Agritrade, *West Africa: Agricultural trade policy debates and developments*. [online] [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: <http://agritrade.cta.int/Agriculture/Topics/EPAs/West-Africa-Agricultural-trade-policy-debates-and-developments>

CIA, *The World Factbook; Africa; Benin*. [online] [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bn.html>

CIA, *The World Factbook; Africa; Cote d'Ivoire*. [online] [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iv.html>

CIA, *The World Factbook; Africa; Ghana*. [online] [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iv.html>

Česká národní banka, *Metodický list; Herfindahl – Hirschmanův Index*. [online] [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/docs/ARADY/MET_LIST/hhi_cs.pdf

Economy Watch, *International Trade Theory and Policy*. [online] [cit. 2017-05-12].

Dostupné z: <http://www.economywatch.com/international-trade/theory.html>

ECOWAS, *Economic Community of West African States (ECOWAS)*. [online] [cit.

2017-05-18]. Dostupné z: <http://www.ecowas.int>

E-learning Mendelu, *Merkantilismus*. [online] [cit. 2017-05-12]. Dostupné z:

https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=54502

E-learning Mendelu, *Globalizace*. [online] [cit. 2017-05-13]. Dostupné z:

https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=57089

Evropská rada, *Vztahy mezi EU a Afrikou*. [online] [cit. 2017-05-10]. Dostupné z:

<http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-africa/>

European Communities, *How the European Union works: your guide to the EU*

institutions. [online] [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: [http://eu-](http://eu-un.europa.eu/documents/en/EUworks.pdf)

[un.europa.eu/documents/en/EUworks.pdf](http://eu-un.europa.eu/documents/en/EUworks.pdf)

EU trade agreements. In: [Http://www.consilium.europa.eu](http://www.consilium.europa.eu) [online]. Belgie: General Secretariat of the Council, 2016 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z:

<http://www.consilium.europa.eu/en/policies/trade-agreements/>

Evropská komise, *O využití potenciálu globalizace*. [online] [cit. 2017-05-12]. Dostupné

z: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9075-2017-INIT/cs/pdf>

Evropská rada, EU trade agreements. [online] [cit. 2017-05-12]. Dostupné z:

<http://www.consilium.europa.eu/en/policies/trade-agreements/>

Evropská unie, *Konsolidované znění smluv; Listina základních práv*. [online] [cit.

2017-04-06]. Dostupné z: [http://europa.eu/european-](http://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/eu_citizenship/consolidated-treaties_cs.pdf)

[union/sites/europa.eu/files/eu_citizenship/consolidated-treaties_cs.pdf](http://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/eu_citizenship/consolidated-treaties_cs.pdf)

FAO, Côte d'Ivoire [online] [cit. 2017-05-02]. Dostupné z:

<http://www.fao.org/docrep/005/y4632e/y4632e0b.htm>

FAO, *The role of transnational corporations*. [online] [cit. 2017-05-02]. Dostupné z:

<http://www.fao.org/docrep/005/y4671e/y4671e0e.htm>

FORS, *EU a Afrika*. [online] [cit. 2017-05-15]. Dostupné z:

<http://www.fors.cz/rozvojova-spoluprace/evropska-politika/eu-a-afrika/#.WRtD01Lyros>

FRIČOVÁ, Vítězslava. *Obchodní politika* [online] [cit. 2017-04-07]. Dostupné z:

<https://www.euroskop.cz/680/sekce/obchodni-politika/>

European Commission, *Pan-African Programme* [online] [cit. 2017-05-17]. Dostupné

z: https://ec.europa.eu/europeaid/regions/africa/continental-cooperation/pan-african-programme_en

European Commission, *What is trade policy?* [online] [cit. 2017-04-07]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/trade/policy/policy-making/>

Euroskop, *Evropská unie a svět*. [online] [cit. 2017-04-08]. Dostupné z:

<https://www.euroskop.cz/8915/sekce/evropska-unie-a-svet/>

Eurostat, *Glossary:Standard international trade classification (SITC)*. [online] [cit. 2017-04-30]. Dostupné z:

[http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Glossary:Standard_international_trade_classification_\(SITC\)](http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Glossary:Standard_international_trade_classification_(SITC))

Evropský parlament, *Fakta a čísla o Evropské unii*. [online] [cit. 2017-04-30].

Dostupné z:

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.5.html

FRIČOVÁ, Vítězslava. *Obchodní politika* [online] [cit. 2017-04-07]. Dostupné z:

<https://www.euroskop.cz/680/sekce/obchodni-politika/>

Good Governance, *O Good Governance*. [online] [cit. 2017-05-12]. Dostupné z:

<http://goodgovernance.cz/o-good-governance/>

Human Rights Watch, *World Report 2011: Nigeria*. [online] [cit. 2017-04-30]. Dostupné

z: <https://www.hrw.org/world-report/2011/country-chapters/nigeria>

International Trade Centre, *Benin* [online] [cit. 2017-05-40]. Dostupné z:

<http://www.intracen.org/country/benin/>

JITAP, *JITAP: A Partnership for Trade Development in Africa* [online] [cit. 2017-05-

04]. Dostupné z: <http://www.jitap.org/info-e.htm>

OECD, *Glossary Of Statistical Terms*. [online] [cit.2017-05-11]. Dostupné z:

<https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1121>

OSN, *Rozvojové cíle tisíciletí (MDGs)*. [online] [cit.2017-05-12]. Dostupné

z:<http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/rozvojove-cile-tisicileti-mdgs/>

OSN, *Least Developed Countries - the United Nations..* [online] [cit.2017-05-12].

Dostupné z: http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/ldc/ldc_list.pdf

ROZVOJOVKA, *Rozvojová politika Evropského společenství*. [online] [cit. 2017-05-

15]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/rozvojova-politika-evropskeho-spolecenstvi>

The World Bank, *Ease of Doing Business in Cote d'Ivoire* [online] [cit. 2017 705-02].

Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/c%C3%B4te-divoire>

United Nations Statistic Division, *Detailed structure and explanatory notes BEC*

[online] [cit. 2017-04-30]. Dostupné z:

<https://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=10>

United Nations Statistic Division, *Detailed structure and explanatory notes SITC Rev.3*

[online] [cit. 2017-05-11]. Dostupné z:

<https://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=14>

United States Trade Representative. *West African Economic and Monetary Union*

(UEMOA). [online] [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <https://ustr.gov/countries-regions/africa/regional-economic-communities-rec/west-african-economic-and-monetary-union-uemoa>

World Bank, *Trade Indicators*. [online] [cit. 2017-05-08]. Dostupné z:
http://wits.worldbank.org/wits/wits/witshelp/Content/Utilities/e1.trade_indicators.htm

World Bank, *Afrika*. . [online] [cit. 2017-05-18]. Dostupné z:
<http://www.worldbank.org/en/region/afr>

World Trade Organization, *Trade Policy Review: European Union*. [online] [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s317_sum_e.pdf

World Trade Organization, *Aid for Trade fact sheet*. [online] [cit. 2017-05-12].
Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/devel_e/a4t_e/a4t_factsheet_e.htm

Seznam tabulek, obrázků a grafů

Graf 1 Zbožová struktura agrárně zahraničního obchodu, exportu a importu EU28 a zemí západní Afriky	63
Graf 2 Vývoj agrárně zahraničního exportu a importu vybraných zemí západní Afriky a EU28	68
Graf 3 Bilance agrárně zahraničního obchodu mezi zeměmi západní Afriky a EU28...	70
Graf 4 Bilance agrárně zahraničního obchodu dle míry zpracování produkce (klasifikace BEC).....	73
Graf 5 Index přírůstku podvyživených obyvatel (1990-2016)	109
Graf 6 Index přírůstku obyvatel (1990-2016).....	110
Graf 7 HDP per capita a průměrná hodnota potravinové produkce v zemích západní a subsaharské Afriky (1990-2016).....	111
Obrázek 1 Vývojové fáze globalizace	28
Obrázek 2 Světový obchod se zbožím dle hlavních produktových skupin (1950-2009)	34
Tabulka 1 Celkový a agrárně zahraniční obchod mezi EU28 a zeměmi západní Afriky (WA)	61
Tabulka 2 Dynamika celkového a agrárně zahraničního obchodu EU28 a zemí západní Afriky.....	62
Tabulka 3 Změna teritoriální struktury exportu a importu zemí západní Afriky, 1995-2015	65
Tabulka 4 Podíl exportu a importu zemí západní Afriky a EU28	67
Tabulka 5 Struktura importu a exportu zemí západní Afriky a EU28 (klasifikace BEC)	72
Tabulka 6 Hodnocení výsledků matice BCG analyzující vývoj a strukturu exportu zemí západní Afriky do zemí EU28 v etapách období let 1995-2015.....	97
Tabulka 7 Hodnocení výsledků matice BCG analyzující vývoj a strukturu importu zemí západní Afriky ze zemí EU28 v etapách období let 1995-2015	99

Tabulka 8 Hodnocení výsledků matice BCG analyzující vývoj a strukturu exportu Nigérie do zemí EU28 v etapách období let 1995-2015.....	101
Tabulka 9 Hodnocení výsledků matice BCG analyzující vývoj a strukturu exportu Pobřeží slonoviny do zemí EU28 v etapách období let 1995-2015.....	102
Tabulka 10 Hodnocení výsledků matice BCG analyzující vývoj a strukturu exportu Beninu do zemí EU28 v etapách období let 1995-2015.....	103
Tabulka 11 Hodnocení výsledků matice BCG analyzující vývoj a strukturu exportu Ghany do zemí EU28 v etapách období let 1995-2015.....	104
Tabulka 12 Celkový a agrárně zahraniční obchod mezi ČR a zeměmi západní Afriky (1995-2015)	106

Seznam zkratek

BCG	Boston Consulting Group
BEC	Broad Economic Categories
CIA	Central Intelligence Agency
ČR	Česká republika
ECOWAS	Economic Community of West African States
EPA	Economic Partnership Agreement
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EUR	Euro
FAO	Food and Agriculture Organization
GATT	The General Agreement on Tariffs and Trade
HDP	Hrubý domácí produkt
HHI	Herfindahl – Hirschman Index
IMF	International Monetary Fund
JITAP	Joint Integrated Technical Assistance Programme
LDC	Least Developed countries
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OSN	Organizace spojených národů
SITC	Standard International Trade Classification
SOP	Společná obchodní politika
TC	Trade Coverage/Complementarity
UEMOA	Union Economique et Monétaire Ouest Africaine
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
USD	United States Dollar
WA	West Africa
WB	World Bank
WHO	World Health Organization
WTO	World Trade Organization

Seznam příloh

Příloha 1 – Klasifikace BEC

Tabulka 1 BEC (Broad Economic Categories) klasifikace

Skupina 1	Jídlo a nápoje	Proces
Primární suroviny		
	111	Pro další průmyslové zpracování
	112	Pro domácí spotřebu
Zpracované komodity		
	121	Pro další průmyslové zpracování
	122	Pro domácí spotřebu

Zdroj: United Nations, 2017; vlastní zpracování

Příloha 2 – Klasifikace SITC

Tabulka 2 Seznam agregací reprezentující komoditní strukturu agrárního a potravinářského obchodu dle nomenklatury SITC

Kód	Název zboží
001	Zvířata živá (dobytek, drůbež, ovce, kozy, koně apod.)
011	Maso hovězí čerstvé, chlazené nebo zmrazené
012	Maso ostatní (ne hovězí) a vnitřnosti požitelné
016	Maso, vnitřnosti poživ. solené apod., pokrmy z masa
017	Maso a vnitřnosti připravené nebo konzervované j.n.
022	Mléko, smetana a mléčné výrobky (ne máslo a sýry)
023	Máslo a ostatní tuky a oleje odvozené z mléka
024	Sýry a tvaroh
025	Vejce a žloutky čerstvé, sušené aj., bílek vaječný
034	Ryby čerstvé (živé, zabitě), chlazené nebo zmrazené
035	Ryby sušené, solené nebo v nálevu; ryby uzené
036	Korýši, měkkýši aj vodní bezobratlí čerství apod.
037	Ryby, korýši, měkkýši apod. upravení nebo konzervovaní
041	Pšenice (vč. špaldy) a souřež nemleté
042	Rýže
043	Ječmen nemletý
044	Kukuřice (ne sladká) nemletá
045	Obilniny nemleté (ne pšenice, ječmen, rýže, kukuřice)
046	Mouka pšeničná, mouka ze sourži
047	Obilniny ostatní mleté (ne mouka pšeničná a ze sourži)
048	Výrobky z obilnin, z mouky, ze škrobu z ovoce – zeleniny
054	Zelenina čerstvá, chlazená, zmrazená apod., kořeny, hlízy
056	Zelenina, kořeny a hlízy upravené, konzervované, j.n.
057	Ovoce a ořechy (ne olejnaté) čerstvé, sušené
058	Ovoce konzervované a výrobky ovocné (ne šťávy)
059	Šťávy ovocné (vč. vinného moštu), zeleninové nekvašené
061	Cukr, melasa a med
062	Cukrovinky
071	Káva a náhražky kávové

Kód	Název zboží
073	Čokoláda a potravinářské přípravky obsahující kakao
074	Čaj pravý a cesmínový (maté)
072	Kakao
075	Koření
081	Krmiva pro zvířata (kromě nemletých obilovin)
091	Margarín a pokrmové tuky
098	Výrobky, přípravky jedlé j.n. (omáčky, kečup, ocet apod.)
111	Nápoje nealkoholické j.n.
112	Nápoje alkoholické
121	Tabák nezpracovaný, odpad tabákový
122	Tabák zpracovaný, obsahující i náhražky tabákové
222	Olejnata semena a plody (kromě mouky)
223	Olejnata semena a plody (včetně mouky)
411	Oleje a tuky živočišné
421	Tuky, oleje nevysychavé rostlinné „vláčné“ surové apod.
422	Tuky, oleje nevysychavé rostlin. surové (ne „vláčné“)
431	Tuky, oleje rostlinné a živočišné zušlechtěné, vosky

Zdroj: ČSÚ, 2017, vlastní zpracování

Příloha 3 – Vývoj agrárně zahraničního obchodu mezi Nigérií a EU28 (1995-2015)

Tabulka 3 Celkový a zahraniční obchod mezi Nigérií a EU28

V letech	Celkový zahraniční obchod mezi Nigérií a EU28					Agrárně zahraniční obchod mezi Nigérií a EU28				
	1995	2000	2005	2010	2015	1995	2000	2005	2010	2015
Obrat (v mld. USD)	7,13	9,47	18,00	33,54	32,91	0,52	0,61	1,22	2,03	2,16
Export (v mld. USD)	4,40	5,91	10,32	19,53	20,18	0,28	0,19	0,49	0,79	0,73
Import (v mld. USD)	2,73	3,56	7,69	14,01	12,72	0,24	0,43	0,73	1,23	1,43
Bilance (v mld. USD)	1,67	2,35	2,63	5,52	7,46	0,04	-0,24	-0,24	-0,44	-0,71
Bazický index – export	1,00	1,34	2,35	4,44	4,59	1,00	0,66	1,73	2,80	2,56
Bazický index – import	1,00	1,30	2,81	5,13	4,66	1,00	1,78	3,05	5,14	5,97
TC index	1,61	1,66	1,34	1,39	1,59	1,18	0,44	0,67	0,64	0,51

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 4 Podíl agrárního obchodu na celkovém obchodu Nigérie

Podíl agrárního obchodu na celkovém obchodu Nigérie					
Export	6,44 %	3,17 %	4,75 %	4,06 %	3,60 %
Import	8,78 %	11,99 %	9,51 %	8,81 %	11,25 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 5 Podíl Nigérie na exportu/importu zemí západní Afriky

Podíl Nigérie na exportu zemí západní Afriky do EU28					
Podíl celkového obchodu	38,02 %	52,17 %	58,01 %	64,73 %	63,65 %
Podíl agrárního obchodu	7,69 %	6,74 %	11,50 %	10,99 %	9,85 %
Podíl Nigérie na importu z EU28 do zemí západní Afriky					
Podíl celkového obchodu	25,93 %	29,82 %	44,54 %	46,11 %	36,42 %
Podíl agrárního obchodu	15,63 %	25,83 %	29,55 %	31,27 %	30,53 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 6 Podíl agrárně zahraničního exportu/importu Nigérie v rámci zemí západní Afriky a dalších vybraných zemí světa

Země / rok	Agrárně zahraniční export Nigérie (%)		Ostatní export Nigérie (%)		Agrárně zahraniční import Nigérie (%)		Ostatní import Nigérie (%)	
	1995	2015	1995	2015	1995	2015	1995	2015
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Intra group	0,9	16,7	5,7	7,3	7,2	8,0	2,8	1,9
Extra group	99,1	83,3	94,3	92,7	92,8	92,0	97,2	98,1
Extra celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU28	73,1	56,5	34,0	37,8	43,6	27,3	52,7	28,6
Čína	0,0	1,6	0,5	2,3	0,5	9,8	3,3	36,5
Indie	3,8	5,0	5,4	18,7	0,1	4,9	3,4	5,6
USA	4,9	5,0	41,4	4,7	21,2	11,7	10,9	7,7
Japonsko	0,9	5,2	1,1	4,9	0,0	1,0	4,0	0,8
Ost. Afrika	9,1	6,8	1,5	9,2	9,7	11,3	0,5	1,3
ostatní	8,2	19,9	16,0	22,4	24,8	34,0	25,1	19,4

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 7 Export/import Nigérie do vybraných zemí EU28

Export Nigérie do vybraných zemí EU28					
Země / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Nizozemí	18,9 %	19,6 %	38,7 %	35,1 %	59,8 %
Německo	11,6 %	6,6 %	9,9 %	28,0 %	13,6 %
Francie	7,0 %	23,0 %	23,3 %	12,7 %	5,3 %
Velká Británie	24,3 %	11,9 %	9,3 %	2,8 %	7,0 %
Belgie	11,6 %	12,3 %	10,7 %	5,9 %	4,3 %
Ostatní	26,7 %	26,7 %	8,1 %	15,4 %	9,9 %
Import Nigérie z vybraných zemí EU28					
Země / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Nizozemí	50,3 %	24,9 %	24,6 %	35,5 %	39,4 %
Velká Británie	13,4 %	27,3 %	43,3 %	9,6 %	9,4 %
Irsko	17,9 %	7,5 %	9,0 %	12,0 %	11,9 %
Francie	5,6 %	8,5 %	0,0 %	11,0 %	12,2 %
Belgie	0,6 %	6,4 %	6,5 %	4,4 %	7,2 %
Ostatní	12,2 %	25,5 %	16,7 %	27,6 %	19,9 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 8 Struktura exportu/importu Nigérie a EU28 dle klasifikace BEC

Struktura exportu a importu Nigérie a EU28 (klasifikace BEC)					
		2000	2005	2010	2015
Export	111	55,19 %	77,97 %	85,42 %	76,32 %
	112	31,90 %	13,95 %	7,18 %	10,46 %
	121	11,16 %	7,01 %	6,63 %	11,54 %
	122	1,74 %	1,07 %	0,77 %	1,69 %
Import	111	1,54 %	3,10 %	6,20 %	8,04 %
	112	2,27 %	2,86 %	3,06 %	2,75 %
	121	14,29 %	22,13 %	22,11 %	26,66 %
	122	81,90 %	71,91 %	68,62 %	62,55 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 9 Komoditní struktura a ukazatel koncentrace komoditní struktury (HHI) exportu Nigérie do zemí EU28

Komoditní struktura – export Nigérie do zemí EU28 (%)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Kakao	69,15	59,97	78,51	87,81	77,75
Korýši, měkkýši a bezobratlí	17,50	28,18	15,80	6,90	11,37
Olejnata semena a olejnata plody (kromě mouky)	0,61	0,82	0,41	0,55	6,16
Krmiva pro zvířata (bez nemletých obilovin)	6,80	4,36	0,85	0,57	0,00
Zelenina	0,51	0,51	1,14	1,74	1,56
Ostatní	5,44	6,16	3,29	2,43	3,16
Ukazatel koncentrace komoditní struktury exportu Nigérie do zemí EU28 (HHI)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Kakao	0,48	0,36	0,62	0,77	0,60
Korýši, měkkýši a bezobratlí	0,03	0,08	0,02	0,00	0,01
Olejnata semena a olejnata plody (kromě mouky)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Krmiva pro zvířata (bez nemletých obilovin)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Zelenina	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostatní	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 10 Komoditní struktura a ukazatel koncentrace komoditní struktury (HHI) importu Nigérie do zemí EU28

Komoditní struktura – import Nigérie ze zemí EU28 (%)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Mléko, smetana a mléčné produkty (kromě másla a sýrů)	22,94	16,80	31,53	26,78	15,88
Ryby čerstvé, chlazené nebo mražené	31,81	22,51	24,24	16,09	21,22
Výrobky a produkty	18,01	14,01	18,12	15,10	21,64
Alkoholické nápoje	4,34	4,21	3,76	7,03	9,14
Obilné výrobky, mouky z ovoce nebo zeleniny	4,26	4,16	3,34	4,82	7,39
Ostatní	18,63	38,31	19,00	30,19	24,73
Ukazatel koncentrace komoditní struktury importu Nigérie ze zemí EU28 (HHI)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Mléko, smetana a mléčné produkty (kromě másla a sýrů)	0,05	0,03	0,10	0,07	0,03
Ryby čerstvé, chlazené nebo mražené	0,10	0,05	0,06	0,03	0,05
Výrobky a produkty	0,03	0,02	0,03	0,02	0,05
Alkoholické nápoje	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01
Obilné výrobky, mouky z ovoce nebo zeleniny	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01
Ostatní	0,03	0,15	0,04	0,09	0,06

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Příloha 2 – Vývoj agrárně zahraničního obchodu mezi Pobřežím slonoviny a EU28 (1995-2015)

Tabulka 11 Celkový a zahraniční obchod mezi Pobřežím slonoviny a EU28

V letech	Celkový zahraniční obchod mezi Pobřežím slonoviny a EU28					Agrárně zahraniční obchod mezi Pobřežím slonoviny a EU28				
	1995	2000	2005	2010	2015	1995	2000	2005	2010	2015
Obrat (v mld. USD)	4,74	3,54	4,26	7,29	8,46	2,54	1,86	2,39	4,12	4,59
Export (v mld. USD)	3,15	2,20	2,84	5,00	5,03	2,28	1,66	2,10	3,59	3,93
Import (v mld. USD)	1,59	1,34	1,41	2,29	3,42	0,26	0,21	0,28	0,53	0,67
Bilance (v mld. USD)	1,55	0,85	1,43	2,71	1,61	2,02	1,45	1,82	3,05	3,26
Bazický index – export	1,00	0,70	0,90	1,59	1,60	1,00	0,73	0,92	1,57	1,72
Bazický index – import	1,00	0,84	0,89	1,44	2,15	1,00	0,80	1,10	2,06	2,58
TC index	1,98	1,63	2,01	2,18	1,47	8,82	7,98	7,38	6,73	5,89

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 12 Podíl agrárního obchodu na celkovém obchodu Pobřeží slonoviny

Podíl agrárního obchodu na celkovém obchodu Pobřeží slonoviny					
Export	72,46 %	75,36 %	73,99 %	71,77 %	78,00 %
Import	16,22 %	15,42 %	20,15 %	23,25 %	19,49 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 13 Podíl Pobřeží slonoviny na exportu/importu zemí západní Afriky

Podíl Pobřeží slonoviny na exportu zemí Západní Afriky do EU28					
Podíl celkového obchodu	27,19 %	19,40 %	15,97 %	16,56 %	15,88 %
Podíl agrárního obchodu	61,87 %	59,48 %	49,33 %	49,69 %	53,26 %
Podíl Pobřeží slonoviny na importu z EU28 do zemí Západní Afriky					
Podíl celkového obchodu	15,11 %	11,27 %	8,20 %	7,54 %	9,79 %
Podíl agrárního obchodu	16,99 %	12,58 %	11,55 %	13,51 %	14,25 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 14 Podíl agrárně zahraničního exportu/importu Pobřeží slonoviny v rámci zemí západní Afriky a dalších vybraných zemí světa

Země / rok	Agrárně zahraniční export Pobřeží slonoviny (%)		Ostatní export Pobřeží slonoviny (%)		Agrárně zahraniční import Pobřeží slonoviny (%)		Ostatní import Pobřeží slonoviny (%)	
	1995	2015	1995	2015	1995	2015	1995	2015
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Intra group	3,2	7,9	39,9	40,8	7,1	12,9	16,5	19,8
Extra group	96,8	92,1	60,1	59,2	92,9	87,1	83,5	80,2
Extra celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU28	84,9	61,6	61,1	38,0	50,0	39,9	49,9	40,9
Čína	0,0	0,2	0,8	2,7	0,4	3,8	2,8	17,2
Indie	0,9	6,2	0,8	3,5	14,6	7,5	0,6	4,0
USA	6,2	14,0	3,4	2,6	7,5	0,5	4,1	6,7
Japonsko	0,5	0,1	1,0	0,0	0,0	3,8	6,0	2,4
Ost. Afrika	2,1	1,7	12,5	20,6	17,8	44,1	0,0	-3,9
ostatní	5,4	16,1	20,4	32,5	9,8	0,5	36,6	32,8

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 15 Export/import Pobřeží slonoviny do vybraných zemí EU28

Export Pobřeží slonoviny do vybraných zemí EU28					
Země / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Nizozemí	28,9 %	27,2 %	38,8 %	43,4 %	34,0 %
Francie	32,2 %	32,8 %	25,7 %	19,1 %	13,2 %
Belgie	4,8 %	9,4 %	8,4 %	0,2 %	18,3 %
Německo	9,5 %	7,4 %	3,5 %	9,0 %	10,7 %
Itálie	8,6 %	6,4 %	6,1 %	5,4 %	5,2 %
Ostatní	16,1 %	16,7 %	17,4 %	22,9 %	18,7 %
Import Pobřeží slonoviny z vybraných zemí EU28					
Země / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Francie	47,7 %	53,0 %	47,8 %	60,1 %	57,1 %
Nizozemí	17,4 %	14,8 %	19,1 %	13,3 %	13,9 %
Španělsko	6,4 %	12,3 %	7,1 %	10,9 %	11,3 %
Itálie	11,3 %	5,7 %	8,6 %	5,5 %	2,6 %
Německo	9,1 %	3,8 %	3,1 %	3,6 %	5,4 %
Ostatní	8,1 %	10,5 %	14,3 %	6,6 %	9,8 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 16 Struktura exportu/importu Pobřeží slonoviny a EU28 dle klasifikace BEC

Struktura exportu a importu Pobřeží slonoviny a EU28 (klasifikace BEC)					
		2000	2005	2010	2015
Export	111	16,47 %	17,59 %	29,17 %	24,73 %
	112	5,29 %	7,04 %	8,59 %	8,22 %
	121	7,26 %	13,80 %	6,90 %	10,99 %
	122	70,98 %	61,56 %	55,34 %	56,07 %
Import	111	57,86 %	50,02 %	53,31 %	56,68 %
	112	16,35 %	15,00 %	8,65 %	7,35 %
	121	14,66 %	27,73 %	31,47 %	31,77 %
	122	11,13 %	7,26 %	6,57 %	4,20 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 17 Komoditní struktura a ukazatel koncentrace komoditní struktury (HHI) exportu Pobřeží slonoviny do zemí EU28

Komoditní struktura – export Pobřeží slonoviny do zemí EU28 (%)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Kakao	54,42	63,04	71,52	81,07	81,46
Ovoce a ořechy (kromě olejových ořechů), čerstvé, sušené	11,82	18,09	16,70	8,95	9,85
Korýši, měkkýši a bezobratlí	10,98	6,53	4,91	3,53	3,65
Káva a kávové náhražky	17,38	8,15	2,68	1,78	0,99
Čokoláda, potravinářské výrobky s kakaem	0,04	0,26	1,08	2,00	2,99
Ostatní	5,36	3,93	3,11	2,67	1,07
Ukazatel koncentrace komoditní struktury exportu Pobřeží slonoviny do zemí EU28 (HHI)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Kakao	0,30	0,40	0,51	0,66	0,66
Ovoce a ořechy (kromě olejových ořechů), čerstvé, sušené	0,01	0,03	0,03	0,01	0,01
Korýši, měkkýši a bezobratlí	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
Káva a kávové náhražky	0,03	0,01	0,00	0,00	0,00
Čokoláda, potravinářské výrobky s kakaem	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostatní	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 18 Komoditní struktura a ukazatel koncentrace komoditní struktury (HHI) importu Pobřeží slonoviny do zemí EU28

Komoditní struktura – import Pobřeží slonoviny ze zemí EU28 (%)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Ryby čerstvé, chlazené nebo mražené	34,12	23,29	19,93	10,53	9,64
Pšenice (včetně špaldy) nemletá	14,94	14,10	12,39	24,10	20,29
Tabák, nezpracovaný; tabákový odpad	2,62	7,77	10,74	13,35	11,89
Mléko, smetana a mléčné produkty (kromě másla a sýrů)	14,02	13,75	10,54	9,21	8,95
Výrobky a produkty	6,55	8,03	8,15	6,67	8,85
Ostatní	27,76	33,06	38,25	36,14	40,37
Ukazatel koncentrace komoditní struktury importu Pobřeží slonoviny ze zemí EU28 (HHI)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Ryby čerstvé, chlazené nebo mražené	0,12	0,05	0,04	0,01	0,01
Pšenice (včetně špaldy) nemletá	0,02	0,02	0,02	0,06	0,04
Tabák, nezpracovaný; tabákový odpad	0,00	0,01	0,01	0,02	0,01
Mléko, smetana a mléčné produkty (kromě másla a sýrů)	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01
Výrobky a produkty	0,00	0,01	0,01	0,00	0,01
Ostatní	0,08	0,11	0,15	0,13	0,16

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Příloha 3 – Vývoj agrárně zahraničního obchodu mezi Beninem a EU28 (1995-2015)

Tabulka 19 Celkový a zahraniční obchod mezi Beninem a EU28

V letech	Celkový zahraniční obchod mezi Beninem a EU28					Agrárně zahraniční obchod mezi Beninem a EU28				
	1995	2000	2005	2010	2015	1995	2000	2005	2010	2015
Obrat (v mld. USD)	0,49	0,58	0,56	1,68	1,24	0,15	0,19	0,15	0,30	0,32
Export (v mld. USD)	0,08	0,07	0,04	0,04	0,04	0,02	0,01	0,02	0,01	0,01
Import (v mld. USD)	0,41	0,51	0,52	1,64	1,20	0,13	0,18	0,14	0,28	0,31
Bilance (v mld. USD)	-0,34	-0,44	-0,48	-1,60	-1,16	-0,11	-0,16	-0,12	-0,27	-0,30
Bazický index – export	1,00	0,98	0,52	0,52	0,49	1,00	0,72	0,79	0,67	0,47
Bazický index – import	1,00	1,24	1,25	3,99	2,91	1,00	1,34	1,05	2,17	2,41
TC index	0,18	0,14	0,08	0,02	0,03	0,16	0,08	0,12	0,05	0,03

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 20 Podíl agrárního obchodu na celkovém obchodu Beninu

Podíl agrárního obchodu na celkovém obchodu Beninu					
Export	27,52 %	20,13 %	41,83 %	35,43 %	26,36 %
Import	31,69 %	34,26 %	26,48 %	17,25 %	26,17 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 21 Podíl Beninu na exportu/importu zemí západní Afriky

Podíl Beninu na exportu zemí Západní Afriky do EU28					
Podíl celkového obchodu	0,65 %	0,65 %	0,22 %	0,13 %	0,12 %
Podíl agrárního obchodu	0,56 %	0,53 %	0,38 %	0,19 %	0,13 %
Podíl Beninu na importu z EU28 do zemí Západní Afriky					
Podíl celkového obchodu	3,91 %	4,28 %	3,00 %	5,41 %	3,44 %
Podíl agrárního obchodu	8,60 %	10,62 %	5,55 %	7,19 %	6,72 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 22 Podíl agrárně zahraničního exportu/importu Beninu v rámci zemí západní Afriky a dalších vybraných zemí světa

Země / rok	Agrárně zahraniční export Beninu (%)		Ostatní export Beninu (%)		Agrárně zahraniční import Beninu (%)		Ostatní import Beninu (%)	
	1995	2015	1995	2015	1995	2015	1995	2015
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Intra group	8,4	35,0	4,2	13,8	4,1	3,9	11,3	10,9
Extra group	91,6	65,0	95,8	86,2	95,9	96,1	88,7	89,1
Extra celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU28	57,3	16,2	27,4	4,1	37,3	20,4	53,8	24,5
Čína	0,0	1,4	0,0	29,6	0,0	3,1	4,5	48,4
Indie	23,7	63,1	3,7	8,3	5,7	22,5	1,0	4,4
USA	3,7	1,8	5,3	0,1	4,0	1,1	6,2	11,2
Japonsko	0,0	0,0	0,2	0,5	0,1	0,2	6,1	0,4
Ost. Afrika	9,9	3,1	16,9	11,8	0,3	2,3	11,5	2,0
ostatní	5,4	14,3	46,4	45,6	52,7	50,5	16,8	9,2

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 23 Export/import Beninu do vybraných zemí EU28

Export Beninu do vybraných zemí EU28					
Země / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Dánsko	0,0 %	4,3 %	2,1 %	30,9 %	32,2 %
Portugalsko	0,0 %	0,0 %	34,3 %	30,3 %	17,1 %
Španělsko	32,0 %	38,7 %	17,5 %	0,2 %	2,4 %
Itálie	33,7 %	33,0 %	3,5 %	25,9 %	0,1 %
Francie	16,6 %	4,4 %	10,6 %	5,8 %	7,4 %
Ostatní	17,7 %	19,6 %	32,1 %	6,9 %	40,8 %
Import Beninu z vybraných zemí EU28					
Země / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Francie	69,9 %	34,6 %	39,6 %	37,3 %	35,5 %
Nizozemí	11,0 %	15,1 %	10,9 %	16,4 %	18,0 %
Velká Británie	7,0 %	18,0 %	12,4 %	6,0 %	4,9 %
Španělsko	7,2 %	5,7 %	9,5 %	15,3 %	10,7 %
Itálie	0,0 %	14,1 %	13,2 %	7,2 %	6,5 %
Ostatní	4,8 %	12,5 %	14,4 %	17,8 %	24,4 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 24 Struktura exportu/importu Beninu a EU28 dle klasifikace BEC

Struktura exportu a importu Beninu a EU28 (klasifikace BEC)					
		2000	2005	2010	2015
Export	111	1,48 %	3,41 %	1,07 %	0,33 %
	112	3,30 %	2,63 %	1,19 %	0,94 %
	121	5,19 %	5,64 %	6,43 %	5,51 %
	122	90,04 %	88,32 %	91,31 %	93,23 %
Import	111	71,38 %	34,65 %	57,53 %	71,95 %
	112	19,47 %	28,85 %	12,49 %	27,81 %
	121	1,72 %	36,43 %	28,95 %	0,21 %
	122	7,44 %	0,07 %	1,03 %	0,03 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 25 Komoditní struktura a ukazatel koncentrace komoditní struktury (HHI) exportu Beninu do zemí EU28

Komoditní struktura – export Beninu do zemí EU28 (%)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Olejnata semena a olejnaté plody	67,50	64,01	15,11	35,01	6,80
Cukr, melasa a med	0,00	0,00	24,38	40,74	0,00
Ovoce a ořechy (kromě olejnatých ořechů), čerstvé, sušené	11,19	4,61	12,42	21,64	84,17
Krmivo pro zvířata (nemleté obiloviny)	4,78	7,48	7,60	0,00	0,00
Korýši, měkkýši a bezobratlí	10,99	11,93	6,58	0,35	0,00
Ostatní	5,55	11,97	33,91	2,26	9,02
Ukazatel koncentrace komoditní struktury exportu Beninu do zemí EU28 (HHI)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Olejnata semena a olejnaté plody	0,46	0,41	0,02	0,12	0,00
Cukr, melasa a med	0,00	0,00	0,06	0,17	0,00
Ovoce a ořechy (kromě olejnatých ořechů), čerstvé, sušené	0,01	0,00	0,02	0,05	0,71
Krmivo pro zvířata (nemleté obiloviny)	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00
Korýši, měkkýši a bezobratlí	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00
Ostatní	0,00	0,01	0,11	0,00	0,01

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 26 Komoditní struktura a ukazatel koncentrace komoditní struktury (HHI) importu Beninu do zemí EU28

Komoditní struktura – import Beninu ze zemí EU28 (%)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Maso a masné výrobky	7,94	29,24	31,90	60,73	63,81
Tabák zpracovaný	39,44	27,01	7,45	0,17	0,03
Alkoholické nápoje	6,91	5,21	8,24	11,41	4,79
Mléko, smetana a mléčné produkty (kromě másla a sýrů)	5,70	6,45	6,61	5,44	4,45
Zelenina, kořeny, hlízy – připravené, konzervované	5,26	8,94	14,71	1,33	0,53
Ostatní	34,76	23,14	31,10	20,92	26,40
Ukazatel koncentrace komoditní struktury importu Beninu ze zemí EU28 (HHI)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Maso a masné výrobky	0,01	0,09	0,10	0,37	0,41
Tabák zpracovaný	0,16	0,07	0,01	0,00	0,00
Alkoholické nápoje	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00
Mléko, smetana a mléčné produkty (kromě másla a sýrů)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Zelenina, kořeny, hlízy – připravené, konzervované	0,00	0,01	0,02	0,00	0,00
Ostatní	0,12	0,05	0,10	0,04	0,07

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Příloha 4 – Vývoj agrárně zahraničního obchodu mezi Ghanou a EU28 (1995-2015)

Tabulka 27 Celkový a zahraniční obchod mezi Ghanou a EU28

V letech	Celkový zahraniční obchod mezi Ghanou a EU28					Agrárně zahraniční obchod mezi Ghanou a EU28				
	1995	2000	2005	2010	2015	1995	2000	2005	2010	2015
Obrat (v mld. USD)	2,00	2,29	2,87	5,04	6,41	0,53	0,53	1,19	2,27	2,19
Export (v mld. USD)	0,98	1,09	1,29	2,14	2,84	0,43	0,42	0,98	1,91	1,75
Import (v mld. USD)	1,02	1,19	1,59	2,90	3,57	0,10	0,10	0,20	0,36	0,43
Bilance (v mld. USD)	-0,04	-0,10	-0,30	-0,76	-0,73	0,33	0,32	0,78	1,55	1,32
Bazický index – export	1,00	1,12	1,32	2,19	2,91	1,00	0,99	2,28	4,44	4,08
Bazický index – import	1,00	1,17	1,55	2,84	3,50	1,00	1,07	2,10	3,70	4,46
TC index	0,96	0,91	0,81	0,74	0,80	4,43	4,09	4,81	5,32	4,04

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 28 Podíl agrárního obchodu na celkovém obchodu Ghany

Podíl agrárního obchodu na celkovém obchodu Ghany					
Export	43,99 %	38,92 %	76,26 %	89,45 %	61,63 %
Import	9,52 %	8,69 %	12,86 %	12,39 %	12,14 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 29 Podíl Ghany na exportu/importu zemí západní Afriky

Podíl Ghany na exportu zemí Západní Afriky do EU28					
Podíl celkového obchodu	8,45 %	9,63 %	7,24 %	7,08 %	8,97 %
Podíl agrárního obchodu	11,67 %	15,25 %	23,04 %	26,47 %	23,77 %
Podíl Ghany na importu z EU28 do zemí Západní Afriky					
Podíl celkového obchodu	9,68 %	10,00 %	9,19 %	9,54 %	8,54 %
Podíl agrárního obchodu	6,39 %	6,30 %	8,27 %	9,11 %	9,26 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 30 Podíl agrárně zahraničního exportu/importu Ghany v rámci zemí západní Afriky a dalších vybraných zemí světa

Země / rok	Agrárně zahraniční export Ghany (%)		Ostatní export Ghany (%)		Agrárně zahraniční import Ghany (%)		Ostatní import Ghany (%)	
	1995	2015	1995	2015	1995	2015	1995	2015
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Intra group	1,5	4,2	8,0	5,0	5,4	17,9	4,7	17,4
Extra group	98,5	95,8	92,0	95,0	94,6	82,1	95,3	82,6
Extra celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU28	73,2	50,1	54,6	18,8	18,3	27,4	49,9	31,7
Čína	0,0	2,8	0,5	13,9	0,0	9,9	2,8	32,4
Indie	0,5	6,2	1,4	32,6	1,5	2,4	2,1	5,7
USA	8,9	7,2	13,6	1,1	21,3	7,5	13,1	8,7
Japonsko	9,3	3,4	1,0	0,1	0,1	0,5	7,3	1,1
Ost. Afrika	0,4	1,3	1,9	6,3	0,7	4,7	0,6	4,2
ostatní	7,6	29,0	27,1	27,2	58,1	47,6	24,3	16,2

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 31 Export/import Ghany do vybraných zemí EU28

Export Ghany do vybraných zemí EU28					
Země / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Nizozemí	10,9 %	33,1 %	31,3 %	30,5 %	27,8 %
Velká Británie	34,0 %	16,0 %	22,6 %	20,6 %	14,8 %
Francie	10,9 %	9,3 %	11,9 %	15,1 %	16,7 %
Belgie	0,0 %	6,2 %	10,4 %	11,7 %	11,7 %
Německo	25,6 %	10,0 %	6,7 %	7,3 %	10,3 %
Ostatní	18,7 %	25,5 %	17,2 %	14,8 %	18,7 %
Import Ghany z vybraných zemí EU28					
Země / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Nizozemí	23,7 %	20,3 %	19,4 %	23,4 %	34,2 %
Francie	12,9 %	13,3 %	19,8 %	14,2 %	10,8 %
Belgie	0,0 %	5,7 %	9,3 %	13,8 %	15,2 %
Velká Británie	33,6 %	18,0 %	8,0 %	10,6 %	8,2 %
Itálie	0,0 %	14,9 %	16,8 %	10,3 %	7,1 %
Ostatní	29,7 %	27,7 %	26,7 %	27,7 %	24,5 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 32 Struktura exportu/importu Ghany a EU28 dle klasifikace BEC

Struktura exportu a importu Ghany a EU28 (klasifikace BEC)					
		2000	2005	2010	2015
Export	111	2,45 %	5,51 %	6,09 %	5,35 %
	112	2,72 %	2,39 %	1,68 %	2,65 %
	121	19,95 %	14,78 %	16,10 %	15,14 %
	122	74,89 %	77,32 %	76,13 %	76,86 %
Import	111	56,17 %	68,71 %	59,93 %	54,11 %
	112	12,69 %	11,59 %	8,35 %	7,89 %
	121	12,19 %	8,75 %	23,34 %	26,63 %
	122	18,94 %	10,95 %	8,38 %	11,38 %

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 33 Komoditní struktura a ukazatel koncentrace komoditní struktury (HHI) exportu Ghany do zemí EU28

Komoditní struktura – export Ghany do zemí EU28 (%)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Kakao	77,82	64,77	76,10	82,18	76,89
Korýši, měkkýši a bezobratlí	7,54	15,92	8,43	6,58	10,82
Ovoce a ořechy (kromě olejnatých ořechů), čerstvé, sušené	3,28	7,60	7,54	6,53	7,06
Zelenina	2,08	3,50	2,58	1,20	1,38
Pevné rostlinné tuky a oleje, surové, rafinované	0,71	1,95	0,65	1,05	1,89
Ostatní	8,57	6,26	4,70	2,46	1,97
Ukazatel koncentrace komoditní struktury exportu Ghany do zemí EU28 (HHI)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Kakao	0,61	0,42	0,58	0,68	0,59
Korýši, měkkýši a bezobratlí	0,01	0,03	0,01	0,00	0,01
Ovoce a ořechy (kromě olejnatých ořechů), čerstvé, sušené	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00
Zelenina	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Pevné rostlinné tuky a oleje, surové, rafinované	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostatní	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 34 Komoditní struktura a ukazatel koncentrace komoditní struktury (HHI) importu Ghany do zemí EU28

Komoditní struktura – import Ghany ze zemí EU28 (%)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Maso a masné výrobky	4,42	5,57	10,35	12,46	21,52
Mléko, smetana a mléčné produkty (kromě másla a sýrů)	9,62	14,37	10,89	8,72	9,27
Výroba a produkty	9,76	10,27	9,78	9,62	8,26
Zelenina, kořeny, hlízy – připravené, konzervované	7,89	9,01	14,78	10,16	2,16
Ryby čerstvé, chlazené nebo mražené	9,54	7,65	6,36	8,51	12,80
Ostatní	58,76	53,14	47,84	50,53	45,98
Ukazatel koncentrace komoditní struktury importu Ghany ze zemí EU28 (HHI)					
Komodita / rok	1995	2000	2005	2010	2015
Maso a masné výrobky	0,00	0,00	0,01	0,02	0,05
Mléko, smetana a mléčné produkty (kromě másla a sýrů)	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01
Výroba a produkty	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Zelenina, kořeny, hlízy – připravené, konzervované	0,01	0,01	0,02	0,01	0,00
Ryby čerstvé, chlazené nebo mražené	0,01	0,01	0,00	0,01	0,02
Ostatní	0,35	0,28	0,23	0,26	0,21

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Příloha 5 – Výsledky matice BCG

Tabulka 35 Výsledky matice BCG analyzující vývoj a strukturu agrárního exportu zemí západní Afriky do EU28 v etapách období let 1995-2015

Export ZA do EU28	Podíl 1995-1999	Tempo růstu 1995-1999	Podíl 2000-2004	Tempo růstu 2000-2004	Podíl 2005-2009	Tempo růstu 2005-2009	Podíl 2010-2015	Tempo růstu 2010-2015
S3-001	0,09 %	1,03	0,08 %	1,03	0,03 %	0,69	0,01 %	0,91
S3-011	0,00 %	0,00	0,00 %	1,39	0,02 %	1,14	0,00 %	0,87
S3-012	0,00 %	2,51	0,02 %	0,78	0,01 %	1,67	0,00 %	0,86
S3-016	0,00 %	0,00	0,02 %	0,62	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-017	0,00 %	0,78	0,02 %	0,75	0,01 %	1,36	0,00 %	0,90
S3-022	0,00 %	2,53	0,01 %	0,42	0,01 %	2,49	0,02 %	0,75
S3-023	0,00 %	0,00	0,01 %	0,50	0,01 %	0,66	0,00 %	2,84
S3-024	0,00 %	0,00	0,00 %	2,82	0,00 %	1,40	0,00 %	0,00
S3-025	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-034	3,84 %	1,01	3,57 %	1,05	3,23 %	1,02	2,18 %	0,96
S3-035	0,03 %	1,02	0,06 %	1,24	0,03 %	0,69	0,01 %	0,93
S3-036	5,28 %	0,99	5,36 %	1,10	3,30 %	0,91	2,67 %	1,06
S3-037	8,79 %	0,92	6,02 %	1,08	5,05 %	1,10	4,65 %	1,06
S3-041	0,00 %	0,00	0,01 %	0,00	0,00 %	0,00	0,01 %	0,00
S3-042	0,00 %	0,00	0,00 %	1,86	0,00 %	2,34	0,00 %	1,16
S3-043	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-044	0,00 %	0,00	0,00 %	0,67	0,00 %	1,13	0,00 %	1,63
S3-045	0,00 %	0,83	0,01 %	1,87	0,00 %	1,18	0,00 %	0,96
S3-046	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	1,49	0,00 %	1,18
S3-047	0,00 %	1,24	0,00 %	1,26	0,01 %	1,54	0,01 %	1,13
S3-048	0,00 %	1,33	0,01 %	1,32	0,02 %	1,33	0,02 %	1,24
S3-054	1,06 %	1,00	1,23 %	1,09	1,54 %	1,04	1,49 %	1,06
S3-056	0,01 %	1,06	0,03 %	1,28	0,06 %	1,25	0,05 %	0,99
S3-057	8,42 %	1,04	11,21 %	1,12	9,41 %	1,01	7,37 %	1,05
S3-058	0,03 %	1,19	0,11 %	1,36	0,13 %	0,84	0,09 %	1,26
S3-059	0,10 %	1,20	0,07 %	1,08	0,05 %	0,93	0,08 %	1,00
S3-061	0,37 %	1,03	0,53 %	1,12	0,48 %	0,87	0,14 %	0,38
S3-062	0,00 %	1,35	0,00 %	0,87	0,00 %	0,56	0,01 %	0,76
S3-071	9,26 %	0,81	2,66 %	0,82	2,15 %	1,09	1,79 %	0,86
S3-072	56,04 %	1,05	63,94 %	1,20	69,80 %	1,15	75,12 %	0,99
S3-073	0,15 %	1,58	0,39 %	1,45	1,09 %	1,30	0,90 %	1,08
S3-074	0,01 %	0,54	0,01 %	1,08	0,00 %	1,00	0,00 %	0,77
S3-075	0,07 %	1,20	0,08 %	1,29	0,06 %	0,98	0,12 %	1,18
S3-081	1,18 %	0,95	0,95 %	0,88	0,42 %	1,12	0,47 %	0,83
S3-091	0,04 %	0,44	0,00 %	0,41	0,00 %	1,20	0,00 %	1,05
S3-098	0,06 %	0,98	0,08 %	1,24	0,12 %	1,12	0,13 %	1,06
S3-111	0,00 %	0,89	0,01 %	1,41	0,06 %	1,03	0,02 %	1,15
S3-112	0,02 %	1,16	0,23 %	1,01	0,35 %	1,11	0,09 %	0,86
S3-121	0,04 %	0,77	0,02 %	1,01	0,01 %	0,17	0,00 %	0,00
S3-122	0,10 %	1,62	0,02 %	0,31	0,00 %	0,86	0,00 %	1,28
S3-222	0,96 %	0,93	0,86 %	1,09	0,46 %	0,79	0,81 %	1,13
S3-223	0,19 %	0,82	0,23 %	1,09	0,09 %	0,69	0,03 %	0,69
S3-411	0,00 %	0,89	0,00 %	1,34	0,05 %	1,90	0,01 %	2,17
S3-421	1,89 %	0,91	1,70 %	0,84	0,85 %	0,91	0,63 %	0,98
S3-422	1,92 %	0,92	0,42 %	0,95	1,05 %	1,34	1,02 %	0,95
S3-431	0,01 %	0,91	0,02 %	0,99	0,03 %	1,31	0,02 %	1,03
Průměr	2,17 %	1,00	2,17 %	1,14	2,17 %	1,11	2,17 %	1,00

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 36 Výsledky matice BCG analyzující vývoj a strukturu agrárního importu zemí západní Afriky z EU28 v etapách období let 1995-2015

Export ZA do EU28	Podíl 1995-1999	Tempo růstu 1995-1999	Podíl 2000-2004	Tempo růstu 2000-2004	Podíl 2005-2009	Tempo růstu 2005-2009	Podíl 2010-2015	Tempo růstu 2010-2015
S3-001	0,28 %	1,02	0,25 %	1,14	0,24 %	1,06	0,31 %	1,04
S3-011	0,59 %	0,81	0,21 %	1,09	0,09 %	1,24	0,29 %	0,99
S3-012	2,57 %	1,29	5,19 %	1,09	5,59 %	1,23	8,85 %	0,97
S3-016	0,21 %	1,02	0,13 %	1,10	0,17 %	1,13	0,12 %	0,94
S3-017	0,49 %	1,01	0,64 %	1,16	0,94 %	1,10	0,68 %	0,98
S3-022	15,30 %	1,06	14,24 %	1,16	16,36 %	1,00	14,74 %	0,76
S3-023	0,62 %	0,86	0,60 %	1,36	0,89 %	0,93	0,42 %	0,75
S3-024	0,51 %	1,02	0,46 %	1,16	0,60 %	1,11	0,58 %	1,03
S3-025	0,35 %	1,10	0,32 %	1,05	0,20 %	0,95	0,28 %	1,22
S3-034	14,52 %	1,02	10,78 %	1,14	9,16 %	0,96	9,27 %	0,95
S3-035	0,05 %	1,07	0,02 %	0,75	0,19 %	1,50	0,25 %	1,26
S3-036	0,06 %	1,26	0,05 %	1,04	0,08 %	0,99	0,06 %	1,27
S3-037	0,23 %	0,66	0,06 %	1,12	0,08 %	1,25	0,08 %	0,66
S3-041	5,98 %	0,96	5,76 %	1,08	8,45 %	1,16	10,00 %	1,05
S3-042	0,34 %	0,77	0,39 %	0,92	0,11 %	0,74	0,03 %	0,83
S3-043	0,01 %	0,69	0,02 %	2,44	0,19 %	0,77	0,02 %	0,54
S3-044	0,12 %	0,42	0,05 %	2,10	0,05 %	2,35	0,12 %	1,34
S3-045	0,00 %	0,98	0,00 %	0,56	0,01 %	1,40	0,01 %	1,10
S3-046	2,98 %	1,08	2,56 %	1,12	2,66 %	0,99	1,33 %	0,80
S3-047	0,31 %	0,94	0,33 %	1,04	0,18 %	1,12	0,19 %	1,02
S3-048	3,69 %	1,10	3,95 %	1,17	5,12 %	1,13	4,63 %	0,97
S3-054	2,03 %	1,06	2,20 %	1,18	2,97 %	1,10	3,21 %	1,08
S3-056	5,01 %	1,12	6,77 %	1,16	5,71 %	1,11	3,20 %	0,86
S3-057	0,41 %	1,15	0,50 %	1,02	0,50 %	1,11	0,50 %	1,07
S3-058	0,10 %	0,99	0,12 %	1,10	0,13 %	1,05	0,14 %	0,96
S3-059	0,62 %	1,19	0,92 %	0,87	0,87 %	1,06	0,67 %	0,94
S3-061	8,62 %	0,89	5,76 %	0,86	3,12 %	1,05	1,83 %	0,74
S3-062	0,39 %	1,11	0,22 %	0,97	0,13 %	1,03	0,11 %	1,01
S3-071	0,28 %	0,92	0,13 %	1,18	0,19 %	1,03	0,17 %	1,01
S3-072	0,10 %	0,95	0,06 %	1,34	0,03 %	2,10	1,38 %	0,92
S3-073	0,39 %	1,00	0,24 %	1,09	0,30 %	1,10	0,40 %	1,07
S3-074	0,36 %	0,92	0,20 %	1,01	0,13 %	1,10	0,10 %	0,81
S3-075	0,22 %	1,12	0,29 %	1,15	0,30 %	1,08	0,23 %	0,78
S3-081	0,78 %	0,99	0,59 %	1,10	1,34 %	1,24	2,14 %	1,00
S3-091	1,31 %	1,12	1,16 %	1,11	1,14 %	1,09	1,24 %	1,00
S3-098	10,57 %	1,15	13,68 %	1,19	15,00 %	1,03	15,93 %	0,93
S3-111	0,92 %	0,99	1,08 %	1,14	2,02 %	1,27	2,80 %	0,90
S3-112	5,55 %	1,06	5,53 %	1,13	7,28 %	1,15	7,78 %	0,92
S3-121	0,64 %	1,05	1,69 %	1,31	3,02 %	1,20	3,09 %	0,96
S3-122	6,24 %	1,11	9,24 %	0,97	2,70 %	1,07	1,20 %	0,80
S3-222	0,02 %	0,97	0,02 %	0,68	0,01 %	0,94	0,03 %	0,48
S3-223	0,02 %	1,00	0,04 %	0,54	0,01 %	0,99	0,02 %	1,20
S3-411	0,21 %	1,44	0,44 %	0,98	0,33 %	1,03	0,11 %	0,38
S3-421	5,34 %	1,01	2,69 %	0,94	1,14 %	1,03	1,23 %	0,85
S3-422	0,32 %	0,88	0,18 %	0,77	0,11 %	1,25	0,16 %	0,90
S3-431	0,35 %	0,92	0,19 %	0,94	0,16 %	1,02	0,08 %	1,05
Průměr	2,17 %	1,05	2,17 %	1,10	2,17 %	1,07	2,17 %	0,93

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 37 Výsledky matice BCG analyzující vývoj a strukturu agrárního exportu Nigérie do EU28 v etapách období let 1995-2015

Export ZA do EU28	Podíl 1995-1999	Tempo růstu 1995-1999	Podíl 2000-2004	Tempo růstu 2000-2004	Podíl 2005-2009	Tempo růstu 2005-2009	Podíl 2010-2015	Tempo růstu 2010-2015
S3-001	0,02 %	0,80	0,01 %	0,98	0,00 %	1,04	0,00 %	0,97
S3-011	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-012	0,00 %	0,00	0,02 %	1,30	0,01 %	1,96	0,01 %	0,98
S3-016	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-017	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,01 %	0,00
S3-022	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	1,85	0,13 %	2,11
S3-023	0,00 %	0,00	0,04 %	0,00	0,01 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-024	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-025	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-034	0,92 %	0,96	0,66 %	1,03	0,35 %	0,93	0,29 %	0,94
S3-035	0,01 %	0,88	0,01 %	0,93	0,00 %	0,00	0,00 %	1,20
S3-036	14,87 %	0,98	17,68 %	1,15	11,45 %	0,90	8,88 %	1,09
S3-037	0,05 %	0,00	0,00 %	0,00	0,01 %	0,47	0,00 %	0,93
S3-041	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,10 %	0,00
S3-042	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,03 %	0,00
S3-043	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-044	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,02 %	1,50
S3-045	0,01 %	0,00	0,01 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,45
S3-046	0,01 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	1,15
S3-047	0,00 %	0,00	0,00 %	1,26	0,00 %	0,93	0,00 %	1,19
S3-048	0,00 %	0,00	0,01 %	1,79	0,01 %	0,90	0,02 %	1,34
S3-054	0,32 %	0,87	1,22 %	1,61	1,61 %	1,25	1,49 %	0,96
S3-056	0,04 %	0,82	0,06 %	1,38	0,09 %	1,29	0,05 %	0,94
S3-057	0,31 %	0,93	0,11 %	0,89	0,27 %	0,97	0,20 %	1,28
S3-058	0,01 %	0,89	0,01 %	2,04	0,01 %	1,14	0,01 %	1,26
S3-059	0,00 %	0,00	0,00 %	0,62	0,00 %	0,99	0,00 %	2,55
S3-061	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,01 %	0,00	0,00 %	0,96
S3-062	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,06 %	0,21
S3-071	0,48 %	0,74	0,11 %	0,93	0,19 %	0,60	0,05 %	0,98
S3-072	70,57 %	1,02	75,73 %	1,34	80,16 %	1,12	82,80 %	0,96
S3-073	0,00 %	0,00	0,01 %	0,69	0,03 %	4,06	0,00 %	2,51
S3-074	0,01 %	0,00	0,00 %	1,66	0,01 %	1,25	0,00 %	0,59
S3-075	0,82 %	1,21	0,74 %	1,29	0,49 %	0,97	0,89 %	1,18
S3-081	5,65 %	0,89	1,64 %	0,88	1,12 %	0,94	0,48 %	0,31
S3-091	0,02 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	1,26
S3-098	0,09 %	0,93	0,09 %	1,03	0,10 %	1,13	0,14 %	1,17
S3-111	0,01 %	0,92	0,07 %	1,79	0,49 %	1,01	0,12 %	1,19
S3-112	0,20 %	1,38	1,03 %	1,31	3,15 %	1,10	0,64 %	0,90
S3-121	0,18 %	0,95	0,01 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-122	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	1,07
S3-222	0,70 %	0,87	0,28 %	1,05	0,34 %	1,26	3,48 %	1,59
S3-223	0,23 %	3,09	0,04 %	0,42	0,01 %	0,62	0,03 %	1,06
S3-411	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-421	2,33 %	0,00	0,03 %	0,00	0,00 %	0,56	0,00 %	0,59
S3-422	2,13 %	1,13	0,37 %	0,55	0,02 %	1,03	0,01 %	1,24
S3-431	0,01 %	1,07	0,02 %	2,10	0,02 %	0,99	0,02 %	0,00
Průměr	2,17 %	1,00	2,17 %	1,27	2,17 %	1,09	2,17 %	0,98

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 38 Výsledky matice BCG analyzující vývoj a strukturu agrárního exportu Pobřeží slonoviny do EU28 v etapách období let 1995-2015

Export ZA do EU28	Podíl 1995-1999	Tempo růstu 1995-1999	Podíl 2000-2004	Tempo růstu 2000-2004	Podíl 2005-2009	Tempo růstu 2005-2009	Podíl 2010-2015	Tempo růstu 2010-2015
S3-001	0,00 %	0,00	0,01 %	1,64	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-011	0,00 %	0,00	0,00 %	2,41	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-012	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-016	0,00 %	0,00	0,03 %	0,63	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-017	0,01 %	0,00	0,02 %	0,95	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-022	0,00 %	0,00	0,02 %	0,15	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-023	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-024	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-025	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-034	0,14 %	1,10	0,17 %	1,08	0,21 %	0,96	0,09 %	0,95
S3-035	0,02 %	1,23	0,06 %	1,30	0,04 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-036	0,27 %	1,05	0,39 %	0,98	0,17 %	0,63	0,05 %	0,98
S3-037	9,27 %	0,85	5,75 %	1,09	5,38 %	1,10	4,33 %	1,03
S3-041	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-042	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-043	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-044	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-045	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-046	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,66
S3-047	0,00 %	1,17	0,00 %	1,23	0,00 %	1,65	0,00 %	1,04
S3-048	0,00 %	0,00	0,00 %	1,27	0,00 %	1,79	0,01 %	1,89
S3-054	0,08 %	0,83	0,05 %	1,07	0,07 %	1,05	0,06 %	0,99
S3-056	0,01 %	1,12	0,01 %	1,07	0,03 %	0,79	0,01 %	1,23
S3-057	12,21 %	1,04	15,94 %	1,10	13,66 %	0,97	9,31 %	1,04
S3-058	0,03 %	1,18	0,04 %	1,10	0,05 %	1,02	0,03 %	1,03
S3-059	0,15 %	1,21	0,09 %	1,02	0,01 %	1,04	0,01 %	0,40
S3-061	0,54 %	0,98	0,66 %	1,05	0,16 %	0,63	0,04 %	0,00
S3-062	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,01 %	0,00	0,00 %	1,55
S3-071	12,54 %	0,81	3,77 %	0,79	2,75 %	1,05	1,77 %	0,91
S3-072	61,53 %	1,05	71,37 %	1,14	73,36 %	1,15	81,05 %	1,02
S3-073	0,24 %	1,56	0,64 %	1,45	2,10 %	1,33	1,64 %	1,10
S3-074	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	2,55
S3-075	0,00 %	1,55	0,01 %	1,46	0,00 %	1,64	0,01 %	1,03
S3-081	0,35 %	1,06	0,22 %	0,58	0,10 %	1,29	0,35 %	1,02
S3-091	0,05 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	1,16
S3-098	0,05 %	1,07	0,07 %	1,20	0,11 %	1,24	0,12 %	1,06
S3-111	0,00 %	1,06	0,00 %	1,12	0,00 %	1,07	0,00 %	1,12
S3-112	0,00 %	0,00	0,01 %	2,24	0,00 %	1,07	0,00 %	1,01
S3-121	0,01 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-122	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-222	0,02 %	0,77	0,29 %	1,46	0,35 %	0,72	0,23 %	0,65
S3-223	0,12 %	0,53	0,03 %	0,82	0,04 %	0,42	0,00 %	0,96
S3-411	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,06 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-421	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-422	2,36 %	0,87	0,31 %	0,94	1,27 %	1,45	0,87 %	0,76
S3-431	0,01 %	0,91	0,02 %	1,03	0,03 %	2,16	0,01 %	1,16
Průměr	2,17 %	0,99	2,17 %	1,11	2,17 %	1,12	2,17 %	1,02

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 39 Výsledky matice BCG analyzující vývoj a strukturu agrárního exportu Beninu do EU28 v etapách období let 1995-2015

Export ZA do EU28	Podíl 1995-1999	Tempo růstu 1995-1999	Podíl 2000-2004	Tempo růstu 2000-2004	Podíl 2005-2009	Tempo růstu 2005-2009	Podíl 2010-2015	Tempo růstu 2010-2015
S3-001	0,25 %	0,97	0,63 %	1,19	0,62 %	0,88	0,21 %	0,55
S3-011	0,07 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-012	0,04 %	0,00	1,11 %	0,00	0,26 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-016	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-017	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-022	0,00 %	0,00	0,03 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-023	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	1,32 %	0,00
S3-024	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-025	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-034	0,07 %	0,00	0,44 %	0,00	0,06 %	0,00	0,03 %	0,00
S3-035	0,00 %	0,00	0,11 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-036	6,19 %	0,87	14,70 %	0,32	4,10 %	0,61	0,44 %	0,00
S3-037	3,28 %	1,25	3,42 %	0,34	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-041	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-042	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,08 %	0,00
S3-043	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-044	0,00 %	0,00	0,05 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-045	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-046	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-047	0,01 %	0,00	0,01 %	0,00	0,00 %	0,00	0,04 %	0,00
S3-048	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-054	0,95 %	0,67	0,51 %	1,24	0,13 %	0,46	0,36 %	2,53
S3-056	0,15 %	1,72	0,06 %	0,00	0,23 %	0,00	0,35 %	0,98
S3-057	4,74 %	0,67	10,51 %	1,39	16,42 %	1,12	35,25 %	1,22
S3-058	0,02 %	0,00	0,01 %	0,00	0,00 %	0,00	0,05 %	1,29
S3-059	0,00 %	0,00	0,01 %	0,00	0,03 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-061	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	61,93 %	1,31	47,07 %	0,00
S3-062	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,02 %	0,00
S3-071	0,35 %	0,00	0,00 %	0,00	0,85 %	0,00	0,01 %	0,00
S3-072	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-073	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,03 %	0,00
S3-074	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,01 %	0,00
S3-075	0,03 %	0,00	0,00 %	0,00	0,40 %	0,00	0,35 %	0,39
S3-081	4,66 %	1,10	19,32 %	1,25	3,93 %	0,90	3,36 %	0,00
S3-091	0,00 %	0,00	0,01 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-098	0,16 %	0,67	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,03 %	0,00
S3-111	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,01 %	0,00	0,01 %	0,00
S3-112	0,02 %	0,00	0,07 %	0,00	0,01 %	0,00	0,39 %	0,84
S3-121	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-122	0,05 %	0,00	0,30 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-222	73,72 %	0,87	33,82 %	0,04	4,27 %	0,17	6,25 %	0,67
S3-223	4,78 %	1,74	14,30 %	1,46	6,51 %	0,38	0,28 %	0,00
S3-411	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-421	0,00 %	0,00	0,31 %	0,00	0,00 %	0,00	0,03 %	0,00
S3-422	0,47 %	0,00	0,25 %	1,62	0,19 %	0,77	3,92 %	2,43
S3-431	0,00 %	0,00	0,02 %	0,00	0,03 %	1,24	0,10 %	0,97
Průměr	2,17 %	0,89	2,17 %	0,87	2,17 %	1,00	2,17 %	0,93

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování

Tabulka 40 Výsledky matice BCG analyzující vývoj a strukturu agrárního exportu Ghany do EU28 v etapách období let 1995-2015

Export ZA do EU28	Podíl 1995-1999	Tempo růstu 1995-1999	Podíl 2000-2004	Tempo růstu 2000-2004	Podíl 2005-2009	Tempo růstu 2005-2009	Podíl 2010-2015	Tempo růstu 2010-2015
S3-001	0,05 %	1,09	0,04 %	1,12	0,03 %	0,92	0,01 %	0,86
S3-011	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-012	0,00 %	2,56	0,00 %	0,65	0,00 %	1,35	0,00 %	0,73
S3-016	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-017	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-022	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-023	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,01 %	0,62	0,00 %	0,00
S3-024	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-025	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-034	1,86 %	1,52	1,63 %	1,09	1,08 %	1,04	0,40 %	1,02
S3-035	0,04 %	0,84	0,04 %	1,42	0,01 %	0,94	0,01 %	1,07
S3-036	1,48 %	1,06	2,28 %	1,28	0,95 %	0,81	0,70 %	0,96
S3-037	10,99 %	1,23	10,32 %	1,03	7,84 %	1,12	7,47 %	1,09
S3-041	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-042	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-043	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-044	0,00 %	0,00	0,00 %	1,65	0,00 %	0,66	0,00 %	0,00
S3-045	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,78	0,00 %	0,75
S3-046	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	1,53
S3-047	0,00 %	1,76	0,00 %	1,20	0,01 %	1,59	0,01 %	1,04
S3-048	0,00 %	2,21	0,01 %	1,24	0,05 %	1,71	0,05 %	1,31
S3-054	2,10 %	1,11	2,46 %	1,11	2,31 %	0,98	1,32 %	1,01
S3-056	0,01 %	1,18	0,02 %	1,31	0,06 %	1,43	0,08 %	0,95
S3-057	3,83 %	1,08	7,52 %	1,27	7,07 %	1,09	6,44 %	1,00
S3-058	0,07 %	1,14	0,26 %	1,32	0,27 %	1,02	0,12 %	1,11
S3-059	0,04 %	1,15	0,07 %	1,72	0,16 %	0,92	0,26 %	1,01
S3-061	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	1,08	0,00 %	0,00
S3-062	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,60
S3-071	1,49 %	0,66	0,18 %	0,89	0,17 %	1,16	0,51 %	0,63
S3-072	75,37 %	1,05	72,73 %	1,32	78,40 %	1,14	80,51 %	0,97
S3-073	0,04 %	0,00	0,01 %	0,33	0,02 %	2,39	0,26 %	0,54
S3-074	0,01 %	1,55	0,00 %	0,82	0,00 %	0,62	0,00 %	0,00
S3-075	0,00 %	0,93	0,01 %	1,42	0,01 %	1,30	0,01 %	1,03
S3-081	0,10 %	0,64	0,07 %	1,21	0,08 %	0,87	0,10 %	1,01
S3-091	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	1,02	0,00 %	0,47
S3-098	0,06 %	1,18	0,12 %	1,52	0,16 %	1,04	0,15 %	0,97
S3-111	0,00 %	0,00	0,00 %	1,34	0,01 %	1,06	0,02 %	1,11
S3-112	0,02 %	0,73	0,02 %	1,23	0,02 %	1,21	0,02 %	0,62
S3-121	0,07 %	0,75	0,08 %	1,30	0,02 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-122	0,02 %	0,00	0,06 %	0,00	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00
S3-222	0,25 %	1,19	0,65 %	1,49	0,26 %	0,44	0,03 %	0,82
S3-223	0,35 %	0,83	0,63 %	0,80	0,21 %	1,08	0,05 %	0,51
S3-411	0,00 %	0,00	0,00 %	0,00	0,01 %	0,00	0,02 %	1,42
S3-421	0,00 %	0,00	0,01 %	0,00	0,00 %	0,36	0,01 %	0,64
S3-422	1,72 %	1,36	0,74 %	0,94	0,77 %	1,25	1,45 %	1,11
S3-431	0,00 %	1,62	0,01 %	0,72	0,02 %	0,82	0,01 %	0,79
Průměr	2,17 %	1,067	2,17 %	1,26	2,17 %	1,12	2,17 %	0,98

Zdroj: UNCTAD, 2017; vlastní zpracování